

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Интернет адреса на Централниот регистар на Република Македонија
<http://www.crm.org.mk/>

Скопје, септември/октомври 2006

СОДРЖИНА

I. АНАЛИЗИ, ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Основни макроекономски индикатори на Република Македонија	7
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	7
Краткорочни економски движења, октомври 2006 година	8
Табела 3: Бруто домашен производ	13
Табела 4: Основни краткорочни економски трендови	14
Табела 5: Бруто домашен производ според произведен метод	16
Табела 6: Бруто домашен производ според расходиен метод	16
График 1: Бруто домашен производ	17
График 2: Инфлација, просечна	17
График 3: Инфлација, на крај на година	18
График 4: Надворешно–трговска размена	18
Табела 7: Платен биланс на Република Македонија	19
Табела 8: Надворешно–трговска размена по земји	20
Надворешен долг на Република Македонија	22
Јавен долг	23
Табела 9: Буџет – Централна државна власт	26
Табела 10: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на РМ	27
График 5: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на РМ	27
Табела 11: Буџет на Република Македонија (Централен буџет и буџети на фондови)	28
Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	30
Фонд за здравствено осигурување	31
Агенција за вработување	32
Фонд за магистрални и регионални патишта	33
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – октомври 2006 година	34
Депозити на населението и претпријатијата кај банките	39
Табела 12: Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	40
Табела 13: Кредитни линии за мали и средни претпријатија обезбедени од Владата на РМ	42
Табела 14: Кредитни линии за мали и средни претпријатија обезбедени и гарантирани од Владата на РМ ..	47
Табела 15: Други проекти за поддршка на мали и средни претпријатија	48

II. АКТУЕЛНИ ВЕСТИ И СТАТИИ

Актуелни вести	53
Д-р Влатко Чинговски – Електро–енергетските состојби и перспективи во Република Македонија ...	64
М-р Фадил Бајрами – Процесот на финансиска интеграција во ЕУ – остварувања и идни предизвици ..	70
Милош Ѓуроски – Зголемување на вработеноста, македонско–европска цел на политиката за вработување ..	75

ПОЧИТУВАНИ,

За прв пат во 2006 година, Владата на Република Македонија во изборна година успеа навремено да подготви Буџет за наредната година, со што се испочитува законската одредба, а истовремено се обезбеди непречено извршување на функциите на државата. Ова не би било толку значајно доколку се подготвеше буџет кој немаше да биде одраз на реформските активности кои оваа влада ги започна со самото нејзино доаѓање.

Анемичниот пораст на македонската економија присутен во претходните години се очекува значително да се подобри во периодот 2007–2009 година со остварување на просечната стапка на раст на БДП во овој период од околу 6 до 6,5%. Притоа, поттикнувач на економскиот раст ќе бидат инвестициите и извозот како резултат на интензивирање на инвестиционата активност, особено на полето на странските директни инвестиции. Поради високото учество во структурата на БДП, главниот двигател врз економскиот раст ќе биде индустриското производство, а се очекува пораст и во останатите економски сектори.

На расходната страна, пак, се очекува главен поттикнувач на растот да биде личната потрошувачка чиј придонес во растот би бил помеѓу 3,5 и 5 процентни поени. Ваквата претпоставка се базира на очекуваниот пораст на нето платите од 2,5 до 4 отсто во наредниот период, годишен пораст на кредитирањето на населението од 20–25 отсто, како и стабилно ниво на приватни трансфери. Во согласност со заложбата на Владата на Република Македонија за дисциплинирана фискална политика, при-

донесот на јавната потрошувачка во БДП во идниот период ќе се движи помеѓу 0,5 и 1 процентни поени.

За разлика од изминатиот период кога инвестициите немаа значителен придонес во растот на БДП, во наредниот период, согласно интензивираниот реформска агенда на Владата на Република Македонија, подобрената бизнис клима, како и кандидатскиот статус, се очекува да се подобри овој тренд. Така, во наредниот период се очекува бруто инвестициите просечно годишно да растат помеѓу 10 и 15 отсто и да имаат придонес во растот од околу 2 процентни поени.

Во доменот на надворешно-трговската размена, основен приоритет на трговската политика и пона-таму ќе биде создавањето на услови за зголемување на извозот на стоки и зголемување на учеството на македонските производи на меѓународните пазари. Во тие рамки се очекува просечно реално зголемување на извозот на стоки за околу 10 отсто на годишно ниво, при истовремен просечен реален пораст на увозот на стоки за околу 8–9 отсто. Ваквите движења ќе овозможат извозот постепено да го завземе своето место како најзначаен фактор во процесот на интензивирање на економскиот раст во земјата. Истовремено, трговскиот дефицит на Република Македонија постепено ќе се намалува и согласно проекциите до крајот на 2009 година ќе се движи на ниво од околу 17% од БДП.

Во правец на натамошно одржување на ценовната стабилност во економијата, како основна монетарна цел, ќе делува и монетарната политика. Во исто време, ќе продолжи и примената на стратеги-

јата на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, со што одржувањето на стабилноста на девизниот курс на денарот ќе претставува индиректна монетарна цел.

Вака дефинираните политики, креирани во функција на остварување на стратешките приоритети, како и забрзување на интеграционите процеси во ЕУ и НАТО, се основа за проекциите на Буџетот на Република Македонија за 2007 година.

Иако воведувањето на рамниот данок и намалувањето на стапките на данокот на добивка и персоналниот данок на доход предизвикува намалување на јавните приходи во Буџетот, оваа длабока даночна реформа, за која веќе елаборирам во претходното мое обраќање, на среден и долг рок ќе придонесе кон стимулирање на економската активност, зголемување на растот, а со тоа и на даночните приходи.

Тргувајќи од овој основен постулат на приходната страна, Буџетот за 2007 година постепено се здобива со карактеристики на буџет на земји кои го надминале транзицискиот период. Како поткрепа на ваквата констатација е секако и изменетата структура на расходната страна, во рамките на која покрај обезбедените средства за сервисирање на законските обврски се содржани и средства наменети за директна поддршка на реформските активности согласно Програмата на Владата.

Концепираниот Буџет за 2007 година предвидува благо релаксирање на повеќегодишната рестриктивна фискална политика, односно минимален пораст на буџетскиот дефицит. Имено, фискалната политика за 2007 година ќе се реализира во рамки на вкупно планираните расходи од 112.016 милиони денари, кои пак при променета даночна политика

ќе се финансираат од оценетите приходи на ниво од 108.622 милиони денари. Со проекцијата на приходите и расходите, дефицитот на Буџетот на Републиката е планиран во износ од 3.394 милиони денари, односно 1,0% од планираниот бруто домашен производ.

Оттука, би потенцирал дека иако Буџетот на Република Македонија е значително оптоварен со недискрециски трошоци кои се резултат на законски обврски на државата, особено во социјалната сфера, сепак Владата се одлучи за големи чекори во даночната политика, со цел менување на досегашната функција на државата односно нејзино поставување во функција на развој на приватниот сектор.

Вака концепираната фискална политика, презентирана преку Буџетот на Република Македонија за 2007 година и пропратните документи, а поддржана од меѓународните финансиски институции (склучени аранжмани со Светската банка и ММФ), ја зајакнуваат позицијата на Република Македонија во преговорите за членство на ЕУ и НАТО.

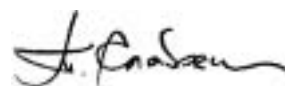
Притоа во текот на годината ќе се следи вкупното остварување на сите политики за кои Владата цврсто верува дека ќе ги реализира, а резултатите нема да изостанат.

На крајот од ова мое обраќање, сакам да ве поканам да уживате во читањето на Билтенот на Министерството за финансии и да побарам од вас да учествувате во неговата креација со анализи и размислувања за состојбите во економијата и можностите за нејзиното подобрување, кои можете да ги презентирате на веб страницата на Министерството за финансии. Ние сме отворени за соработка!

Со почит,

Д-р Трајко Славески

Министер за финансии

БИЛТЕН

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

I. АНАЛИЗИ, ТАБЕЛИ, ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Реален БДП	%	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	4,1	3,8
БДП	УСД мил.	3.390	3.458	3.581	3.674	3.588	3.437	3.769	4.631	5.368	5.766
Инфлација (просек)	%	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5
Инфлација (крај на период)	%	-0,7	2,7	-2,4	2,4	6,1	3,7	1,1	2,6	-1,9	1,2
БДП дефлатор	%	2,9	3,4	1,4	2,7	8,2	3,6	3,4	0,3	1,3	3,3
Буџетско салдо											
(централен буџет и фондови)	% БДП	-0,5	-0,4	-1,7	0,0	1,8	-7,2	-5,7	-0,6	0,4	0,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1УСД	40,0	49,8	54,5	56,9	65,9	68,1	64,7	54,3	49,4	49,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1ЕУР	50,1	56,2	61,1	60,6	60,7	60,9	61,0	61,3	61,3	61,3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1УСД	41,4	55,4	51,8	60,3	65,3	69,2	58,6	49,9	45,9	51,7
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1ЕУР	51,3	61,2	60,9	60,6	60,8	61,0	61,1	61,3	61,4	61,2
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1.147	1.237	1.291	1.190	1.321	1.153	1.112	1.359	1.672	2.041
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1.462	1.623	1.807	1.686	2.011	1.677	1.916	2.211	2.785	3.097
Трговски биланс	USD мил.	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1.113	-1.056
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415	-57
како % од БДП	%	-10,0	-8,3	-7,5	-0,9	-2,1	-6,8	-9,5	-3,3	-7,7	-1,0
Девизни резерви	USD млд.	0,28	0,26	0,33	0,45	0,71	0,78	0,73	0,90	0,99	1,33
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	2,2	1,9	2,2	3,2	3,7	4,7	4,0	3,9	3,3	3,6
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.635	1.813	2.044	2.258
како % од БДП	%	33,1	33,5	41,4	41,5	39,9	41,0	43,1	44,9	44,6	39,2
Странски директни инвестиции	USD мил.	11,2	30,0	127,7	32,4	175,1	440,7	77,7	94,3	150,1	120,0
како % од БДП	%	0,3	0,9	3,6	0,9	4,9	12,8	2,1	2,0	2,8	2,1

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

Табела 2: ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹⁾				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Пазари во развој - Вкупно	6,5	5,4	5,3	5,0	6,1	4,8	5,3	4,6	-5,7	-5,2	-5,7	-5,4
Бугарија	5,7	5,5	5,6	5,8	6,1	5,0	7,4	3,8	-5,8	-11,8	-12,4	-12,2
Чешка Република	4,2	6,1	6,0	4,8	2,8	1,8	2,9	3,3	-6,0	-2,1	-1,9	-1,6
Естонија	7,8	9,8	9,5	8,0	3,0	4,1	4,6	3,8	-13,0	-11,0	-12,0	-11,7
Унгарија	5,2	4,1	4,5	3,5	6,8	3,6	3,5	5,8	-8,6	-7,4	-9,1	-8,0
Латвија	8,6	10,2	11,0	9,0	6,2	6,8	6,6	6,3	-12,9	-12,4	-14,0	-13,7
Литванија	7,0	7,5	6,8	6,5	1,2	2,7	3,6	3,3	-7,7	-6,9	-7,5	-7,4
Полска	5,3	3,4	5,0	4,5	3,5	2,1	0,9	2,3	-4,2	-1,4	-1,7	-1,9
Романија	8,4	4,1	5,5	5,5	11,9	9,0	7,8	5,7	-8,5	-8,7	-10,9	-11,1
Словачка	5,4	6,1	6,5	7,0	7,5	2,7	4,7	3,6	-3,6	-8,6	-7,7	-5,9
Словенија	4,2	3,9	4,2	4,0	3,6	2,5	2,5	2,3	-2,1	-1,1	-2,0	-2,3
Хрватска	3,8	4,1	4,6	4,7	2,1	3,3	3,5	2,8	-5,4	-6,3	-6,8	-6,8
Малта	-1,5	2,5	1,6	1,8	2,7	2,5	2,9	2,8	-9,6	-13,1	-12,5	-12,0
Турција	8,9	7,4	5,0	5,0	8,6	8,2	10,2	7,2	-5,2	-6,4	-6,7	-5,8

1) Годишен просек

2) Процент од БДП

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., April 2006

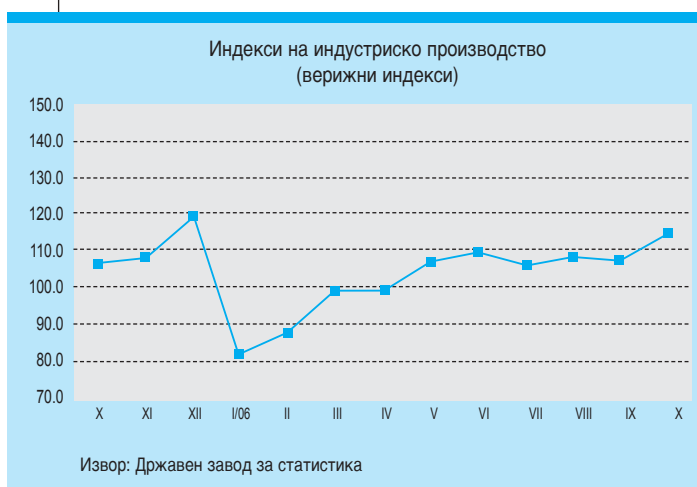
КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ОКТОМВРИ 2006 ГОДИНА

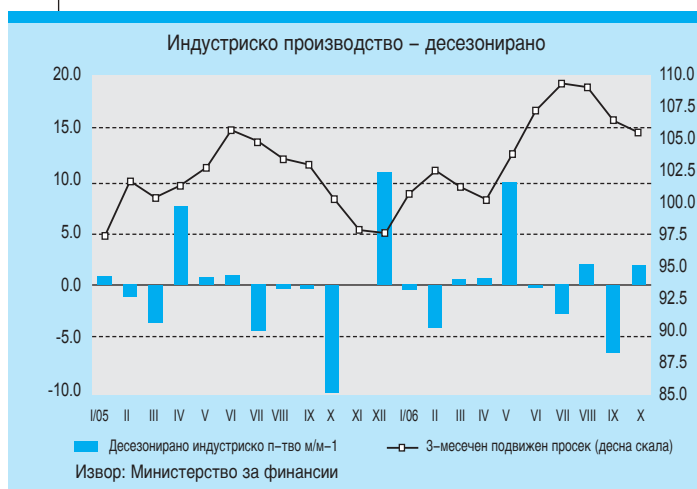
РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ОКТОМВРИ 2006 ГОДИНА

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Во октомври 2006 година, кумулативниот индекс на индустриското производство се зголеми за 2,8% на годишна основа, додека пак месечниот пораст изнесуваше 7,4%.

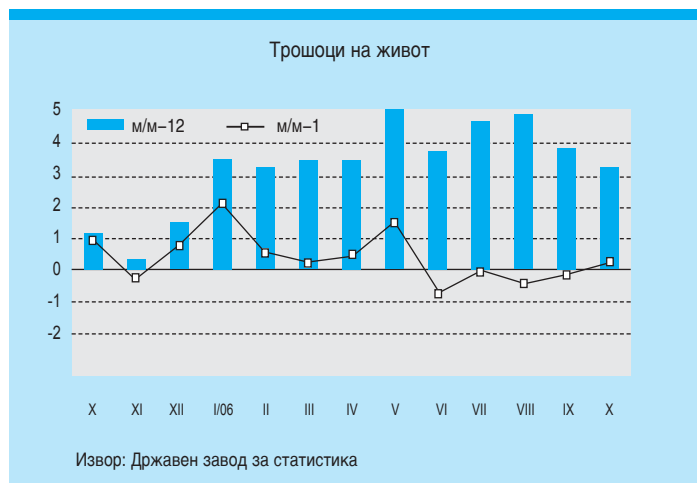
Високиот месечен пораст е вообичаен, сезонски ефект во производството по периодот на летните одмори. Десезонираното производство забележа зголемување за 1,9% на месечна основа.

Според главните индустриски групи, кумулативниот индекс на индустриско производство во октомври 2006 година, бележи најголем пораст во секторот Вадење на руди и камен (35,2%). Производството во секторот Преработувачка индустрија, која учествува

со 80% во вкупниот индекс, е зголемено за 2,9%. Во секторот Снабдување со ел. енергија, гас и вода производството во периодот јануари–октомври 2006 година е намалено за 1,5% на годишно ниво.

1.2. Во периодот јануари-октомври 2006 година, трошоците на живот забележаа пораст од 3,2% на годишна основа. Месечниот пораст на трошоците на живот во октомври изнесуваше 0,1%.

Највисок кумулативен годишен пораст на цените е остварен кај алкохолните пијалаци и тутунот (23,9%), кај образованието (9,9%) и сообраќајот (6,6%).

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство во октомври 2006 година пресметена врз основа на цените на мало изнесува 10.027 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 0,4%.

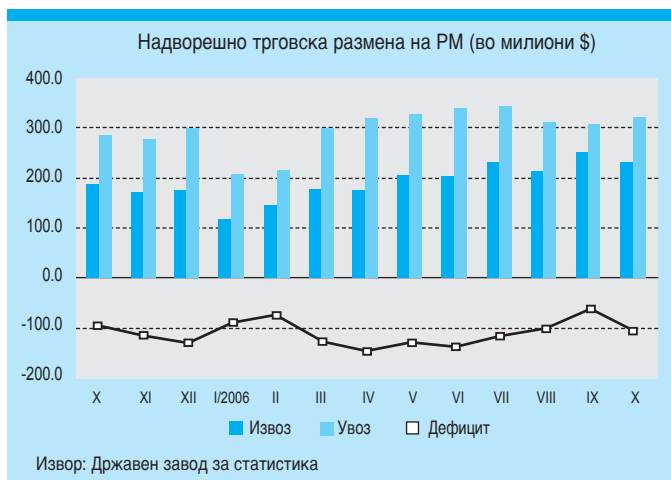
1.3. Во однос на производи со кои вообичаено најмногу се тргува на светските берзи и се значајни за Р.М., во октомври 2006 година, берзанските цени на оловото, цинкот и никелот се зголемија за 14%, 12% и 9%, соодветно.

Гледано од аспект на македонската економија, она што особено радува е порастот на цената на никелот која достигна рекордно ниво од 32.703 САД \$ за еден метрички тон. Од друга страна пак, намалување на берзанската цена на месечна основа е регистрирано

кај нафтата, јагнешкото месо, бакарот и ладно и топло валаните челични лимови.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Кумулативно, во десетте месеци од 2006 година евидентиран е значителен пораст на извозот на стоки изразен во доларска вредност од 16,2%, при пораст на увозот од 13,6%.

Притоа, дефицитот во размената со странство во октомври се зголеми за 76,6 милиони долари од тој во 2005 и изнесуваше 1.038,2 милиони долари. Степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки на годишно ниво изнесува 65,5%.

2.2. Најголеми извозни групи производи во периодот јануари-октомври 2006 година се: железно и челик (534 мил. долари), облека (411 мил. долари), нафта и производи од нафта (168 мил. долари), тутун и преработки од тутун (99 мил. долари), овошје и зеленчук (94 мил. долари), пијалоци (67 мил. долари) и метални руда и метални отпадоци (60,6 мил. долари).

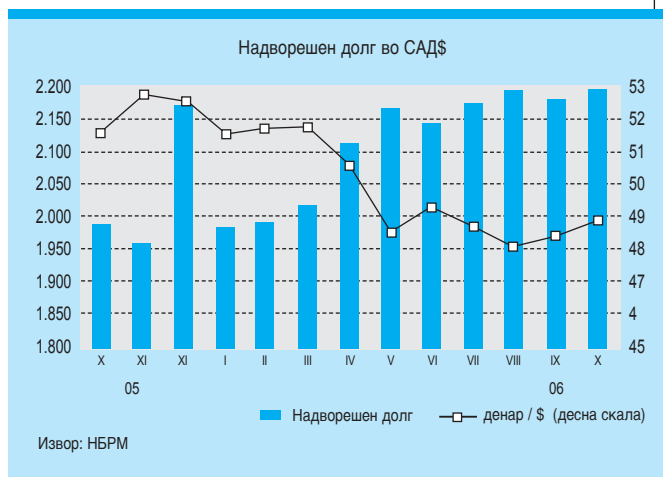
Овие седум групи производи сочинуваат 72,9% од вкупниот извоз на државата. Најголем дел од увозот на стоки (според СМТК), односно 16% отпаѓа на увозот на нафта и производи од нафта, 10% на железно и челик, на текстилни предива отпаѓаат 9% и 6% на друмски возила.

2.3. Од вкупно извезените стоки во периодот јануари-октомври, 55% се пласирани на пазарот на Европска Унија, а 44,4% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција.

Извозот на стоки во Европска Унија на годишно ниво е зголемен за 19,7%, а увозот за 12,1%. Србија и Црна Гора, Грција, Германија, Италија, Хрватска и Бу-

гарија се наши најголеми партнери, со учество од 74,9% во вкупниот извоз.

2.4. Надворешниот долг на Р. Македонија врз основа на долгорочни кредити и заеми на крајот на октомври 2006 година изнесуваше 2.193 милиони долари, што во однос на крајот на 2005 година претставува незначителен пораст од 0,5%.

Во рамките на вкупниот надворешен долг (долгорочен и краткорочен), од аспект на должници, јавниот долг изнесува 1.538 милиони долари, или 66,8% од вкупниот долг.

Во структурата на долгот по кредитори и во овој месец нема некои значајни поместувања, односно и понатаму учеството на мултилатералните кредитори изнесува повеќе од една половина (51,3%), од кои најголем дел се ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ. Билатералните кредитори учествуваат со 9,7%, а приватните кредитори со 39,1%, од кои 22,3% се по основ на евробврзници.

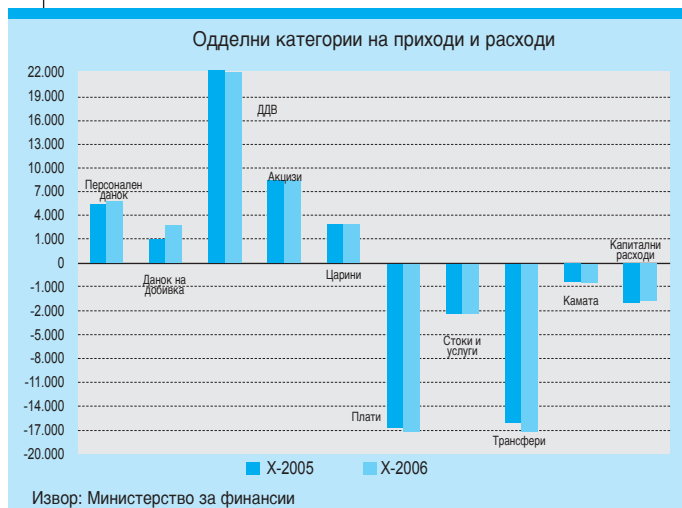
2.5. За првите десет месеци од 2006 година, повлечени се средства во износ од 253 милиони долари, од кои 169 милиони долари од приватни кредитори.

Во овој период склучени се нови кредити во висина од 303 милиони долари. Редовното сервисирање на обврските продолжува и понатаму при што, кумулативно, за првите десет месеци, сервисирани се 426 милиони долари, од кои 368 милиони долари главница.

2.6. Состојбата на краткорочниот долг на крајот на октомври 2006 година изнесуваше 108,4 милиони долари и во целост се однесува на приватниот сектор, и тоа по основ на финансиски кредити.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

3.1. Во периодот јануари-октомври 2006 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 50.800 милиони денари, што претставува речиси исто остварување во однос на истиот период од минатата година (зголемување од само 0,2%).

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 47.676 милиони денари, што претставува зголемување од 6,0% во однос на минатата година.

Учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи во периодот јануари-октомври 2006 година изнесува 45,9%, а на акцизите 19,5%. Од овие два даноци се остварени приходи од 31.150 милиони денари, што претставува две третини од вкупните даночни приходи во овој период.

Приходите од персоналниот данок на доход се остварија во износ од 6.749 милиони денари, што е за 4,2% повеќе во споредба со истиот период во 2005 година. Значаен пораст од 1.568 милиони денари (63,7%) во однос на ланската година е остварен кај данокот на добивка. Во периодот јануари-октомври 2006 година приходите од царина се зголемени за 5,2% споредено со истиот период лани.

3.2. Во периодот јануари-октомври 2006 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 48.414 милиони денари, што е за 2,3% повеќе во однос на истиот период од 2005 година.

Најголеми расходни ставки се трансферите (38,3%) и платите и надоместоците (38,2%). Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 5,6% повеќе средства споредено со 2005 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 7.317 милиони денари или за 964 милиони денари (15,2%) повеќе во однос на истиот период лани. Во однос на истиот период лани,

средствата за плати и надоместоци се зголемени за 2,4%, односно изнесуваат 18.351 милиони денари.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 5.424 милиони денари, односно имаат речиси исто остварување како минатата година. Во овој период, средствата за капитални расходи изнесуваат 3.813 милиони денари, што е намалување за 11,4 % или 489 милиони денари во споредба со 2005 година.

3.3. Оттука, во периодот јануари-октомври 2006 година е остварен суфицит на Централниот Буџет од 2.386 милиони денари, додека пак суфицитот на консолидираниот буџет изнесува 1.896 милиони денари.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

4.1. Во октомври 2006 година, просечната каматна стапка на благајничките записи изнесуваше 5,46%, додека просечните месечни пондерирани каматни стапки на државните записи со рочност од три и шест месеци изнесуваа 6,24%, и 6,88%, соодветно.

Во октомври 2006 година трансакциите на НБРМ и понатаму беа во насока на нето откуп на девизи. На крајот на октомври, вкупните ликвидни средства на банките изнесуваа 7.432 милиони денари и на месечна основа забележаа пораст од 13,5%. Од аспект на тековите на креирање и повлекување ликвидност, главен тек на повлекување на ликвидност повторно претставуваа денарските депозити на државата на НБРМ. Преку девизните трансакции на НБРМ беше креирана дополнителна ликвидност, а готовите пари во оптек забележаа незначително намалување. Монетарните инструменти делуваа во насока на креирање на ликвидност, а преку благајничките записи се изврши повлекување на ликвидност во износ од 141 милиони долари.

4.2. На крајот од октомври 2006 година, на месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 3,6%, а готовите пари во оптек се речиси на исто ниво како и во септември.

Монетарниот агрегат M1 на месечна основа е зголемен за 1,5%, а на годишно ниво за 16,6%. Овој пораст, проследен и со пораст на вкупниот депозитен потенцијал на банките, резултираше со еднаков месечен пораст на пошироките монетарни агрегати M2 и M4 од 2,9%. На годишна основа, монетарните агрегати M2 и M4 исто така бележат идентичен пораст од 23,7%

4.3. Вкупниот девизен потенцијал на комерцијалните банки во октомври 2006 година забележа пораст од 3,4% на месечна основа, а 26,4% на годишна основа.

Кредитите на приватниот сектор во октомври 2006 година забележаа пораст од 28,1% во однос на октомври минатата година, при што кредитите во домашна валута се зголемени за 25%, а кредитите во странска валута бележат пораст од 37,9%.

4.4. Во каматната политика на комерцијалните банки и во октомври не беа забележани некои позначајни промени.

Имено, просечните пондерирани каматни стапки за денарски кредити во октомври 2006 година се задржаа на речиси исто ниво од претходниот месец или 10,9%. Истовремено, каматните стапки на девизните кредити изнесуваа 8,3% и во однос на септември се зголемени за 0,1 процентен поен. Промени не се забележани и кај просечните пасивни каматни стапки на денарските депозити и кај каматните стапки на девизните депозити, додека пасивните каматните стапки на девизните депозити се зголемени за 0,1 процентен поен и изнесуваа 1,7%.

4.5. Бруто девизните резерви на крајот на октомври 2006 година достигнаа ниво од 1.782 милиони долари, односно во споредба со декември 2005 година се зголемија за 458 милиони долари.

25,3% во вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население или лица кои преминале од едно на друго работно место.

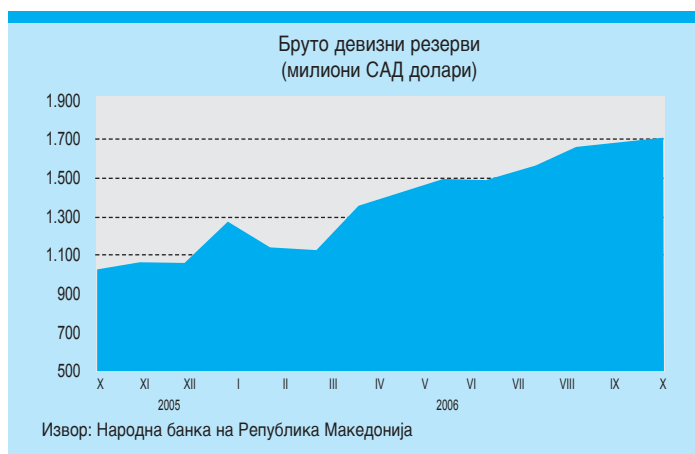
5.2. Бројот на регистрирани невработени лица во октомври 2006 година изнесуваше 361.335, што е за 1,4% пониско на годишно ниво.

Приливот на лица во регистарот на Агенцијата за вработување во октомври 2006 година изнесува 10.037 лица, додека како одлив на лица од Агенцијата се регистрирани 7.533 лица. Од регистрираните невработени лица во октомври 2006 година, 51,3% се неквалификувани и полуквалификувани, 24,8% со завршено средно стручно образование, 17,1% се квалификувани и високо квалификувани и 6,8% се со завршено вишо и високо образование. Во вкупниот број на невработени лица, мажите учествуваат со 41,7%.

5.3. Во октомври 2006 година, 33.196 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 9,3% од евидентираниите невработени лица. Во однос на истиот период претходната година, бројот на корисници на паричен надоместок е намален за 20%.

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица во октомври 2006 година, 67,4% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување. На годишна основа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за 1,0%.

5.4. Согласно податоците на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, во октомври 2006 година се евидентирани 267.711 пензионери, што во однос на октомври 2005 година претставува пораст од 1,8%. За исплата на пензиите, во овој месец се потрошени 2.011 милиони денари.

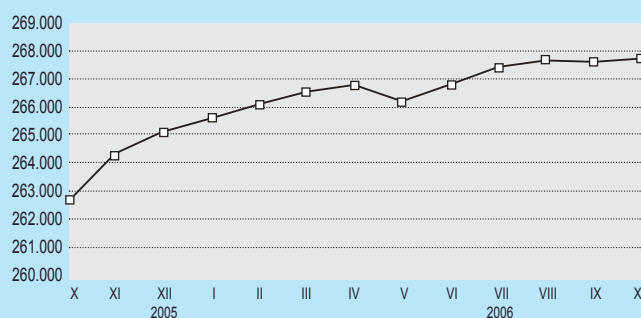
Во текот на октомври 2006 година, при интервенциите на девизниот пазар, НБРМ продаде 1,5 милиони долари и откупи 43,8 милиони долари, со што нето ефектот беше откупени 42,2 милиони долари.

5. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР

5.1. Во октомври 2006 година во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани 13.160 засновани нови работни односи, што претставува намалување од 8,7% на годишно ниво.

Притоа, вработувањата на регистрираните невработени лица во октомври 2006 година учествуваа со

Вкупен број на пензионери

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

Во октомври 2006 година, вредноста на просечната пензија изнесуваше 7.692 денари, што на годишно ниво претставува пораст од 3,0%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата во септември 2006 година изнесуваше 56,5%.

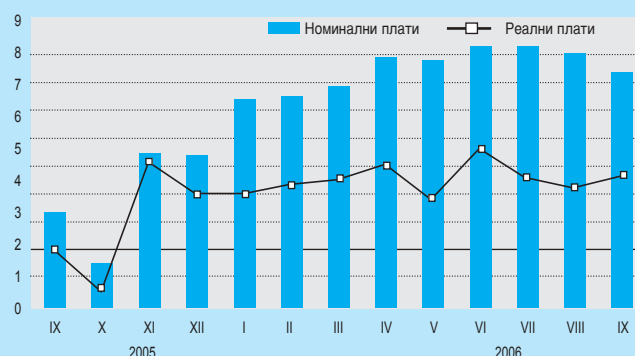
5.5. Последните расположливи податоци за корисниците на социјална помош покажуваат дека во септември 2006 година за исплата на социјална помош се потрошени 143,5 милиони денари за 65.380 домаќинства, што е за 4,6 % пониско ниво на годишна основа.

За корисниците на помош по основ на туѓа нега, во септември се потрошени 66,6 милиони денари за

20.970 лица. Како корисници на постојана парична помош, во овој месец се регистрирани 5.099 лица и за нив се потрошени 15,7 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.167 лица (лица кои не користат заштита по други основи).

5.6. Просечната исплатена месечна нето-плата по вработен во септември оваа година изнесуваше 13.603 денари, односно на годишна основа номиналната и реалната просечна плата регистрираа стапки на раст од 7,2% и 4,0%, соодветно.

Просечни нето-плати (годишни промени, %)

Извор: Државен завод за статистика

Во септември 2006 година, 14,4% од работниците во Република Македонија не примиле плата.

Табела 3: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2006)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вање, здравство и социјална работа	Импутиран и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето да- ноци на произ- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		А + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	0.4	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
2004	I	4.5	0.7	2.7	13.3	-11.2	-7.6	11.5	0.0	10.4	3.4	3.4	3.4
	II	6.3	0.7	10.1	14.9	-8.4	-5.0	12.4	-0.4	13.2	4.8	4.8	4.8
	III	6.7	1.3	6.6	16.6	-14.2	-4.7	12.0	-1.3	13.7	4.6	4.6	4.6
	IV	7.3	-5.0	8.6	17.6	-10.7	-2.2	11.2	-0.8	12.6	3.4	3.4	3.4
	04/03	6.2	-0.8	7.4	15.7	-11.3	-4.8	11.8	-0.6	12.5	4.0	4.4	4.1
2005*	I	4.1	4.7	-9.7	5.9	3.9	6.4	0.2	0.5	-0.9	2.9	2.9	2.9
	II	3.6	13.0	-9.0	8.2	8.6	7.4	0.9	0.3	1.4	5.0	5.0	5.0
	III	2.8	5.9	-3.0	8.6	8.6	8.0	1.5	2.0	0.0	4.1	4.1	4.1
	IV	1.8	4.0	-0.2	8.7	4.9	3.0	2.9	3.4	11.1	3.8	3.8	3.8
	05/04	3.1	6.8	-5.0	7.9	6.6	6.1	1.4	1.5	2.9	4.0	4.0	4.0
2006*	I	3.0	0.5	-2.4	6.2	1.0	8.3	1.5	1.5	4.1	2.5	2.6	2.6
	II	2.8	1.6	1.4	4.3	-0.4	7.3	1.8	2.7	5.2	2.8	2.8	2.8

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 4: ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005				2006			
							К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	К - 1	К - 2	К - 3	октом.
РЕАЛЕН СЕКТОР														
Производство реални промени														
Бруто домашен производ	4,6	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,0	2,9	5,0	4,1	3,8	2,6	-		
Индустриско производство	3,5	-3,1	-0,8	6,6	-2,1	7,0	4,8	13,0	6,0	4,1	0,5	1,7	4,0	7,4
номинални промени														
Инвестиции во машини и опрема	20,8	-16,9	16,4	-7,7	4,9	4,9	5,7	4,8	-2,8	7,4	9,2	-		
Цени														
Трошоци на живот	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	-0,4	0,9	0,9	0,8	2,7	3,5	3,6	0,1
Цени на производители на индустриски производи	8,9	2,0	-0,9	-0,3	0,9	3,2	1,9	2,3	4,5	3,8	5,6	5,7	0,1	-0,8
Конкурентност на индустријата														
Продуктивност	6,0	0,5	3,0	13,1	3,9	11,8	2,8	11,5	-7,3	-1,9	3,8	5,9	8,9	2,5
Трошоци за работна сила по единица производ	-4,7	-0,7	0,2	-10,3	0,7	-11,8	-10,4	-18,4	-5,6	-5,6	-3,6	-1,2		
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12,5	-2,7	1,1	-10,1	-0,4	-15,1	-13,9	-20,1	-8,1	-7,1	-9,3	-7,3		
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД\$														
Сурова нафта-бrent	28,3	24,4	25,0	28,9	38,3	54,4	47,6	53,1	61,6	56,9	61,9	69,8	70,1	58,4
Јагнешко месо (ц/кг)	261,9	291,2	330,3	388,4	461,4	443,3	478,1	479,7	429,2	410,8	383,9	420,3	408,5	397,5
Никел	8.638,0	5.944,7	6.772,0	9.629,0	13.823,4	14.744,0	15.348,0	16.191,0	14.567,4	12.649,0	14.810,0	19.925,0	29.154,0	32.703,0
Бакар	1.813,0	1.578,3	1.559,0	1.779,0	2.866,0	3.679,0	3.268,0	3.379,0	3.756,6	4.302,0	4.940,0	7.210,0	7.670,0	7.500,0
Олово	45,4	47,6	45,3	51,5	88,7	97,6	97,8	100,4	89,2	104,9	124,2	110,0	119,0	153,1
Цинк	112,8	88,6	77,9	82,8	104,8	138,1	131,5	137,2	129,7	164,0	224,2	329,2	336,3	382,3
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	444,6	607,1	733,3	683,3	712,5	750,0	750,0	750,0	666,7	700,0	675,0
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	320,2	502,5	633,3	583,3	612,5	650,0	650,0	650,0	591,7	600,0	575,0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР														
номинални промени на доларски вредности														
Извоз на стоки (ФОВ)	11,0	-12,7	-3,7	22,2	22,4	21,8	31,7	39	14,3	8,0	-6,5	14,1	35,7	21,9
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	-19,4	16,3	15,3	25,9	10,1	13,8	24,6	8,8	-2,8	-6,4	8,4	25,8	14,6
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1.230	1.187	-219,2	-380,0	-263,0	-326,6	-206,0	-382,6	-269,2	-92,0
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-81,0	-21,4	-112,6	78,2	34,4	-23,8	-60,9	75,7	79,4
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235,6	62,0	-40,5	168,8	82,3	415,1	13,4	29,5	111,9	260,3	33,5	112,8	167,8	31,6
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1.495,1	1.429,0	1.577,0	1.798,6	2.007,5	2.181,3	1.961,0	1.994,2	1.980,0	2.181,3	2.018,2	2.141,1	2.179,1	2.193,6
Курсеви (просечен)														
денар/EURO	60,73	60,91	60,98	61,26	61,34	61,30	61,40	61,37	61,22	61,19	61,23	61,17	61,70	61,18
денар/САД \$	65,89	68,04	64,73	54,30	49,41	49,2919	46,80	48,68	50,16	51,47	50,97	48,75	48,00	48,50

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005				2006			
							K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	K - 1	K - 2	K - 3	ОКТОМ.
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ														
номинални промени														
Приходи	22,5	-10,3	10,1	-7,4	5,8	7,5	-9,0	5,8	27,3	6,3	-6,1	-11,4	-10,2	-3,5
Даночни приходи	22,1	-6,9	14,0	-9,6	6,8	4,8	-3,1	6,2	7,3	8,0	-0,3	-8,4	9,8	-2,9
ДДВ	75,2	-1,8	19,8	3,2	21,6	5,1	-5,9	4,4	10,4	10,7	-14,3	-9,2	7,6	-26,4
Расходи	12,7	27,0	-0,1	-13,8	0,3	6,1	5,6	0,6	6,2	10,9	10,0	2,9	1,1	-3,5
Тековни расходи	1,8	31,9	17,2	-1,2	1,4	2,2	3,6	-0,5	3,7	1,6	11,2	3,2	3,3	-1,7
Капитални расходи	94,5	28,3	11,8	-447,0	-3,4	47,4	42,2	11,4	32,7	85	5,4	0,3	-17,4	-20
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6.285	-12.490	7.343	-2.551	371	1.183,0	-1.005,0	357,0	3.593,0	-1.672,0	-1.275,0	1.621,0	-87,0	497,0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5.905	-13.171	-13.019	-2.596	7	-1.708,0	-1.035,0	750,0	3.501,0	-2.420,0	-441,0	21,0	1.126,0	1187,0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР														
номинални промени (крај на период)														
Нето девизни средства	73,8	57,6	-19,1	5,3	4,7	30,3	4,0	13,4	10,0	30,3	41,2	34,8	40,2	40,3
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	20,5	25,0	23,0	22,0	20,5	21,0	26,3	24,7	28,1
Готови пари во оптек	16,6	48,5	0,0	0,3	-0,1	2,0	2,0	0,5	1,3	2,0	3,7	8,9	9,8	9,4
M1	22,6	5,6	4,6	1,1	-1,1	7,5	6,5	3,8	6,0	7,5	3,8	13,3	14,9	16,6
M2	29,4	61,9	-7,0	15,9	15,1	16,0	23,4	14,5	14,1	16,0	14,9	12,8	21,9	23,7
M4	25,6	56,7		13,2	15,3	15,1	21,4	21,5	13,7	15,1	14,9	12,9	21,9	23,7
Однос на девизните резерви спрема M1	1,65	1,88	1,51	1,51	1,62	2,30	1,68	1,78	1,92	2,30	2,55	2,47	2,61	2,65
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР														
Пазар на работна сила														
Стапка на невработеност (APC)	32,2	30,5	31,9	36,7	36,7	36,5	38,6	37,4	36,5	36,5	36,2	36,1		
Вкупно нововработени (крај на период)	101.996	90.308	110.401	79.921	112.013	147.965	27.845	63.873	102.114	147.965	40.433	73.887	110.257	123.417
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63.987	63.346	74.341	49.661	63.538	85.033	16.801	36.212	59.363	85.033	22.258	37.428	51.998	57.243
Плати														
Номинални нето плати	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,5	3,0	2,2	2,2	3,6	6,6	7,7	7,6	
Реални нето плати	-0,3	-1,9	5,0	3,6	4,4	2,0	3,4	2,0	1,3	2,8	3,8	4,1		
Потрошувачка кошница	2,5	5,2	2,7	-0,7	-2,7	-1,2	-4,0	-3,3	0,5	-0,5	4,3	4,7	4,5	3,3
Социјална заштита														
Број на пензионери (крај на период)	241.221	247.200	249.421	254.267	260.075	265.152	260.879	260.879	262.833	265.152	266.615	266.842	267.636	274.543
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77.309	80.160	82.673	64.453	66.940	66.485	69.667	69.667	68.517	66.485	67.629	64.402	65.380	
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35.046	41.375	46.772	47.324	45.867	40.230	44.230	44.230	41.412	40.124	36.982	36.184	33.196	

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии.

Табела 5: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДЕН МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

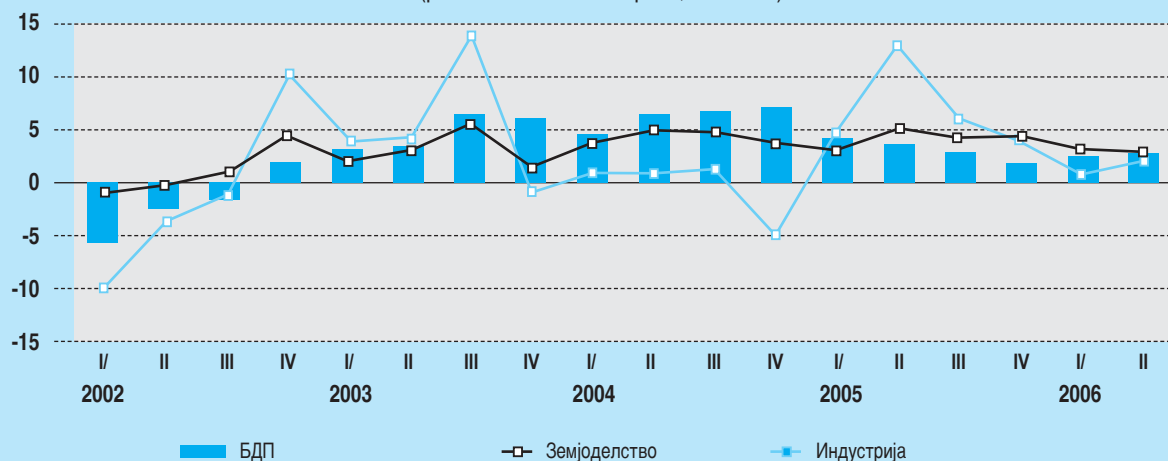
НКД	Назив	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Индекси
сектор								2004 / 2003
A	Земјоделство, лов и шумарство	23.756	22.933	24.509	28.672	30.073	31.602	105,1
B	Рибарство	14	24	48	27	21	26	123,8
B	Вадење на руди и камен	1.856	1.312	960	989	1.042	1.400	134,4
Г	Преработувачка индустрија	40.926	39.587	37.925	39.651	39.663	44.280	111,6
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	10.381	10.041	9.146	11.778	11.080	10.162	91,7
Ѓ	Градежништво	13.361	11.801	11.893	13.537	14.736	14.552	98,8
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	25.402	26.076	27.348	28.282	36.000	38.049	105,7
Ж	Хотели и ресторани	3.463	3.410	4.088	4.653	4.172	4.200	100,7
З	Сообраќај, складирање и врски	21.261	21.694	20.610	21.062	20.642	23.365	113,2
С	Финансиско посредување	7.342	7.420	7.427	6.110	7.510	8.295	110,5
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	7.466	8.304	8.168	8.453	8.853	8.024	90,6
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14.333	14.445	16.145	16.984	17.874	20.721	115,9
К	Образование	8.266	8.048	8.688	9.436	9.913	10.253	103,4
Л	Здравство и социјална работа	8.987	8.690	9.361	9.897	9.650	9.747	101,0
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	5.217	5.548	5.553	5.503	5.984	6.363	106,3
	Импутирани станарини	10.465	10.631	10.792	13.732	15.662	15.574	99,4
	Минус: импутирани банкарски услуги	5.153	4.738	4.160	3.797	4.720	5.933	125,7
A.	Додадена вредност по основни цени	197.344	195.230	198.592	214.969	228.155	240.140	105,3
Б.	Нето даноци на производство	39.045	38.611	45.378	36.516	37.101	44.086	118,8
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236.389	233.841	243.970	251.485	265.256	284.226	107,2

Табела 6: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДЕН МЕТОД

	Во милиони денари						Во %					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2000	2001	2002	2003	2004	2005
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236.389	233.841	243.970	251.486	265.256	284.226	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(по тековни цени)												
Финална потрошувачка	218.986	221.771	242.795	243.853	262.208	276.880	92,6	94,8	99,5	97,0	98,9	97,4
Финална потрошувачка на домаќинствата	175.965	163.788	188.179	191.873	209.075	222890,0	74,4	70,0	77,1	76,3	78,8	78,4
Финална јавна потрошувачка	43.021	57.983	54.616	51.980	53.133	53990,0	18,2	24,8	22,4	20,7	20,0	19,0
Бруто-инвестиции	50.683	42.759	50.276	50.261	56.716	56.792	21,4	18,3	20,6	20,0	21,4	20,0
Инвестиции во основни средства	38.332	34.716	40.448	42.110	47.286	48868,0	16,2	14,8	16,6	16,7	17,8	17,2
Пораст на залихи	12.351	8.043	9.828	8.151	9.430	7924,0	5,2	3,4	4,0	3,2	3,6	2,8
Извоз на стоки и услуги	114.209	99.091	92.780	95.254	106.758	128.137	48,3	42,4	38,0	37,9	40,2	45,1
Извоз на стоки	87.161	78.625	71.994	73.800	82.635	100538,0	36,9	33,6	29,5	29,3	31,2	35,4
Извоз на услуги	19.971	15.894	16.387	17.705	20.154	23250,0	8,4	6,8	6,7	7,0	7,6	8,2
Набавки на нерезидентите во земјата	7.077	4.572	4.399	3.749	3.968	4349,0	3,0	2,0	1,8	1,5	1,5	1,5
Увоз на стоки и услуги	147.489	129.780	141.881	137.882	160.426	177.583	62,4	55,5	58,2	54,8	60,5	62,5
Увоз на стоки	123.910	107.166	124.062	120.038	137.584	152663,0	52,4	45,8	50,9	47,7	51,9	53,7
Увоз на услуги	23.579	22.614	17.819	17.844	22.842	24920,0	10,0	9,7	7,3	7,1	8,6	8,8

Извор: Државен завод за статистика

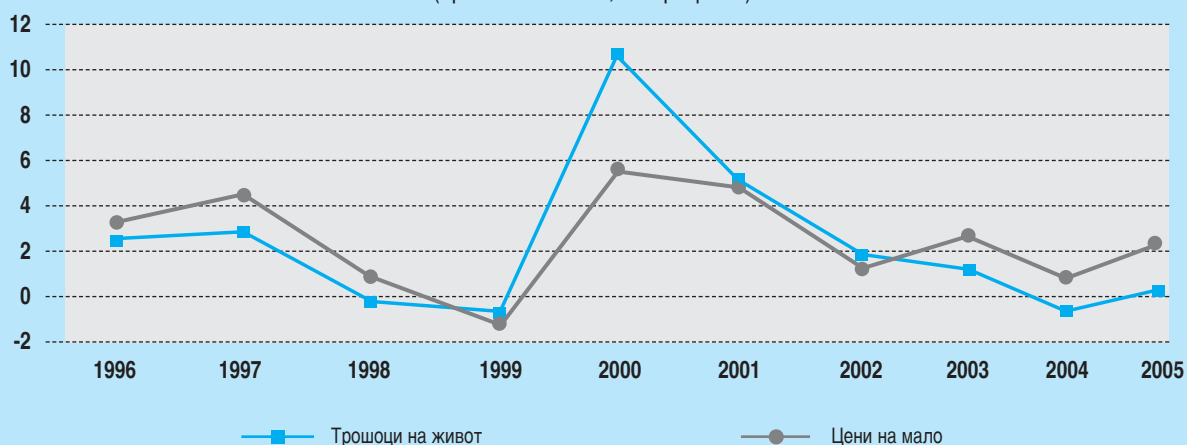
График 1: БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
(реални стапки на пораст, Q / Q - 4)

Бруто домашен производ ¹⁾	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
во милиони САД \$	3.450	3.389	3.351	3.390	3.458	3.575	3.730	3.899	3.723	3.872	4.119	4.298	4.519
(по глава на жител) во САД \$	1.785	1.742	1.705	1.709	1.732	1.781	1.848	1.924	1.830	4.119	2.032	2.114	2.219

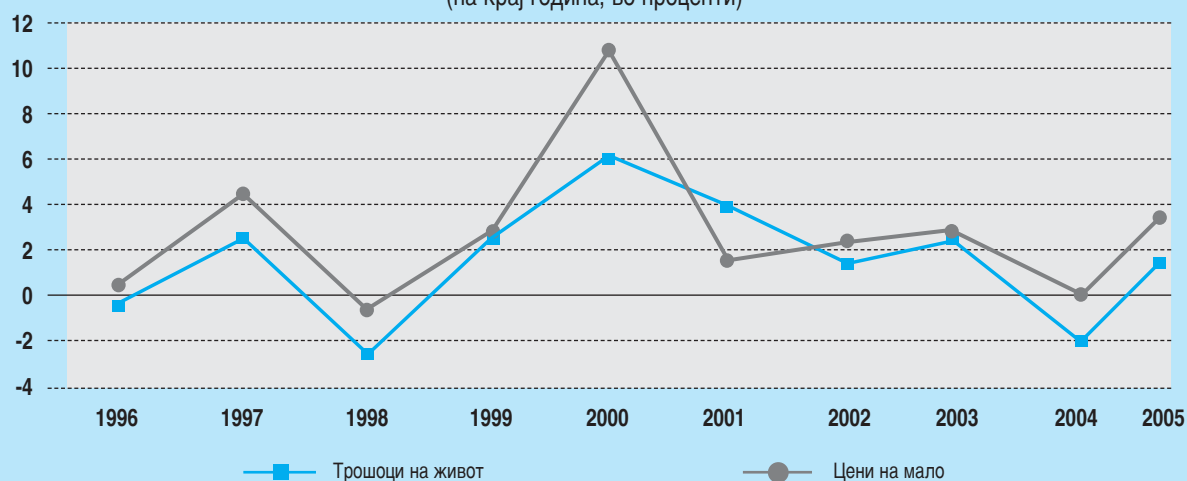
1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година, а од 2002 како базна е земена 2000-та година и е извршена индексација со дефлаторот. Поради тоа, податоците за 2002, 2003 и 2004 година не се споредливи со претходните години.*

График 2: ИНФЛАЦИЈА
(просечни стапки, во проценти)

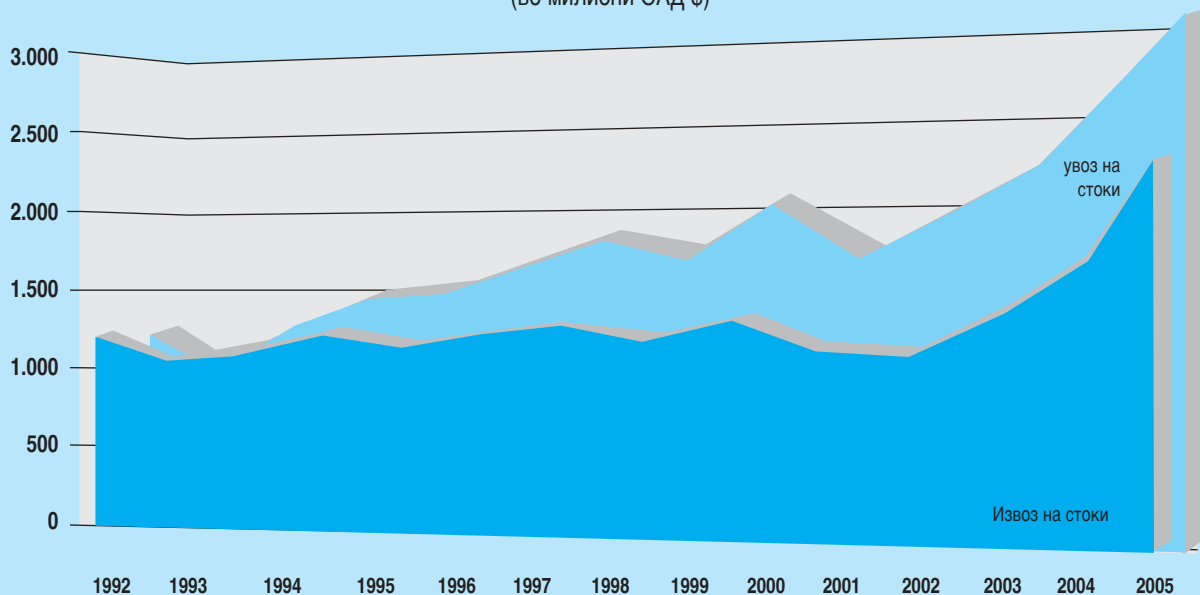
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	0.5
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9	2.1

График 3: ИНФЛАЦИЈА
(на крај година, во проценти)

	крај на година, во проценти									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9	1.2
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1	3.2

График 4: НАДВОРЕШНО ТРГОВСКА РАЗМЕНА
(во милиони САД \$)

	во милиони САД \$													
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674	2,041
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793	3,097
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119	-1,056

Табела 7: ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(годишни, квартални и месечни податоци)¹

(во милиони долари)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	K-1	K-2	K-3	K-4	2005	K-1	K-2	K-3	2006
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-269,29	-32,46	-75,28	-235,43	-357,81	-152,28	-414,82	-20,95	-110,98	78,35	-27,90	-81,48	-24,80	-62,34	162,79	75,65
Стоки, нето	-515,09	-495,81	-690,41	-523,23	-804,34	-851,48	-1112,08	-190,66	-342,99	-230,08	-293,74	-1.057,47	-247,49	-360,71	-231,56	-839,76
Извоз, f.o.b.	1.291,52	1.189,98	1.320,73	1.153,33	1.112,15	1.359,04	1.672,43	481,72	512,81	507,36	537,76	2.039,64	449,87	584,11	697,28	1.731,27
Увоз, f.o.b. ²	-1.806,61	-1.685,79	-2.011,14	-1.676,56	-1.916,49	-2.210,52	-2.784,51	-672,38	-855,80	-737,44	-831,49	-3.097,11	-697,36	-944,82	-928,84	-2.571,02
Услуги, нето	-59,60	41,83	47,05	-15,79	-22,13	-2,56	-54,39	-3,72	-17,00	11,39	-24,53	-33,87	-6,18	-5,59	30,15	18,37
Доход, нето	-44,82	-42,15	-45,44	-39,46	-29,78	-32,33	-39,23	0,61	-20,55	-44,78	9,73	-54,99	6,20	-6,59	-12,64	-13,02
од кој: камата, нето	-44,34	-41,41	-39,15	-33,59	-18,64	-31,88	-26,22	-10,03	-4,62	-10,50	-0,80	-25,95	-9,07	-8,31	-7,45	-24,83
Тековни трансфери, нето	350,21	463,66	613,53	343,06	498,45	734,09	790,88	172,82	269,56	341,83	280,65	1.064,85	222,67	310,56	376,84	910,06
Официјални	37,39	72,69	132,30	48,65	100,50	103,36	70,07	11,73	15,83	20,08	16,75	64,39	16,94	19,70	17,90	54,54
Приватни	312,82	390,97	481,23	294,41	397,95	630,73	720,81	161,09	253,73	321,75	263,90	1.000,47	205,73	290,86	358,94	855,53
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА																
Капитална сметка, нето	281,84	-128,46	11,28	178,23	376,87	169,97	407,01	26,06	107,36	-72,88	34,13	94,67	25,72	68,28	-159,46	-65,46
Капитални трансфери, нето	-1,79	0,00	0,31	1,30	8,26	-6,69	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	0,44	-0,54	-0,26	-0,35
Официјални	0,00	0,00	0,31	3,64	9,92	-6,60	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	0,44	-0,54	-0,26	-0,35
Други	0,00	0,00	0,00	3,64	9,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	0,00	0,00	0,31	0,00	0,00	-6,60	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	0,44	-0,54	-0,26	-0,35
Финансиска сметка, нето	283,63	-128,46	10,97	176,93	368,62	176,66	411,62	26,07	107,51	-73,12	36,22	96,68	25,28	68,82	-159,20	-65,11
Директни инвестиции, нето	117,72	31,80	176,23	442,32	77,72	94,26	155,85	36,15	33,18	17,33	10,43	97,08	290,53	21,73	12,02	324,28
Портфолио инвестиции, нето	7,79	0,14	-0,09	0,36	0,35	3,39	14,82	16,47	4,78	17,71	196,15	235,11	14,19	31,53	8,96	54,69
Други инвестиции, нето	226,66	-32,01	85,05	-183,27	159,98	129,97	260,42	-13,13	99,09	3,69	89,91	179,56	-245,91	128,36	-12,38	-129,94
Трговски кредити, нето	45,39	7,13	146,54	-125,08	83,1	82,95	170,05	-60,00	84,96	-38,62	38,25	24,60	-8,26	46,50	-76,63	-38,38
Заеми, нето	219,87	54,83	13,51	-107,31	8,19	23,47	59,82	18,71	80,99	6,55	47,69	153,94	-160,42	48,25	28,16	-84,02
Валутни и депозити, нето	-40,62	-135,01	-122,53	27,09	44,69	2,85	-3,66	23,69	-72,10	30,04	-6,40	-24,77	-83,21	-6,49	25,37	-64,33
од кои: монетарна власт, нето	0,00	-21,20	-0,19	-77,08	68,79	17,77	26,44	0,00	-0,41	1,18	0,00	0,77	-68,78	0,00	65,66	-3,12
комерцијални банки, нето	-28,77	-51,28	-93,26	-272,39	112,17	-54,59	-105,08	21,65	-60,98	49,22	16,68	26,57	7,02	24,63	-22,48	9,16
население, нето	-11,85	-62,52	-29,08	376,56	-136,27	39,68	74,97	2,04	-10,71	-20,35	-23,08	-52,10	-21,46	-31,12	-17,80	-70,37
Други, нето	2,03	41,04	47,53	22,03	24,00	20,69	34,22	4,47	5,23	5,72	10,37	25,79	5,98	40,10	10,71	56,79
Бруто официјални резерви	-68,54	-128,39	-250,22	-82,48	130,57	-50,96	-19,47	-13,42	-29,54	-111,84	-260,27	-415,07	-33,53	-112,80	-167,80	-314,13
(„-“ значи зголемување) ³																
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	-12,55	160,92	64,00	57,19	-19,07	-17,70	7,81	-5,11	3,63	-5,47	-6,23	-13,19	-0,92	-5,95	-3,33	-10,20

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на f.o.b. паритет согласно V-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.ф. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003, 2004 и 2005 – 4,06%

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

Табела 8: НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА ПО ЗЕМЈИ

		Вкупно			Германија			Србија и Црна Гора			САД		
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8	165.6	83.0	82.6
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6	99.7	51.5	48.2
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2	77.4	58.7	18.7
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2	72.8	56.2	16.6
2004		1,675.9	2,931.6	-1,255.7	317.1	368.1	-51.0	347.6	249.7	97.9	71.9	47.7	24.2
2005		2,041.3	3,228.0	-1,186.7	364.2	335.0	29.2	459.4	264.1	195.3	44.0	45.0	-1.0
2000	Q1	331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0	49.6	16.3	33.3
	Q2	317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0	48.6	16.5	32.1
	Q3	345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5	37.5	23.4	14.1
	Q4	328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3	29.9	26.8	3.1
2001	Q1	291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4	28.4	13.4	15.0
	Q2	285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9	23.4	15.6	7.8
	Q3	295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5	26.9	11.7	15.2
	Q4	282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8	21.0	10.8	10.2
2002	Q1	244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0	18.0	18.2	-0.2
	Q2	264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7	18.9	15.6	3.3
	Q3	289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9	16.5	10.7	5.8
	Q4	301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3	24.6	13.9	10.7
2003	Q1	293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2	16.7	13.8	2.9
	Q2	355.8	580.9	-225.1	68.0	74.2	-6.2	76.4	54.8	21.6	13.8	19.1	-5.3
	Q3	337.8	550.2	-212.4	72.0	71.0	1.0	74.7	53.5	21.2	16.0	11.1	4.9
	Q4	375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6	26.3	12.2	14.1
2004	Q1	366.1	616.9	-250.8	82.1	84.4	-2.3	57.9	48.2	9.7	14.8	13.4	1.4
	Q2	368.0	716.6	-348.6	63.4	90.3	-26.9	84.4	63.7	20.7	14.1	11.6	2.5
	Q3	443.4	708.3	-264.9	78.5	83.1	-4.6	97.5	68.1	29.4	23.4	11.1	12.3
	Q4	498.4	889.8	-391.4	93.1	110.3	-17.2	107.8	69.7	38.1	19.6	11.6	8.0
2005	Q1	482.0	701.2	-219.2	112.0	73.7	38.3	75.0	58.8	16.2	7.5	13.7	-6.2
	Q2	512.7	892.6	-379.9	80.7	90.6	-9.9	123.2	71.2	52.0	11.9	12.2	-0.3
	Q3	507.9	769.0	-261.1	84.9	79.2	5.7	128.9	66.9	62.0	15.5	9.0	6.5
	Q4	538.7	865.2	-326.5	86.6	91.5	-4.9	132.3	67.2	65.1	9.1	10.1	-1.0
2006	Q1	450.6	719.1	-268.5	87.3	73.6	13.7	88.2	47.0	41.2	6.5	8.4	-1.9
	Q2	585.1	967.5	-382.4	88.2	96.5	-8.3	141.7	67.8	73.9	6.5	11.3	-4.8
	Q3	698.8	968.2	-269.4	100.1	90.8	9.3	177.2	74.6	102.6	7.0	9.6	-2.6
2004	I	102.5	176.7	-74.2	27.3	21.8	5.5	14.5	11.2	3.3	6.4	5.3	1.1
	II	132.0	199.6	-67.6	28.0	32.8	-4.8	20.0	17.0	3.0	4.6	3.8	0.8
	III	131.6	240.6	-109.0	26.8	29.8	-3.0	23.4	20.0	3.4	3.8	4.3	-0.5
	IV	125.2	238.4	-113.2	22.3	27.6	-5.3	26.4	22.5	3.9	3.6	4.6	-1.0
	V	118.2	224.3	-106.1	19.7	29.2	-9.5	27.9	22.6	5.3	4.5	3.6	0.9
	VI	124.6	253.9	-129.3	21.4	33.5	-12.1	30.1	18.6	11.5	6.0	3.4	2.6
	VII	155.8	253.4	-97.6	31.6	32.4	-0.8	31.2	20.2	11.0	7.9	3.2	4.7
	VIII	137.6	223.5	-85.9	25.0	25.4	-0.4	34.1	28.0	6.1	6.0	3.5	2.5
	IX	150.0	231.4	-81.4	21.9	25.3	-3.4	32.2	19.9	12.3	9.5	4.4	5.1
	X	158.2	257.9	-99.7	24.6	32.2	-7.6	33.4	21.7	11.7	8.0	3.5	4.5
	XI	154.0	295.2	-141.2	26.9	34.9	-8.0	33.0	21.4	11.6	4.4	4.6	-0.2
	XII	186.2	336.7	-150.5	41.6	43.2	-1.6	41.4	26.6	14.8	7.2	3.5	3.7
2005	I	147.9	209.9	-62.0	43.3	21.7	21.6	19.0	15.8	3.2	3.1	4.5	-1.4
	II	156.6	224.0	-67.4	35.5	25.7	9.8	22.4	16.7	5.7	1.8	5.7	-3.9
	III	177.5	267.3	-89.8	33.2	26.3	6.9	33.6	26.3	7.3	2.6	3.5	-0.9
	IV	174.5	312.7	-138.2	29.5	25.7	3.8	38.8	30.2	8.6	3.5	4.2	-0.7
	V	179.1	284.6	-105.5	23.1	31.2	-8.1	42.8	19.0	23.8	4.4	3.7	0.7
	VI	159.1	295.3	-136.2	28.1	33.7	-5.6	41.6	22.0	19.6	4.0	4.3	-0.3
	VII	184.5	256.8	-72.3	35.8	28.2	7.6	41.7	18.5	23.2	6.0	3.0	3.0
	VIII	146.8	239.5	-92.7	22.8	26.5	-3.7	42.3	21.6	20.7	4.5	3.0	1.5
	IX	176.6	272.7	-96.1	26.3	24.5	1.8	44.9	26.8	18.1	5.0	3.0	2.0
	X	191.4	283.7	-92.3	28.3	30.6	-2.3	50.7	24.5	26.2	4.1	2.7	1.4
	XI	171.7	280.9	-109.2	25.5	29.2	-3.7	42.5	20.1	22.4	3.0	3.7	-0.7
	XII	175.6	300.6	-125.0	32.8	31.7	1.1	39.1	22.6	16.5	2.0	3.7	-1.7
2006	I	123.2	208.0	-84.8	26.4	20.8	5.6	22.5	12.1	10.4	2.7	3.5	-0.8
	II	147.9	219.3	-71.4	29.1	23.6	5.5	29.3	13.3	16.0	2.4	2.0	0.4
	III	179.8	300.2	-120.4	31.8	29.2	2.6	36.4	21.6	14.8	1.4	2.9	-1.5
	IV	176.5	320.1	-143.6	29.2	28.0	1.2	41.2	19.8	21.4	1.5	2.4	-0.9
	V	203.7	326.7	-123.0	29.1	35.6	-6.5	51.5	25.2	26.3	2.9	5.1	-2.2
	VI	204.7	338.5	-133.8	29.9	32.9	-3.0	49.0	22.8	26.2	2.1	3.8	-1.7
	VII	231.5	343.3	-111.8	37.3	30.9	6.4	49.2	24.5	24.7	2.0	3.4	-1.4
	VIII	214.1	316.4	-102.3	29.4	32.3	-2.9	63.8	24.1	39.7	3.3	3.2	0.1
	IX	253.2	308.5	-55.3	33.4	27.6	5.8	64.2	26.0	38.2	1.7	3.0	-1.3
	X	233.2	325.3	-92.1	26.7	33.9	-7.2	53.8	25.9	27.9	2.0	4.1	-2.1

во милиони САД \$

Италија			Грција			Русија				
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо		
90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5	2000	
88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5	2001	
81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0	2002	
95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1	2003	
134.4	163.6	-29.2	228.8	277.9	-49.1	19.7	265.4	-245.7	2004	
169.5	185.2	-15.7	312.9	296.8	22.1	21.4	418.6	-397.2	2005	
25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2	2000	Q1
27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9		Q2
18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1		Q3
19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3		Q4
24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6	2001	Q1
21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0		Q2
24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6		Q3
19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3		Q4
26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0	2002	Q1
25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7		Q2
21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8		Q3
18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1		Q4
26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6	2003	Q1
26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0		Q2
21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1		Q3
20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4		Q4
24.5	26.3	-1.8	52.7	59.4	-6.7	3.9	63.1	-59.2	2004	Q1
29.1	45.4	-16.3	55.1	73.6	-18.5	4.7	47.9	-43.2		Q2
38.5	43.0	-4.5	54.6	69.9	-15.3	5.5	74.5	-69.0		Q3
42.3	48.9	-6.6	66.4	75.0	-8.6	5.6	79.9	-74.3		Q4
43.6	37.2	6.4	74.2	66.3	7.9	5.3	77.4	-72.1	2005	Q1
39.9	47.6	-7.7	80.8	79.2	1.6	5.1	99.9	-94.8		Q2
45.7	48.3	-2.6	81.1	72.2	8.9	5.3	113.0	-107.7		Q3
40.3	52.1	-11.8	76.8	79.1	3.7	5.7	128.3	-122.6		Q4
52.7	40.7	12.0	60.1	61.8	-1.7	6.0	137.5	-131.5	2006	Q1
56.1	61.2	-5.1	97.1	89.2	7.9	6.4	92.2	-85.8		Q2
62.8	57.4	5.4	118.8	74.9	43.9	8.3	148.4	-140.1		Q3
5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	21.8	-20.4	2004	I
8.0	9.9	-1.9	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1		II
10.7	8.8	1.9	22.4	20.7	1.7	1.3	24.0	-22.7		III
12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6		IV
7.8	14.7	-6.9	17.1	24.8	-7.7	1.7	2.2	-0.5		V
9.3	16.9	-7.6	18.1	25.8	-7.7	1.3	18.4	-17.1		VI
13.3	19.5	-6.2	21.2	29.3	-8.1	1.8	22.7	-20.9		VII
13.1	11.0	2.1	13.7	17.5	-3.8	1.9	29.6	-27.7		VIII
12.1	12.5	-0.4	19.7	23.1	-3.4	1.8	22.2	-20.4		IX
12.4	14.7	-2.3	21.6	23.4	-1.8	1.8	26.4	-24.6		X
12.9	15.1	-2.2	23.7	25.0	-1.3	2.2	25.5	-23.3		XI
17.0	19.1	-2.1	21.1	26.6	-5.5	1.6	28.0	-26.4		XII
12.3	9.6	2.7	20.2	18.6	1.6	1.0	25.9	-24.9	2005	I
13.8	10.2	3.6	26.8	21.0	5.8	1.7	23.4	-21.7		II
17.5	17.4	0.1	27.2	26.7	0.5	2.6	28.1	-25.5		III
10.3	7.9	2.4	31.8	29.7	2.1	1.5	33.5	-32.0		IV
16.9	20.2	-3.3	23.9	25.3	-1.4	1.9	22.4	-20.5		V
12.7	19.5	-6.8	25.1	24.2	0.9	1.7	44.0	-42.3		VI
20.4	18.6	1.8	34.4	27.2	7.2	1.7	28.9	-27.2		VII
10.8	14.8	-4.0	19.9	19.8	0.1	1.9	37.4	-35.5		VIII
14.5	14.9	-0.4	26.8	25.2	1.6	1.7	46.7	-45.0		IX
14.8	16.8	-2.0	27.7	23.7	4.0	1.7	53.4	-51.7		X
12.8	15.0	-2.2	25.5	25.8	-0.3	1.6	40.3	-38.7		XI
12.7	20.3	-7.6	23.6	29.6	-6.0	2.4	34.6	-32.2		XII
14.7	10.6	4.1	16.1	17.3	-1.2	1.8	47.3	-45.5	2006	I
17.4	13.5	3.9	18.2	18.2	0.0	2.2	39.6	-37.4		II
20.6	16.6	4.0	25.8	26.3	-0.5	2.0	50.6	-48.6		III
19.8	14.4	5.4	24.7	25.7	-1.0	1.8	27.0	-25.2		IV
19.0	21.9	-2.9	35.1	29.5	5.6	2.2	27.1	-24.9		V
17.3	24.9	-7.6	37.3	34.0	3.3	2.4	38.1	-35.7		VI
21.7	26.4	-4.7	38.2	28.8	9.4	3.3	48.2	-44.9		VII
13.7	15.4	-1.7	37.9	20.7	17.2	2.6	50.7	-48.1		VIII
27.4	15.6	11.8	42.7	25.4	17.3	2.4	49.5	-47.1		IX
22.4	22.5	-0.1	33.6	29.6	4.0	2.2	37.3	-35.1		X

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на Р. Македонија на крајот на октомври 2006 година изнесуваше 2.193 милиони долари и во споредба со крајот на 2005 година е зголемен за 12 милиони долари.

Во структурата на надворешниот долг по кредитори, нема некои значајни поместувања во однос на претходните месеци. И понатаму мултилатералните кредитори опфаќаат повеќе од половина (51,3%), од кои најголем дел се (ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ). Билатералните кредитори во структурата на долгот учествуваат со 9,7%, а приватните кредитори со 39,1%, од кои 22,3% се за еврообврзниците.

Во текот на октомври оваа година повлечени се средства во износ од 20,9 милиони долари. Кумулативно, за првите десет месеци од оваа година, повлечени се средства во износ од 253,1 милиони долари, од кои 169 милиони долари од нефинансиски приватен сектор и приватни банки и финансиски институции. Од мултилатералните кредитори користени се 54,7 милиони долари (ЕБРД, ЕИБ, ИБРД, ЦЕДБ) и 29 милиони долари од билатерални кредитори.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во месец октомври отплатени се 22,5 милиони долари (16,7 милиони долари главница). Кумулативно, за првите десет месеци од 2006 година, отплатено е 425,9 милиони долари обврски спрема странство, од кои 367,8 милиони долари главница. Најголем дел од вкупните отплати се спрема приватните кредитори (330 милиони долари), од кои 227,5 милиони долари се платени

спрема Лондонскиот клуб. Спрема мултилатералните кредитори сервисирани се 59 милиони долари (ИБРД, ЕИБ, ЕБРД, ММФ, ИДА), а остатокот од 36 милиони долари отплатени се спрема билатералните кредитори.

Новосклучените кредити во октомври 2006 година изнесуваа 14,9 милиони долари, и целиот износ претставува задолжување на приватниот сектор. За првите десет месеци од оваа година склучени се нови кредити во износ од 303,2 милиони долари, од кои најголем дел (229 милиони долари) се склучени со приватни кредитори, и се очекува да се повлечат во наредниот период.

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, за последните два месеци од 2006 година достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во износ од 51,6 милиони долари, од кои 31,5 милиони долари главница.

Краткорочниот надворешен долг на крајот на октомври 2006 година изнесуваше 108,3 милиони долари по основ на финансиски кредити. За првите десет месеци од оваа година користени се 57,4 милиони долари финансиски кредити, а отплатени се 48,7 милиони долари обврски спрема странство.

Гледано по должници, вкупниот надворешен долг (краткорочен и долгорочен) на крајот на октомври изнесуваше 2.301 милион долари, од кои 1.538 милиони долари во јавниот сектор.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.01.06	28.02.06	31.03.06	30.04.06	31.05.06	30.06.06	31.07.06	31.08.06	30.09.06	31.10.06
Официјални кредитори	1.052	973	1.034	1.193	1.314	1.257	1.263	1.250	1.264	1.302	1.332	1.313	1321	1335	1.326	1.336
Мултилатерала	720	689	757	922	1.062	1.052	1.066	1.056	1.068	1.096	1.117	1.102	1116	1128	1.119	1.124
IMF	82	71	67	68	63	62	63	62	63	63	62	60	60	60	60	58
IBRD	123	124	145	181	223	248	250	246	249	255	259	255	257	258	258	258
IFC	57	33	18	13	9	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	4
IDA	250	255	296	358	389	362	366	364	366	374	379	377	378	379	377	377
EIB	69	75	102	116	148	140	143	145	146	149	152	148	156	158	154	152
EUROFIMA	17	14	12	8	8	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8
CEDB	7	6	15	17	23	20	20	20	20	23	24	23	23	23	23	29
EBRD	74	62	32	40	65	87	88	87	89	92	97	98	99	104	104	106
EU	37	44	65	112	122	106	109	107	109	113	116	113	114	115	114	114
IFAD	3	4	5	7	11	13	13	13	13	14	14	14	15	16	15	15
EAR	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерала	332	284	277	271,26	252	205	197	194	196	206	215	211	205	207	207	212
Приватни кредитори	443	456	543	605	694	924	721	740	754	808	831	827	850	857	853	857
Лондонски клуб	253	262	254	243,3	233	222	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Еврообврзница	0	0	0	0	0	177	181	178	181	188	193	188	190	192	190	190
Останати	191	194	289	362	461	525	540	562	572	620	638	639	660	665	664	666
Банки и финан. инстит.	136	131	205	202,25	238	265	265	261	264	291	296	296	316	314	315	315
Претпријатија	55	63	85	159,68	223	260	275	301	308	329	342	343	344	350	348	350
ВКУПНО	1.495	1.429	1.577	1.799	2.008	2.181	1.084	1.990	2.018	2.110	2.164	2.141	2.171	2.192	2.179	2.193

Извор: Народна банка на Република Македонија

1) Долгорочен и среднорочен долг

ЈАВЕН ДОЛГ

I. Јавен долг - дефиниција и состојба

Јавниот долг на Република Македонија е составен од државниот долг и сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна и доминантна сопственост на државата. Оттука, како носители на јавниот долг може да се јават Владата на Република Маке-

донија го сочинуваат долгови наследени од поранешна СФРЈ, задолжувања кај меѓународните финансиски институции и меѓународните финансиски пазари како и задолжувањето на домашните финансиски пазари.

II. Движење на јавниот долг во периодот септември - октомври 2006 година

Основа	година			во милиони ЕУР
	2005	31.08.2006	30.09.2006	31.10.2006
Надворешен јавен долг*	1.441,2	1.214,1	1.219,8	1.219,8
Долг на општа влада	1.245,4	1.031,0	1.034,4	1.030,9
Централна банка	52,7	47,0	47,3	46,1
Јавни претпријатија	143,2	136,1	138,2	142,8
Домашен јавен долг	750,4	792,5	795,4	792,5
Долг на општа влада	603,7	669,5	672,1	666,4
од кои Државни записи за монетарни цели	0,00	80,8	77,2	85,1
Централна банка	146,7	121,4	121,8	124,2
Јавни претпријатија**	N/A	1,6	1,5	2,0
Вкупен јавен долг - GFS	2.191,6	2.006,6	2.015,2	2.012,3
Вкупен јавен долг како % од просечен GDP	48,5	41,1	41,3	41,2
Долг на општа влада - GFS	1.849,0	1.700,5	1.706,5	1.697,3
Долг на општа влада како % од просечен GDP	40,9	34,8	35,0	34,8

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

*Во декември 2005 година се емитуваше првата Евробврзница во износ од 150.00мил ЕУР при што дојде до привремено зголемување на јавниот долг, бидејќи средствата во јануари 2006 година беа искористени за целосен предвремен откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори.

**На крај на Април 2006 година јавните претпријатија почнаа да ги доставуваат до Министерството за финансии првите извештаи за состојбата на долгот (во согласност со Законот со јавен долг).

донија, општините и градот Скопје, јавните претпријатија и трговски друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата.

Оваа дефиниција за јавниот долг е содржана во Законот за јавен долг (Службен весник на РМ број 62/2005) и ја претставува т.н. Национална методологија за пресметка на јавниот долг. Другата методологија (ГФС методологија), која често се применува во практиката за пресметка на долгот на јавниот сектор, е содржана во Прирачникот на ММФ за статистика на владините финансии и истата се разликува од националната методологија по тоа што покрај претходно наведените носители на јавен долг, во пресметката се вклучува и долгот на монетарните власти, односно долгот на Централната банка. За целите на оваа Информација, податоците за јавниот долг содржани во табеларните прегледи ќе бидат пресметани според двете методологии (националната и на ММФ).

Надворешниот јавен долг во декември 2005 година изнесуваше 1.441 милиони евра и бележи константно опаѓање од 15,35%, во периодот од декември 2005 до октомври 2006 година, така што на месечно ниво, во септември 2006 година изнесува 1.219 милиони евра, а и во октомври останува на исто ниво.

Истовремено, внатрешниот јавен долг во декември изнесуваше 750 милиони евра и до октомври 2006 година, истиот порасна за 42 милиони евра, односно за 5,6%. На месечно ниво, во септември, внатрешниот јавен долг изнесува 795 милиони евра, а во октомври благо се намалува до 792 милиони евра. Зголемувањето на внатрешниот јавен долг се должи на воведувањето на државните записи за монетарни цели, односно како инструмент за монетарна политика без импликации врз фискалната политика.

Вкупниот јавен долг пресметан според ГФС методологијата во декември минатата година изнесуваше 2.191 милиони евра. Во септември 2006 година истиот изнесува 2.015 милиони евра, а во октомври бележи благ пад и изнесува 2.012 милиони евра.

Истовремено, долгот на општата Влада, пресметан според ГФС методологијата, во декември 2005 година достигнува вредност од 1.849 милиони евра, во септември 2006 година го задржува трендот на опаѓање и изнесува 1.706 милиони евра, а во октомври продолжува да опаѓа до 1.697 милиони евра.

Пресметано според ГФС методологијата, вкупниот јавен долг како процент од просечниот БДП, во декември 2005 година изнесува 48,5%, во септември бележи опаѓање и изнесува 41,3% а во октомври продолжува да опаѓа до 41,2% од просечниот БДП.

Според ГФС методологијата, долгот на општата Влада како процент од БДП, во декември минатата година изнесуваше 40,9% и е во рамките на Мاستришкиот критериум за јавен долг, според кој, долгот на општата Влада не смее да надмине 60% од БДП. Во наредниот период, истиот опаѓа на 35% во септември, а во октомври дополнително се намалува на 34,8%. Во овој долг се вклучуваат и државните записи за монетарни цели, бидејќи нив сепак ги издава Министерството за финансии, иако во име на НБРМ.

Пресметано според Законот за јавен долг, вкупниот јавен долг во декември минатата година изнесуваше 1.992 милиони евра, истиот во септември се намалува на 1.768 милиони евра, а во октомври опаѓа до 1.757 милиони евра.

Воедно, вкупниот јавен долг како процент од просечниот БДП, пресметан според Законот за јавен долг, во декември минатата година изнесува 44,0%, во септември оваа година забележува намалување и изнесува 36,2%, а во октомври изнесува 36,0%.

Со состојба октомври, учеството на внатрешниот и надворешниот долг во вкупниот јавен долг изнесува 39,5%, односно 60,5%, респективно. Постои тренд на промена кон зголемување на учеството на внатрешниот долг во вкупниот јавен долг за сметка на надворешниот. Овој тренд значи постепено намалување на ризикот од девизен курс на должничкото портфолио на Република Македонија, преку пораст на денарскиот долг, а опаѓање на долгот во странска валута.

III. Државни хартии од вредност

III.1. Движења на финансискиот пазар во Р. Македонија

На 26.10.2006 година Министерството за финансии емитуваше 2-годишна државна обврзница, втора во текот на оваа година. На аукцијата беше понуден износ од 300 милиони денари, а побарувачката за истата изнесуваше 552 милиони денари. Постигнатиот пондериран принос од 9,331% бележи пад спореден со аукцијата на 2-годишната државна обврзница одржана кон крајот на април, кога истиот изнесуваше 9,438%. Во сопственичката структура доминантно учество имаат банките со 70%, додека останатиот дел им припадна на небанкарските субјекти. Исто така, значајно е и учеството на странските инвеститори и тоа со 8% во реализираниот дел од аукцијата.

Согласно Календарот за емисија на државни хартии од вредност (ДХВ) во 2006 година, а како резултат на огромниот интерес за купување на ДХВ, Министерството за финансии на 23.11.2006 година за прв пат ќе емитува 3-годишна државна обврзница.

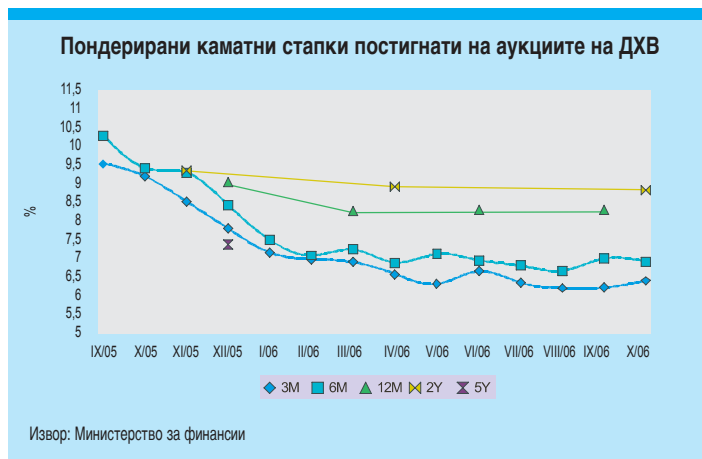
Што се однесува до движењето на каматните стапки на ДХВ, во анализираниите два месеца истите бележат нагорен тренд. Ова особено можеме да го забележиме кај 3-месечните ДХВ, кај кои по континуируваниот пад се до крајот на август, достигнувајќи вредност од 5,96%, забележано е зголемување од 5,99% на почетокот на септември.

Слични движења на каматните стапки се забележаа и кај 6-месечните ДХВ со таа разлика што по зголемувањето од 6,56% во месец август на 6,97% во септември, каматната стапка на аукцијата одржана во месец октомври забележаа пад и го достигна нивото од 6,88%. Од друга страна каматните стапки на 12-месечните ДХВ го задржаа истото ниво од претходната аукција односно 8,66%.

Споредбената анализа на движењата на каматните стапки на ДХВ во 2005 и 2006 година сугерира тренд на значително намалување. Илустративно, пондерираната каматна стапка на 3-месечните државни записи во октомври 2005 година изнесуваше 9,80%, додека на истата аукција во 2006 година пондерираната каматна стапка се намали за повеќе од 3,5 процентни поени и истата изнесуваше 6,27%. Кај 6-месечните записи каматната стапка во октомври 2005 изнесуваше 10,08% и со перманентно намалу-

вање на каматната стапка во текот на годината во октомври 2006, истата изнесуваше 6,88%. Трендот помалку или повеќе е сличен и кај останатите ДХВ.

III.2. Примарен пазар на државни хартии од вредност

IV. Новосклучен јавен долг во периодот септември - октомври 2006 година

● Внатрешен долг

Во октомври 2006, година е одобрен кредит на Македонска радио телевизија под следниве услови:

- износ од 40.000.000 денари,
- каматна стапка од 11%,
- рок на отплата од еден месец,
- грејс период – нема.

● Надворешен долг

Во овој период нема новосклучени кредити во надворешниот јавен долг.

Табела 9: БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

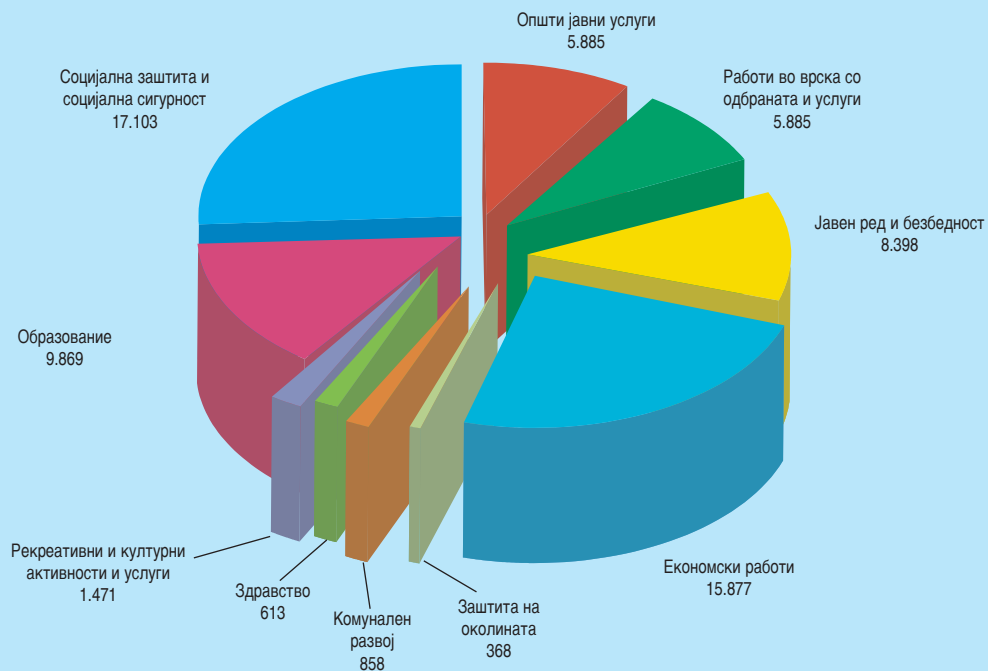
	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Завршна сметка	2005 Завршна сметка	2006 Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	71.981.222.938	68.406.577.974	68.257.596.556	77.264.085.977	81.749.000.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	58.896.097.958	56.784.247.919	56.534.423.095	60.465.813.344	59.940.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	54.389.136.894	49.166.396.854	52.527.458.366	55.024.034.252	56.840.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.137.596.496	10.772.545.343	10.068.869.008	10.934.484.390	11.236.000.000
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.098.696.839	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.835.787.551	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	31.235.879.140	31.741.066.910	36.093.219.422	38.172.046.946	40.136.000.000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	27.081.128.583	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	11.090.918.363	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.336.011.440	6.141.579.944	5.814.503.205	5.265.767.731	4.848.000.000
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	4.251.685.006	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.014.082.725	1.030.879.000
Други даноци	0	51.094	0	0	0
Даноци од специфични услуги	3.359.937	3.894.080	5.216.895	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	340.562.742	475.513.109	545.887.314	651.735.186	620.000.000
Данок на финансиски трансакции	6.335.727.139	31.746.374	237.478	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.506.961.064	7.617.851.065	4.006.964.729	5.441.779.092	3.100.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.441.892.427	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.656.889.743	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	246.001.080	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	96.995.843	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	7.193.569.639	4.081.105.548	3.341.846.311	2.045.598.523	16.227.000.000
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	1.455.155.987	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	590.442.536	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	3.808.557.430	3.651.554.878	4.932.545.381	894.339.868	540.000.000
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	508.533.363	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	385.806.506	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	480.521.896		1.908.760.868	1.538.911.272	3.000.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.319.422.970	2.042.000.000
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.319.422.970	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	18.354.261	123.097.537	10.520.580	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	71.700.272.895	64.462.761.283	63.743.917.129	67.090.435.530	81.749.000.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	56.314.747.304	51.104.920.817	51.667.851.725	45.930.102.078	49.295.088.000
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.655.526.155	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.261.122.028	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	13.950.459.394	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	812.346.952	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.250.647.550	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	2.675.836.361	2.111.209.000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	4.171.063.594	3.633.264.000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.366.132.516	4.687.684.918	4.867.347.044	7.198.053.448	12.543.385.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	7.019.393.075	8.670.155.548	7.208.718.360	7.115.380.049	14.166.054.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.115.380.049	14.166.054.000

Табела 10: ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Буџет 2005	Буџет 2006	2005	2006	2005	2006
	во милиони денари		структура		% од БДП	
ВКУПНО	66.327	91.868	100,0	100,0	23,9	31,3
Општи јавни услуги	5.885	13.609	8,9	14,8	2,1	4,6
Работи во врска со одбраната и услуги	5.885	6.130	8,9	6,7	2,1	2,1
Јавен ред и безбедност	8.398	9.902	12,7	10,8	3,0	3,4
Економски работи	15.877	23.846	23,9	26,0	5,7	8,1
Заштита на околината	368	615	0,6	0,7	0,1	0,2
Комунален развој	858	3.555	1,3	3,9	0,3	1,2
Здравство	613	1.165	0,9	1,3	0,2	0,4
Рекреативни и културни активности и услуги	1.471	1.968	2,2	2,1	0,5	0,7
Образование	9.869	13.363	14,9	14,5	3,6	4,6
Социјална заштита и социјална сигурност	17.103	17.716	25,8	19,3	6,2	6,0

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на Централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди

График 5: ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2005 ГОДИНА

Табела 11: БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (централен буџет и буџети на фондови)

	Буџет 2005	Ребаланс 2005	К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	Вкупно 2005	Буџет 2006	Риб. Буџ. 2006
ВКУПНИ ПРИХОДИ	102.705	105.269	21.732	24.627	27.928	26.641	100.928	103.198	109.029
Даночни приходи и придонеси	83.090	83.847	18.972	21.172	21.285	23.152	84.581	88.198	89.507
Даночни приходи (Сметка за сопствени приходи)	317	256	68	75	70	91	304	177	240
Даноци	53.045	54.018	12.314	13.944	14.107	15.316	55.681	57.581	58.688
Персонален данок на доход	7.931	8.231	1.834	2.052	1.951	2.260	8.097	8.051	8.256
Данок на добивка	2.571	2.571	1.080	600	623	534	2.837	3.185	4.423
ДДВ	25.623	26.325	5.745	6.767	6.652	7.918	27.082	28.334	27.374
Акцизи	11.689	11.457	2.461	2.937	3.385	2.965	11.748	12.543	11.652
Увозни давачки	4.731	4.867	1.026	1.441	1.335	1.464	5.266	4.848	5.483
Други даноци	500	567	168	147	161	175	651	620	1.500
Придонеси	29.728	29.573	6.590	7.153	7.108	7.745	28.596	30.440	30.579
Фонд за ПИОМ	19.151	18.996	4.230	4.569	4.553	4.948	18.300	19.810	19.933
Завод за вработување	1.320	1.320	312	325	322	353	1.312	1.370	1.370
Фонд за здравство	9.257	9.257	2.048	2.259	2.233	2.442	8.982	9.260	9.276
Неданочни приходи	14.761	16.555	2.495	3.088	5.284	2.951	13.818	12.943	15.992
Неданочни приходи (Сметка за сопствени приходи)	8.575	8.779	1.414	1.673	1.549	1.676	6.312	7.377	8.377
Профит од јавни финансиски институции	1.686	3.281	83	260	2.837	139	3.319	1.031	3.084
Административни такси	1.390	1.390	387	459	358	453	1.657	1.500	1.500
Партиципација за здравствени услуги	600	600	127	122	70	115	434	573	573
Други административни такси	300	300	58	69	55	64	246	300	300
Други неданочни приходи	400	397	87	52	53	72	264	382	508
Надоместоци за Фондот за патишта	1.810	1.810	340	441	462	432	1.675	1.780	1.650
Капитални приходи	625	630	112	107	587	127	933	502	700
Странски донации	4.230	4.236	152	259	672	411	1.494	1.555	2.430
Приход од отплата на заеми	0	1	1	1	0	0	2	0	400
ВКУПНИ РАСХОДИ	106.006	107.499	22.766	23.875	24.482	29.096	100.219	104.905	111.365
Тековни трошоци	92.650	92.742	21.657	22.180	21.707	24.482	90.026	93.420	98.542
Плати и надоместоци	23.089	23.177	5.640	5.736	5.566	5.894	22.836	23.997	23.922
Стоки и услуги	13.830	14.253	3.197	3.140	2.620	4.028	12.985	12.579	14.868
Трансфери	52.819	52.653	12.252	12.639	12.795	13.911	51.597	53.585	56.389
Трансфери (сметка за сопствени приходи)	1.004	1.033	160	220	192	341	913	613	1.047
Социјални трансфери	48.288	47.641	11.582	11.670	11.533	12.085	46.870	48.906	49.406
Фонд за ПИОМ	25.688	25.296	6.294	6.241	6.151	6.285	24.971	26.999	29.884
Завод за вработување	3.190	3.048	783	767	715	675	2.940	2.500	2.152
Социјална помош	4.172	4.151	965	1.026	1.113	1.034	4.138	3.954	4.279
Структурни реформи	70	0	0	0	0	0	0	0	0
Реформи на јавната администрација	4	4	0	0	0	0	0	3	4
Здравствена заштита	15.164	15.142	3.539	3.637	3.557	4.092	14.825	15.450	16.087
Други трансфери	3.428	3.880	487	704	1.037	1.453	3.681	3.975	5.850
Трошоци за бегалци	100	100	24	45	33	33	135	91	86
Каматни плаќања	2.912	2.659	569	666	727	648	2.610	3.259	3.363
Камати по домашен долг	1.069	1.111	116	433	163	362	1.074	1.259	1.259
Камати по надворешен долг	1.843	1.548	453	233	564	286	1.536	2.000	2.104
Гаранции	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	13.356	14.757	1.108	1.695	2.775	4.613	10.191	11.486	12.823
Буџетско салдо	-3.301	-2.230	-1.034	752	3.446	-2.455	709	-1.708	-2.336
Финансирање	3.301	2.230	1.034	-752	-3.446	2.455	-709	1.708	2.336
Прилив	11.247	10.046	2.458	2.015	-1.964	4.554	7.063	16.556	21.154
Приходи од приватизација	1.041	1.024	265	231	147	740	1.383	15.821	20.831
Странски донации	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	4.643	14.895	139	1.219	838	11.717	13.913	4.309	2.147
Депозити	3.043	-9.113	1.532	-343	-3.398	-7.588	-9.797	-6.594	-6.585
Државни записи	2.500	3.229	521	905	427	-315	1.538	3.000	3.000
Продажба на акции	20	11	1	3	24	1	29	20	1.761
Одлив	7.947	7.816	1.425	2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	18.818
Отплата на главница	7.947	7.816	1.425	2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	18.818
Надворешен долг	3.383	3.266	1.255	331	1.305	404	3.295	10.119	14.089
Домашен долг	4.564	4.550	170	2.435	178	1.695	4.478	4.729	4.729

I	II	III	K - 1 2006	IV	V	VI	K - 2 2006	VII	VIII	IX	K - 3 2006	X	Вкупно 2006
7.337	6.756	8.976	23.069	9.255	8.666	8.345	26.306	9.202	8.483	8.537	26.222	8.857	84.454
5.957	5.933	7.958	19.848	7.907	7.532	7.343	22.782	8.284	7.366	7.430	23.080	7.624	73.334
19	21	39	79	14	8	28	50	6	10	19	35	9	173
4.014	3.382	5.262	12.658	5.317	5.061	4.719	15.097	5.730	4.844	4.886	15.460	4.999	48.214
511	662	760	1.933	703	666	729	2.098	666	676	683	2.025	693	6.749
180	383	1.162	1.725	311	244	359	914	313	347	290	950	442	4.031
1.760	1.284	2.184	5.228	2.812	2.555	1.975	7.342	2.931	2.009	2.215	7.155	2.145	21.870
1.191	653	698	2.542	868	965	1.006	2.839	1.138	1.179	1.057	3.374	1.063	9.818
280	327	386	993	456	540	498	1.494	512	475	995	1.982	1.010	5.479
92	73	72	237	167	91	152	410	170	158	62	390	53	1.090
1.924	2.530	2.657	7.111	2.576	2.463	2.596	7.635	2.547	2.512	2.526	7.586	2.616	24.948
1.250	1.651	1.718	4.619	1.690	1.588	1.691	4.969	1.658	1.616	1.619	4.893	1.697	16.178
85	120	117	322	113	109	114	336	112	112	113	337	115	1.110
589	759	822	2.170	773	766	791	2.330	778	784	794	2.356	804	7.660
684	704	918	2.306	1.133	870	718	2.721	743	942	942	2.627	989	8.643
303	372	559	1.234	413	469	235	1.117	295	592	609	1.496	654	4.501
83	13	7	103	359	19	28	406	20	16	20	56	15	580
107	131	157	395	114	176	136	426	86	103	119	308	118	1.247
28	27	25	80	23	26	27	76	19	25	21	65	22	243
20	20	25	65	27	22	21	70	20	20	19	59	23	217
47	38	24	109	51	4	121	176	139	32	38	209	9	503
97	103	121	321	146	155	151	452	163	153	117	434	147	1.354
52	49	42	143	57	161	172	390	72	34	37	143	43	719
613	69	45	727	126	88	85	299	30	105	31	166	105	1.297
31	1	13	45	33	15	26	74	21	36	96	153	96	368
6.903	8.206	8.429	23.538	8.340	7.977	9.948	26.265	9.425	8.123	7.536	25.085	7.670	82.558
6.687	7.679	8.109	22.475	7.945	7.307	8.893	24.145	8.275	7.002	7.058	22.335	7.115	76.070
1.869	1.933	1.948	5.750	1.938	1.927	2.013	5.878	1.968	1.767	1.972	5.707	2.001	19.336
702	933	1.221	2.856	1.078	1.096	1.090	3.264	1.141	912	602	2.655	735	9.510
3.624	4.740	4.716	13.080	4.617	4.188	5.460	14.265	4.556	4.237	4.374	13.167	4.036	44.548
46	52	69	167	66	61	82	209	57	73	35	165	66	607
3.419	3.977	4.170	11.566	4.001	3.834	4.891	12.726	3.961	3.939	4.173	12.072	3.615	39.979
2.020	2.143	2.233	6.396	2.190	2.214	2.236	6.640	2.227	2.209	2.315	6.751	2.273	22.060
267	203	189	659	186	170	165	521	169	161	157	487	155	1.822
53	548	347	948	338	165	442	945	452	340	322	1.114	320	3.327
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.079	1.082	1.400	3.561	1.287	1.285	2.049	4.621	1.112	1.228	1.378	3.718	867	12.767
159	704	463	1.326	544	287	477	1.308	528	219	164	911	351	3.896
0	7	14	21	6	6	10	22	10	7	3	20	5	68
492	73	225	790	313	94	329	736	223	86	109	418	344	2.288
41	30	69	140	221	25	198	444	30	27	22	79	234	897
451	43	156	650	92	69	131	292	193	59	87	339	110	1.391
0	0	0	0	0	0	0	0	387	0	0	387	0	387
216	527	320	1.063	394	670	1.056	2.120	1.151	1.121	479	2.751	554	6.488
434	-1.450	547	-469	916	690	-1.604	2	-276	359	1.000	1.083	1.187	1.803
-434	1.450	-547	469	-916	-690	1.604	-2	276	-359	-1.000	-1.083	-1.187	-1.803
8.516	1.493	-250	9.759	1.173	-690	2.614	3.097	937	-280	-823	-166	717	13.407
28	1	13.899	13.928	0	0	3.846	3.846	0	0	0	0	0	17.774
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
45	54	61	159	125	137	234	496	99	273	112	484	80	1.219
8.305	1.247	-14.387	-4.835	1.330	-2.017	-3.414	-4.101	1.131	-380	-1.446	-695	-84	-9.715
138	171	175	484	-283	509	196	422	-295	-173	511	43	720	1.669
0	21	3	24	0	682	1.751	2.433	2	0	0	2	0	2.459
8.950	43	297	9.290	2.089	0	1.010	3.099	661	79	177	917	1.904	15.210
8.950	43	297	9.290	2.089	0	1.010	3.099	661	79	177	917	1.904	15.210
8.950	43	166	9.159	201	0	180	381	661	79	177	917	213	10.670
0	0	131	131	1.888	0	830	2.718	0	0	0	0	0	2.849

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во периодот јануари–октомври 2006 година се за 9,5% поголеми од истиот период во 2005 година и изнесуваат 25.714 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 61,1% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 10,8%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 30,1% во вкупните приходи и се зголемени за 15%, додека пак приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се намалени за 19,7% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 4,1%.

Расходите на Фондот во анализираниот период изнесуваат 25.719 милиони денари и се поголеми за 8,2% од истиот период претходната година. Најголем дел од вкупните расходи, односно 81,9% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 95,5% од пензиите се исплатени за редовни пензии, а нивниот пораст изнесува 4,3%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 11,5% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување за периодот јануари–октомври 2006 година изнесува 5 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–Окт.
ПРИХОДИ	21.229	22.883	24.289	25.811	28.191	28.983	28.878	25.714
Придонес од плати	14.316	15.722	15.671	15.784	16.882	17.204	17.484	15.701
Придонес од доходот	311	311	331	283	307	383	388	255
Приходи од Буџетот на Републиката	3.266	4.174	5.744	6.961	7.741	8.486	8.291	7.732
Приходи од приватен сектор	439	404	377	409	394	412	390	196
Приходи од индивидуални земјоделци	65	58	41	61	71	41	39	27
Приходи од акцизи	632	804	716	688	677	661	659	538
Придонес од Агенцијата за вработување за невработени лица	868	1.101	1.126	1.404	1.536	1.719	1.550	1.047
Други приходи	45	74	73	29	65	57	59	196
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	245	68	209	192	42	21	18	22
Приходи по основ на нови вработувања	841	167	0	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	0	0	0	476	0	0	0
РАСХОДИ	20.669	22.940	24.697	25.889	27.740	29.132	29.015	25.719
Пензии	17.756	19.774	21.278	22.255	24.008	25.121	24.969	21.055
Редовни пензии	16.977	18.948	19.041	19.982	21.667	22.824	23.335	20.108
Воени пензии	458	505	514	518	499	509	479	379
Земјоделски пензии	321	321	297	262	234	217	178	129
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	1.167	1.136	1.131	1.027	455	0
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	112	103	121	88	90	59
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	148	254	262	247	240	148
Предвремено пензионирање според Законот од 2004 година						91	93	
Разлика за Министерство за внатрешни работи							139	
Транзициони трошоци							1.006	
Надоместок за телесно оштетување	69	72	72	83	80	82	82	68
Надоместоци од инвалидско осигурување	95	94	91	76	98	97	110	112
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	13	12	7	9	6	6	6	4
Придонес за здравствена заштита	2.450	2.672	2.805	2.934	3.184	3.349	3.416	2.963
Надоместок на стручната служба	132	141	153	165	172	170	172	169
Други расходи	154	175	254	222	192	257	190	183
Капитални средства	–	–	37	145	0	50	70	159
Дефицит / Суфицит	560	-57	-408	-78	451	-149	-137	-5

Фонд за здравствено осигурување

Во периодот јануари–октомври 2006 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 12.807 милиони денари, што е за 6,4% повеќе во однос на истиот период претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (59,8%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 5,2%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 23,1% во вкупните приходи и се зголемени за 16%, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица учествуваат со 13,8% во приходите и истите се зголемени за 3,3%.

Расходите на Фондот за здравствено осигурување до октомври 2006 година изнесуваа 13.157 милиони денари, односно се за 7,9% поголеми од истиот период од претходната година. Амбулантните трошоци и трошоците за болничко лекување, кои имаат најголемо учество во расходите (87,2%), забележаа пораст од 7,2%.

Во периодот јануари–октомври 2006 година, Фондот за здравствено осигурување реализираше **дефицит** од 350 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–Окт.
ПРИХОДИ	12.068	12.790	12.295	13.656	14.698	14.886	15.083	12.807
Придонеси	7.363	7.745	7.528	7.823	8.418	8.762	8.982	7.659
Придонеси од Пензискиот Фонд	2.417	2.649	2.616	3.075	3.184	3.349	3.417	2.964
Придонеси од Агенцијата за вработување	1.350	1.941	1.554	1.763	1.849	1.998	2.062	1.773
Придонеси од Министерството за труд	0	0	48	54	64	41	64	56
Други приходи	938	455	70	734	1.064	676	79	333
Приходи по договори за сини картони	0	0	0	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	–	–	166	111	29	60	479	22
Пренесен вишок од претходната година	0	0	313	96	91	1	0	0
РАСХОДИ	11.692	12.463	12.205	13.611	14.678	14.722	15.206	13.157
Амбулантни трошоци	2.491	2.486	2.505	4.430	5.132	5.959	7.129	11.477
Болничко лекување	5.482	5.737	5.919	4.929	5.038	5.098	6.311	0
Трошоци по програми	125	105	306	123	21	0	0	0
Лекови	1.249	1.681	1.555	1.305	1.868	2.006	0	0
Забна заштита	667	687	522	521	630	0	0	0
Ортопедски трошоци	154	143	111	134	150	280	171	182
Лекување во странство	161	70	90	144	221	117	151	164
Друг вид лекување (надоместоци)	801	694	769	832	968	941	1.062	943
Администрација	288	250	268	360	309	254	276	343
Опрема и одржување	39	90	44	656	219	23	106	48
Други трошоци	234	200	48	23	32	27	0	0
Кредити и камати	0	321	71	154	90	17	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	376	326	90	45	21	164	-123	-350

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во периодот јануари–октомври 2006 година оствари вкупни **приходи** од 4.771 милиони денари, што претставува намалување од 18% во однос на минатата година. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 4,3%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (80,9%) се намалени за 23%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, околу 80% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Во периодот јануари–октомври 2006 година **расходи** на Агенцијата за вработување изнесуваат 4.994 ми-

лиони денари, што е за 14,2% помалку во однос на претходната година. Расходите за функција изнесуваат 4.799 милиони денари, или 97% од вкупните расходи и се намалени за 14,9%. Од овие расходи 35,3% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а само 3,4% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,9% од вкупните расходи и се за 77% поголеми од лани.

Агенцијата за вработување во периодот јануари–октомври 2006 оствари **дефицит** од 223 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан-Окт.
ПРИХОДИ	4.129	5.119	4.827	5.918	6.241	7.456	6.940	4.771
Приходи од придонеси	1.058	1.121	1.136	1.180	1.224	1.270	1.313	1.111
Придонес од плати	1.037	1.098	1.113	1.178	1.223	1.155	1.192	1.007
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	21	22	23	2	0	24	23	17
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	1	4	5	2
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	88	93	85
Дотации од Буџетот на Републиката	3.066	3.990	3.677	4.726	5.002	6.163	5.616	3.651
За покривање на дефицитот на								
Агенцијата за вработување	2.575	3.470	3.170	3.742	3.958	4.522	4.612	3.263
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	490	516	481	944	980	988	418	243
Реформа на јавната администрација	–	–	26	19	3	61	22	9
По други основи	0	3	26	21	61	592	564	136
Други приходи	6	8	13	12	16	23	11	9
РАСХОДИ	4.135	5.110	4.749	5.868	6.214	7.325	6.938	4.994
Расходи за функцијата	3.970	4.913	4.571	5.658	6.005	7.102	6.710	4.799
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	1.755	1.875	1.879	2.273	2.377	2.697	2.425	1.697
Придонеси за здравствено осигурување	1.347	1.936	1.555	1.763	1.849	1.998	2.063	1.772
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	868	1.102	1.138	1.453	1.557	1.729	1.552	1.062
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	–	128	121	58	114	106
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	–	61	592	526	65
Надоместок за преквалификација	–	–	–	41	40	29	30	37
Проекти за вработување								60
Расходи за стручната служба	165	198	178	210	209	223	228	195
Основни плати и наемнини	105	118	116	124	134	132	133	113
Надоместоци	17	19	18	22	20	20	22	17
Стоки и останати услуги	34	54	43	42	51	68	69	60
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	1	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	8	6	2	22	4	3	4	5
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-6	9	78	50	27	132	2	-223

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во периодот јануари–октомври 2006 година наплати **приходи** во износ од 2.368 милиони денари, што претставува 9,7% помал износ од истиот период претходната година. Најголемо учество од 42,2% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот, кои се намалени за 16%, додека износот на средства од годишен надоместок за патни моторни возила е помал за 3,3% и претставува 28,5% од вкупните приходи.

Расходите на Фондот за патишта периодот јануари–октомври 2006 година изнесуваат 2.672 милиони денари. Најголем дел од трошоците (46,9%) се направени во делот на инвестициите. За одржување на патиштата потрошени се 979 милиони денари, што претставува пораст од 2% во однос на претходната година. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се од 4,8% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во периодот јануари–октомври 2006 година оствари **дефицит** од 304 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–Окт.
ПРИХОДИ	3.793	3.506	4.012	3.434	3.668	3.299	3.031	2.368
Приходи од Буџет	924	1.590	1.655	1.305	1.603	1.610	1.320	1.000
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	54	82	73	87	82	77	90	85
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	518	746	704	761	797	853	842	673
Надоместок за употреба на автопат	492	537	375	381	728	741	743	595
Странски кредит	1.793	538	1.098	862	418	9	0	0
Други приходи	13	14	21	2	39	9	36	15
Грант	–	–	87	36	1	0	0	0
РАСХОДИ	3.793	3.506	4.013	3.420	3.661	3.889	3.389	2.672
Инвестиции	1.985	1.662	1.756	1.250	1.107	1.753	1.405	986
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	179	286	289	205	156	164	129
Одржување на патиштата	790	952	926	900	1.063	1.081	1.013	979
Отплата на кредити	148	212	299	304	424	242	254	206
Средства за локални патишта	386	502	596	528	666	611	508	372
Останати трошоци	142	0	0	0	46	45	45	0
Обврски од претходната година	342	0	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	150	149	150	0	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	-1	14	7	-590	-358	-304

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - Октомври 2006 година

Во октомври 2006 година прометот остварен на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класично тргување изнесуваше 1.541,8 милиони денари и во однос на септември бележи пораст за 79,4%. Остварениот промет преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесуваше 690,8 милиони денари, што претставува месечен пораст од 224,0%. Во октомври, како и во претходните три месеци од 2006 година, немаше тргување со акции и удели од државниот сегмент. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза како резултат на класичното тргување и блок трансакциите изнесуваше 2.247,6 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 107,9%.

Просечниот дневен промет изнесуваше 107,0 милиони денари, и истиот во однос на септември бележи пораст за 148,3%, а просечниот дневен број на трансакции изнесува 358, што претставува месечен пораст од 20,5%.

Во рамките на вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување, прометот со акциите изнесуваше 1.364,3 милиони денари, односно месечен пораст од 82,3%. Прометот со државните обврзници во октомври изнесуваше 177,5 милиони денари и забележа месечен пораст за 48,7%.

Во вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во октомври 2006 година прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 34,5 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 87,14% од нивната номинална вредност. Обврзниците за денационализација од првата емисија во октомври 2006 година се продаваа по просечна цена од 85,0% од нивната номинална вредност. Остварениот промет со обврзници за денационализација од првата емисија изнесуваше 52 илјади денари. Во овој месец обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 82,8% од нивната номинална вредност, а остварениот промет од овие обврзници изнесуваше 30,1 милиони денари.

Обврзниците за денационализација од третата емисија се продаваа по просечна цена од 81,3% од нивната номинална вредност, а нивниот вкупен промет изнесуваше 45,6 милиони денари. Во октомври 2006 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од четвртата емисија изнесуваше 34,9 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 79,8% од нивната номинална вредност.

При тргувањето со државните обврзници за денационализација од петтата емисија во октомври 2006 година се оствари промет од 32,1 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 79,8% од нивната номинална вредност.

Македонскиот официјален берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во октомври 2006 година изнесуваше 4.260 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,7%.

Во октомври 2006 година на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност остварен е промет во вредност од 1.267 милиони денари, што претставува 56,3% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата реализиран е вкупен промет од 274,8 милиони денари, и опфаќа 12,2% од вкупниот промет на Берзата. Во октомври 2006 година прометот остварен преку блок трансакциите на Македонската берза изнесуваше 247,8 милиони денари, што претставува 3,5% од вкупниот промет на Берзата.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во август 2006 година изнесуваше 1.216,4 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Земјоделски комбинат Пелаго-нија-Битола, со застапеност од 17,82% во прометот, Комерцијална Банка-Скопје, со застапеност од 16,59% во прометот, Алкалоид Скопје, со застапеност од 11,81% во прометот.

Во октомври 2006 година најголем пораст на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Европа Скопје, чиј просечен пораст изнесуваше 247,5%, а просечната цена по акција изнесуваше 5.125,3 денари, на ЕМО Охрид, чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 125,9%, а просечната цена по акција изнесуваше 1.162,4 денари. Исто така, и цената на акциите на РЖ Услуги Скопје се зголеми за 49,9%, и истата во август 2006 година изнесуваше 80,6 денари.

Најголем пад на просечната цена на акциите во октомври 2006 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Лотарија на Македонија Скопје, Винарската визба Тиквеш Скопје и Инвестбанка Скопје.

Од аспект на дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во октомври 2006 година акциите на Стопанска Банка-Битола и понатаму имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 4,5%, потоа акциите на Охридска банка-Охрид, кои имаат дивиденден принос од 3,5% и акциите на Топлификација-Скопје кои имаат дивиденден принос од 3,5%.

При анализата на сопственичката структура на вкупната главнина на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во октомври 2006 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва и понатаму

има во: Комерцијална Банка АД–Скопје, со застапеност од 33,6%, Топлификација АД–Скопје, со застапеност од 23,6% и Гранит АД–Скопје со застапеност од 23,6% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот промет остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во октомври 2006 година странските инвеститори учествувале со 17,3% и нивното учество во однос на претходниот месец бележи зголемување од 1,1%.

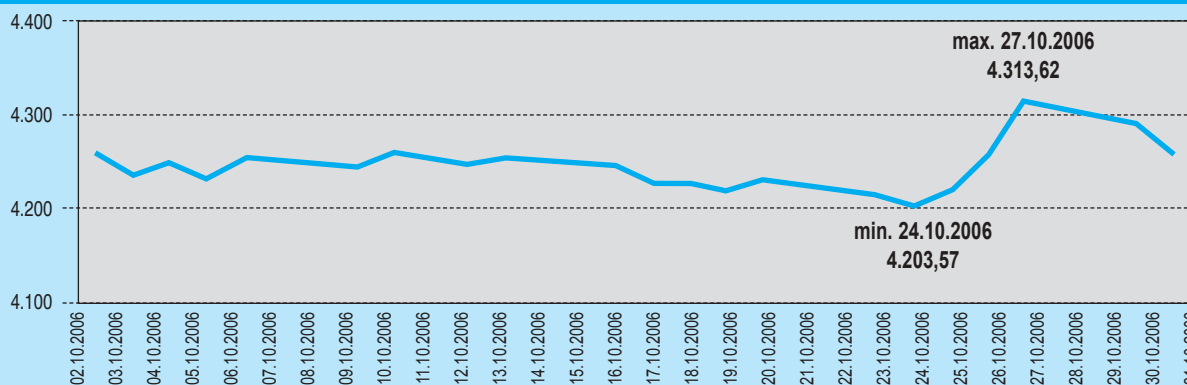
Во октомври 2006 година домашните инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на Берзата

учествувале со 93,1%, додека странските инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на Берзата учествувале само со 6,9%.

Учеството на домашните инвеститори во октомври 2006 година во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза изнесуваше 83,2%, додека во истиот период учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза изнесуваше 16,7%.

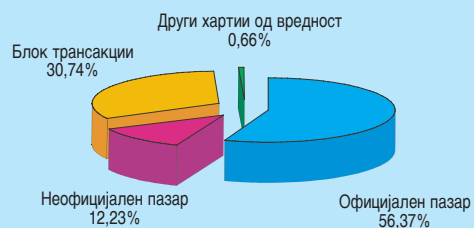
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	септември 2006	октомври 2006	% ПРОМЕНА
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	867.611.153	1.541.874.183	79,43%
АКЦИИ	748.285.461	1.364.336.291	82,33%
ОБВРЗНИЦИ	119.325.693	177.537.891	48,78%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	43.380.557	107.030.735	148,36%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	297	358	20,54%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	213.198.896	690.849.331	224,04%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	-	-	-
АКЦИИ	-	-	-
УДЕЛИ	-	-	-
ВКУПНО	-	14.921.940	-
ОБЕМ (хартии од вредност)	1.080.810.049	2.247.645.453	107,96%
АКЦИИ	2.475.062	1.093.159	-55,83%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	1.201.511	960.429	-20,06%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	1.273.551	132.730	-89,58%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	-	-	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	-	1.518	-
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	2.397.972	3.519.464	46,77%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	5.939	7.483	26,01%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	21	48	128,57%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	-	-	-
ВКУПНО	-	1	-
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)	5.960	7.532	26,37%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	92.414.363.232	96.848.302.074	4,80%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА–АКЦИИ	56.797.160.083	58.522.070.733	3,04%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	35.617.203.149	38.326.231.341	7,61%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	24.194.747.949	22.714.378.295	-6,12%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	116.609.111.181	119.562.680.369	2,53%
МБИ-10	4.231,17	4.260,02	0,68%
ОМБ	100,19	100,17	-0,02%
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	46	44	-
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	20	21	5,00%

Структура на прометот во октомври 2006 година

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	1.267.057.958	20.710.594	56,37	6.461
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	274.816.224	4.492.102	12,23	1.022
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	690.849.331	11.293.874	30,74	48
ДР. ХАРТИИ ОД ВРЕД.	14.921.940	243.903	0,66	1
ВКУПНО	2.247.645.453	36.740.473	100,00	7.532

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Хартија од вредност	Макс. (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Количина	Промет во денари	Промет во ЕУР	% на учество во прометот	Број на трансакции	Пазар. капитал. (денари)
Европа Скопје	8.896	2.036	5.125	192.428	991.724.377	16.212.495	57,69	521	1.603.016.576
Комерцијална банка Скопје	7.340	6.900	7.150	22.386	160.197.956	2.618.433	9,32	434	14.105.015.418
Стопанска банка Битола	11.790	10.500	11.196	8.219	90.856.534	1.485.000	5,29	166	4.416.046.082
Земјод. комб. Пелагонија Битола	3.701	3.300	3.565	23.209	88.642.467	1.448.583	5,16	96	919.446.000
Алколоид Скопје	5.798	5.290	5.548	12.578	69.866.619	1.141.986	4,06	428	8.230.279.750
Топлификација Скопје	4.550	4.000	4.217	12.824	53.942.272	881.702	3,14	305	1.974.113.280
ЕМО Охрид	1.689	552	1.162	34.433	49.151.839	803.490	2,86	699	608.078.214
Гранит Скопје	591	555	567	67.648	38.315.388	626.312	2,23	380	1.803.328.292
Макпетрол Скопје	59.500	57.000	58.116	582	33.809.290	552.639	1,97	130	6.607.634.964
РЖ Макстил Скопје	74	66	69	354.140	24.291.740	397.036	1,41	554	1.023.606.080
ОСТАНАТИ				141.461	118.285.156	1.933.460	6,88	2006	17.231.506.077
ВКУПНО				869.908	1.719.083.638	28.101.134	100,00	5.719	58.522.070.733

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ПОРАСТ НА ЦЕНАТА*

Акција	септември 2006 Просечна цена	октомври 2006 Просечна цена	% на промена
	(денари)	(денари)	
Европа Скопје	1.474,60	5.125,33	247,57%
ЕМО Охрид	514,37	1.162,40	125,99%
РЖ Услуги Скопје	53,81	80,68	49,93%

АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА*

Акција	септември 2006 Просечна цена	октомври 2006 Просечна цена	% на промена
	(денари)	(денари)	
Лотарија на Македонија	4.000,00	1.200,00	-70,00
Винарска визба Тиквеш	7.438,04	6.098,00	-18,02
Инвестбанка Скопје приор.	4.851,00	4.000,00	-17,54

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – „старо девизно штедење“ (РМ01)	87,3	87,00	87,14	31.10.2006	647.678	34.529.767	564.327	7,69%
Обврзници на РМ за денационализација I емисија (РМДЕН01)	85,00	85,00	85,00	20.10.2006	1.000	52.004	850	7,83%
Обврзници на РМ за денационализација II емисија (РМДЕН02)	82,90	82,50	82,80	30.10.2006	596.394	30.154.559	492.783	7,90%
Обврзници на РМ за денационализација III емисија (РМДЕН03)	85,60	81,2	81,30	31.10.2006	898.407	45.675.589	746.488	7,74%
Обврзници на РМ за денационализација IV емисија (РМДЕН04)	80,00	79,80	79,89	31.10.2006	715.463	34.974.854	571.637	7,60%
Обврзници на РМ за денационализација V емисија (РМДЕН05)	80,00	79,00	79,81	31.10.2006	660.522	32.151.119	525.508	6,97%

*Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 31.10.2006 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден	Учество на странски	Учество на странски	% Промена
	по акција ¹⁾	принос	на инвеститори септември 2006 ²⁾	на инвеститори октомври 2006 ³⁾	
Алколоид Скопје	25,52	1,33%	11,44%	11,80%	0,36%
Гранит Скопје	7,88	2,55%	23,16%	23,60%	0,44%
ЗК Пелагонија Битола	68,59	0,00%	6,26%	7,19%	0,93%
Комерцијална банка Скопје	35,10	2,14%	33,62%	33,69%	0,07%
Македонијатрист Скопје	11,94	3,47%	6,52%	6,76%	0,24%
Макпетрол Скопје	44,64	1,07%	6,80%	6,69%	-0,11%
Охридска банка Охрид	28,80	3,50%	17,37%	17,62%	0,25%
Стопанска банка Битола	17,52	4,51%	18,15%	18,85%	0,70%
Топлификација Скопје	23,70	3,59%	23,83%	23,68%	-0,15%
Фершпед Скопје	14,20	0,74%	11,95%	12,20%	0,25%

1) Цена на акција на 31.10.2006 / Добивка по акција

2) Состојба на 31.10.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото

3) Состојба на 31.10.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците

4) Состојба на 31.10.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските и домашните инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата.

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица окт. 2006	Странски физички лица окт. 2006	Вкупно странски инвеститори окт. 2006	Вкупно странски инвеститори сеп. 2006	Промена во %
Акции	20,80%	1,19%	22,00%	20,18%	1,82%
Обврзници ³⁾	6,60%	4,12%	10,72%	10,46%	0,26%
Вкупно Официјален пазар	14,96%	2,40%	17,36%	16,30%	1,06%

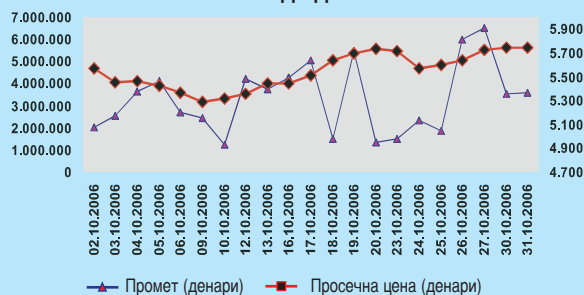
Учество на странските и домашните инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата⁴⁾

октомври 2006	Купување % на учество	Продавање % на учество
Странски физички лица	2,20%	3,01%
Странски правни лица	14,55%	3,92%
Вкупно странски	16,75%	6,93%
Домашни физички лица	18,65%	43,66%
Домашни правни лица	64,60%	49,40%
Вкупно домашни	83,25%	93,06%

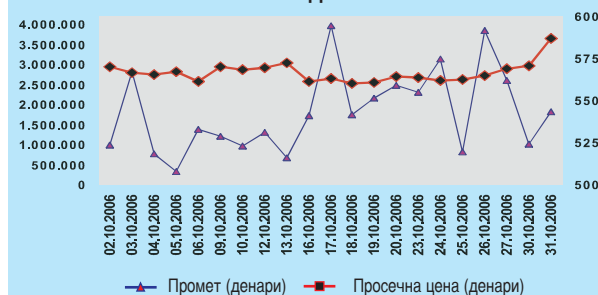
Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Блокови	Блокови %	Држава	Држава %	Вкупно
Фершпед Брокер АД Скопје	ФР	226.210.737	7,27	1.006.910.774	72,87	0	0	1.233.121.511
Комерцијална банка АД Скопје	КБ	616.857.702	19,81	180.525.916	13,07	0	0	797.383.618
МАК Брокер АД Скопје	МК	458.012.954	14,71	131.718.452	9,53	0	0	589.731.406
Иинвестброкер АД Скопје	МИ	358.512.298	11,51	50.713.520	3,67	0	0	409.225.818
НЛБ Тутунска брокер АД Скопје	ТН	340.691.840	10,94	0	0	0	0	340.691.840
Илирика Инвестментс АД Скопје	ИЛ	179.391.707	5,76	0	0	0	0	179.391.707
Стопанска Банка АД Скопје	СБ	158.780.363	5,1	0	0	0	0	158.780.363
ТТК Банка Скопје	ТК	140.891.146	4,53	0	0	0	0	140.891.146
Иново брокер АД Скопје	ИН	135.437.989	4,35	0	0	0	0	135.437.989
Бро-Дил АД Скопје	БД	113.806.271	3,66	0	0	0	0	113.806.271
Битола брокер АД Битола	ББ	106.820.360	3,43	0	0	0	0	106.820.360
Алта Виста брокер АД Скопје	АВ	67.213.163	2,16	0	0	0	0	67.213.163
Универз. Инвес. Банка АД Скопје	БЛ	55.309.274	1,78	11.830.000	0,86	0	0	67.139.274
Охридска Банка АД Охрид	ОХ	55.998.170	1,8	0	0	0	0	55.998.170
ЕУРОброкер АД Скопје	ЕУ	51.436.510	1,65	0	0	0	0	51.436.510
Поштел Брокер АД Скопје	ПТ	36.372.486	1,17	0	0	0	0	36.372.486
Силекс Банка АД Скопје	СЛ	11.849.273	0,38	0	0	0	0	11.849.273
Вкупно		3.113.592.245	100	1.381.698.662	100	0	100	4.495.290.907

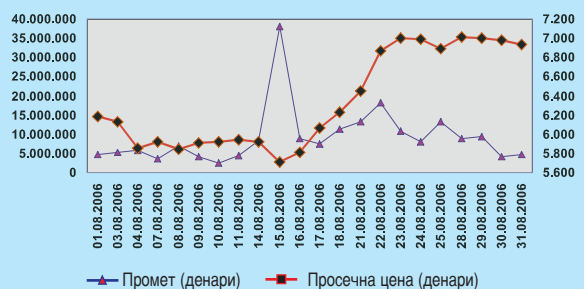
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

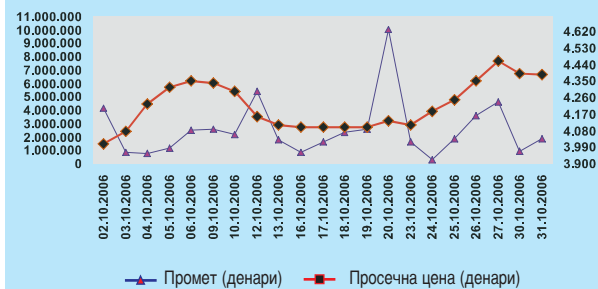
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

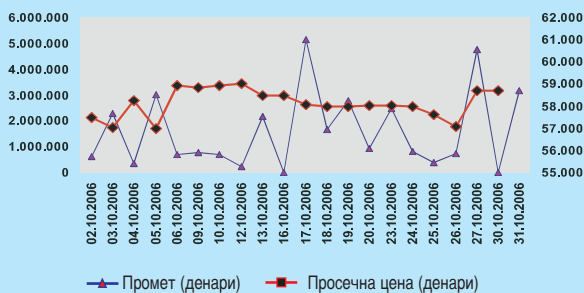
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

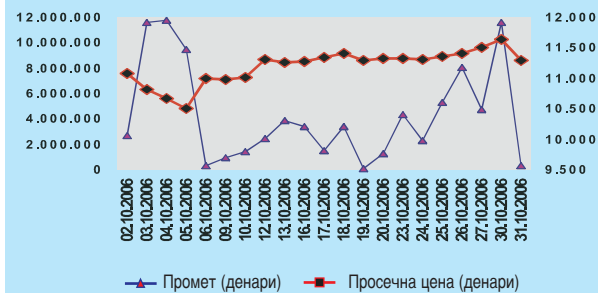
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

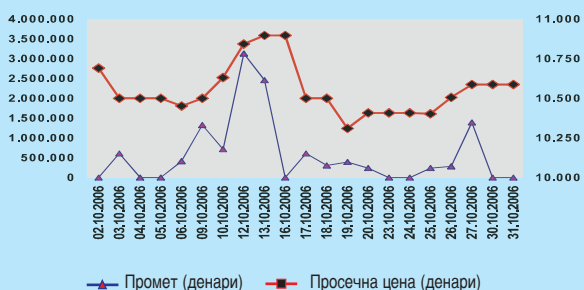
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

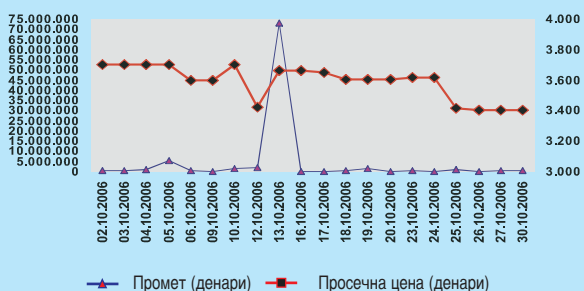
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

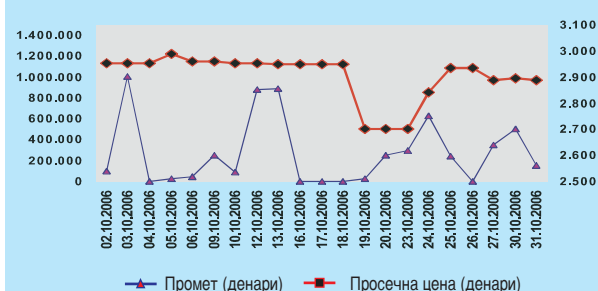
ФЕРШПЕД АД СКОПЈЕ

ЗЕМЈОДЕЛСКИ КОМБИНАТ ПЕЛАГОНИЈА БИТОЛА

МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Депозити на правни и физички лица

Во текот на 2006 година депозитите на населението континуирано се зголемуваат. Во септември 2006 година депозитите на населението изнесуваат 66.578 милиони денари, што претставува зголемување за 1,55% во однос на претходниот месец, односно, значителен пораст од 23,61% на годишна основа. Зголемувањето главно се должи на порастот на денарски депозити за 2,34%. Депозитите по видување на населението остварија минимален пораст од 0,59%, додека орочените депозити се зголемија за 2,36%.

Во октомври 2006 година депозитите на населението изнесуваат 69.080 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува зголемување од 3,75%, односно, позначајно зголемување од 25,97% на годишна основа. Доколку ги анализираме депозитите според рочност, ќе констатираме дека кај депозитите по видување имаме зголемување од 4,99%, односно на годишна основа зголемување за 17,16%, додека орочените депозити се зголемени за 3,24%, а на годишна основа за 34,47%. Гледано

по валути, денарските депозити изнесуваат 25.577 милиони денари, со годишно зголемување од 47,51%.

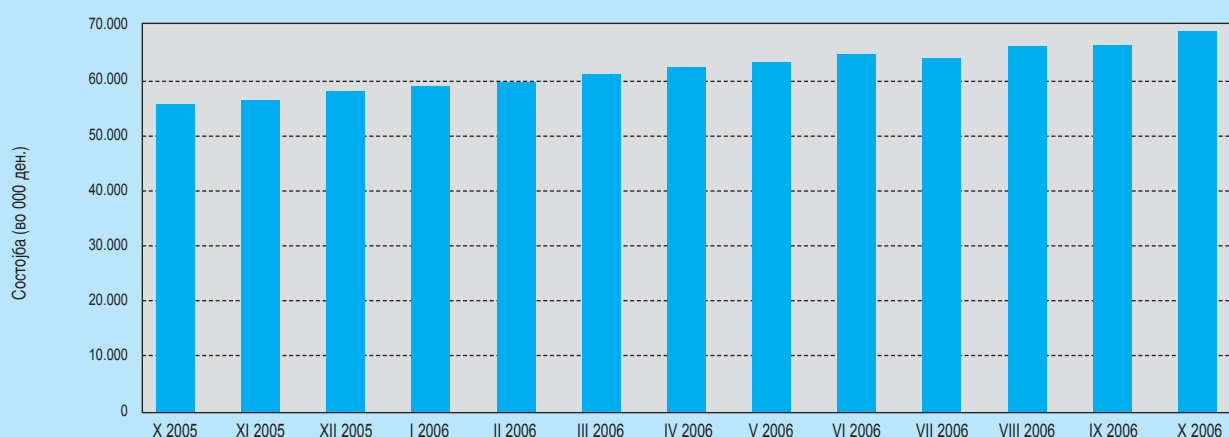
Депозити на Претпријатијата

Депозитите на претпријатијата бележат пад од 0,4%. Годишниот пораст на вкупните пласмани на банките кај приватниот сектор во септември 2006 година изнесува 24,7%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 185.287 милиони денари, до 31.10.2006 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ 173.791 милиони денари. Заклучно со октомври 2006 година, Фондот исплатил 93,80% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување. Односот на вкупните средства со кои располага Фондот и вкупните депозити на физичките лица во банките изнесува 3,31%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

**Табела 12: КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА
(по рочност и валута) НА ГОДИШНО НИВО**

Банка	Денарски штедни влогови								Девизни штедни влогови							
	По видување	1 мес.	2 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од април, 2005	0,8%	4,5%			5,0%	5,5%	6,0%		EUR	0,80%		1,40%	1,50%	1,70%		
									USD	0,50%				1,00%		
									CHF	0,10%				1,40%		
									GBP	0,20%						
Еуростандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1,0%	4,0%	4,5%	5,0%	5,5%	6,5%	8,0%	10,0%	EUR	0,80%	1,40%	1,50%	1,70%	2,10%	2,50%	2,80%
									USD	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									GBP	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									CHF	0,10%	0,15%	0,17%	0,20%	0,25%	0,30%	0,35%
									Др.вал.(осв. јен)	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1,0%	4,0%		5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	8,0%	EUR	0,80%	1,50%	1,70%	1,80%	2,20%	2,50%	2,80%
									USD	0,50%	0,90%	1,00%	1,10%	1,30%	1,60%	1,80%
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%	0,70%
									AUD	1,70%	2,50%	3,00%	3,40%	3,90%	4,00%	4,60%
									Др. валути	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%	2,30%	2,80%	3,20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1,5%			8,0%	8,0%	9,0%	9,5%	10,0%	EUR	0,80%		2,45%	2,45%	3,00%	3,50%	4,00%
									USD	0,60%		1,00%	1,10%	1,20%	1,50%	2,00%
									CHF	0,10%		0,30%	0,40%	0,60%	0,80%	1,00%
									Др. валути	0,50%		1,00%	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2006	1,0%	5,0%	5,5%	5,8–6%	6,3–6,5%	6,8–7%			EUR	0,70%	1,30%	1,3-1,4%	1,5-1,6%	1,9-2,0%		
									USD	0,50%	1,10%	1,2-1,3%	0,9-1%	1,4-1,5%		
									GBP	1,25%	2,15%	2,45-2,55%	2,7-2,8%	3,15-3,25%		
									CHF	0,10%	0,15%	0,18-0,20%	0,18-0,2%	0,23-0,25%		
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	0,5%	6,5%		7,0%	7,8%	8,3% –9%	8,3% –9%	8,3% –9%	За сите валути	0,25%				0,85%	1,00%	1,30%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од октомври, 2005	1,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,5%	8,0%	8–9%	8–9%	EUR	0,80%	1,45%- 1,50%	1,5%-1,6%	1,9%-2,2%	1,9%-2,2%	2,1%- 2,7%	2,1%- 2,7%
									USD	0,50%	0,80%	1,00%	1,3%-1,4%	1,3%-1,4%	1,5%- 1,8%	1,5%- 1,8%
Поштенска банка АД Скопје	1,0%	6,0%		7,0%	7,5%	8,0%	8,5%	9,0%								

Прокредит банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2004		6,5%	7,0%	7,5%	8,5%	10,0%	10,5%	10,5%	EUR		1,50%	2,00%	2,50%	3,00%	3,75%	4,50%
									USD			1,00%	1,25%	1,50%	1,80%	2,25%
Стопанска банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2005	0,85%	5,75%	6,0%	6,75%	7,0%	8,0%	8,0%	8,5%	EUR	0,55%	1,40%	1,50%	1,75%	2,10%	2,60%	2,80%
									USD	0,45%	1,30%	1,70%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%
									GBP	1,70%	2,60%	2,80%	3,20%	4,00%	4,25%	4,50%
									CAD	0,90%	1,54%	1,70%	1,90%	2,63%	2,63%	2,63%
									AUD	1,95%	3,35%	3,67%	3,98%	5,18%	5,18%	5,18%
									Други валути	0,20%	0,40%	0,50%	0,75%	1,10%	1,10%	1,10%
									CHF	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
									Јапонски јен	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
Стопанска банка АД Битола	1,5%	4,5%		5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	7,0%								
Силекс банка АД Скопје каматни стапки од ноември, 2003	3,0%	8,0%		9,5%	10,0%	10,5%	11,0%	11,5%	EUR	2,00%		2,70%	3,10%	3,60%	4,10%	
									USD	1,50%		2,20%	2,50%	3,00%	3,50%	
									Др. валути	0,80%		1,00%	1,30%	1,50%	1,70%	
„Тетекс Кредитна банка АД Скопје, каматни стапки од март, 2006	2,0%	7,0%		8,0%	8,5%	9,0%	9,5%		EUR	1,00%	2,00%	2,30%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
									AUD	1,50%	2,40%	2,80%	4,00%	4,50%	5,00%	5,50%
									USD	0,50%	1,20%	1,70%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
									GBP	1,40%	2,00%	2,40%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
									CHF и др.	0,60%	1,00%	1,50%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
Тетовска банка АД Тетово каматни стапки од септември, 2005	2,0%	6,5%		7,0%	7,2%	8,0%	9,0%	10,0%	EUR	1,20%				2,00%	2,50%	3,00%
									USD	0,80%				1,50%	2,00%	2,50%
									CHF	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
									Др. валути	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
Тутунска банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1,0%	6,0%		7,5%	7,8%	8,0%	8,5%	9,0%	EUR	0,80%	1,50%	1,75%	1,80%	2,20%		
									USD	0,60%	0,90%	1,00%	1,10%	1,20%		
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%		
									Др. валути	0,70%	1,00%	1,20%	1,40%	1,80%		
УНИ банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2003	2,5%	6,0%		7,0%	8,0%	9,0%	10,0%	11,0%	EUR	1,00%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	5,00%	6,00%
									USD	1,00%	1,50%	2,00%	2,50%	3,50%	5,00%	6,00%
									CHF	0,10%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%		
									AUD, GBD	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%

* Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките

* Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

Табела 13: КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА обезбедени од Владата на Република Македонија, состојба во мај 2006 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови за сите кредитни линии се достапни во деловните банки, освен информациите за репласирањето на средствата од Компензационите фондови од странска помош и од друга странска помош кои се достапни во Министерството за финансии)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	до 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 100.000 €
Рок на враќање	7 години	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	6 месеци за кредити до 3 години; 12 месеци за кредити до 5 години
Годишна каматна стапка	7%	10%	9%
Обезбедување	1. Хипотека на недвижен имот; 2. Рачна залога на опрема; 3. Меници и др.	1. Хипотека; 2. Меници; 3. Залог на подвижни предмети,права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранџи, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Стоков кредит наменет за набавка на машини и опрема со италијанско потекло.	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства.	Опрема и обртни средства
Целни групи	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори од дејности предвидени во Националната класификација на дејности, освен: Е –Трговија; Ј – Јавна управа, задолжителна социјална заштита; М – Приватни домаќинства со вработени лица; и Н – Екстериторијални организации и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Мали и средни претпријатија со: 1. најмалку 51% во приватна сопственост; 2. кои вработуваат помалку од 20 лица; и 3. кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Република Италија обезбеди 12.704.840 милиони €, од кои за користење остануваат 2.353.748 милиони €. Степенот на искористеност е 81,57%.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	Со финансиската спогодба потпишана помеѓу Р.М и Европската агенција за реконструкција во 1998 одобрени се 5.1 милиони ЕВРА. Со иста таква спогодба во 2003 година се одобрени уште 5.6 милиони ЕВРА. Каматата која се плаќа на средствата се капитализира и во вид на револвинг фонд повторно се репласира.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуро стандард АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Силекс банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ: од 50.000 – 500.000 евра; рок на враќање: од 1– 3 години; каматна стапка од 7% за фирми кои веќе користеле кредит од Стоковата кредитна линија и 8% за останатите заинтересирани фирми; намена: за трајни обртни средства.	Целта на оваа кредитна линија е долгорочно финансирање на нови проекти во МСП преку доделување микро кредити за набавка на опрема или машини. До 50% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал. Кредитите се користат и се отплатуваат во денари. Во рамки на самата кредитна линија постои и можност за користење на гарантна шема за клиентите кои не можат да обезбедат покривање на кредитниот ризик. Имено СМЕ кои немаат задоволителна вредност на колетарал за покривање на ризикот може да аплицираат преку деловната банка за покривање на дел од кредитниот ризик преку користење на гаранција од МБПР до висина од 50% од бараниот износ за колатерал.	

Кредитна линија	Кредитирање мали бизниси (микро, мали и средни претпријатија) од страна на KfW од Германија Банка агент - МБПР	Кредитирање на производство наменето за извоз од средствата доделени од страната на Владата на Република Македонија - банка агент МБПР	Кредити за развој на приватниот сектор од Меѓународна банка за обнова и развој (МБОР) Револвинг фонд
Износ	до 50.000 €	до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	15 месеци (за извозни аранжмани)	1. до 3 години за обртни средства; 2. до 5 години за инвестициони проекти, во кои се работи на модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	нема	Согласно кредитната политика на деловните банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	8%	Охридска банка а.д Охрид – од 6,75% до 10,00% Тутунска банка а.д Скопје – од 6,77% до 12,56% Инвест банка а.д. Скопје – од 8% до 10,00% Стопанска банка а.д Битола – од 8,50% до 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранتي; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит-на технологија која е фокусирана на социо-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот.	1. Хипотека; 2. Рачна залога на подвижни предмети и права; 3. Бонитетни хартии од вредност; 4. Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот.
Намена на кредитот	1. Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација); 2. Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање на извозни аранжмани за суровини и репроматеријали врз основа на склучени договори за извоз.	1. Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз); 2. Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчи, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени. се нови 6.2 мил. € кои се исто така 100% искористени. Од наплатените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. По?нувајќи од 1999 досега се пласирани 49,9 милиони €	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од Светска Банка (Заемите 4015МК и 4240МК) е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еурустандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Охридска банка а.д Охрид, Тутунска банка а.д Скопје, Инвест банка а.д. Скопје, Стопанска банка а.д Битола.
Забелешка	Програмата „Кредитирање мали бизниси“ наменета е за поддршка на микро, мали и средни претпријатија кои се 100% во приватна сопственост, се цел да се овозможи пристап на истите до финансиски средства, трансформирање во законски форми и интегрирање на истите во финансискиот пазар.	Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 1: Проект за рурален развој на јужните и источните региони во Република Македонија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 2: Финансиски услуги во земјоделието	Кредитна линија за создавање и одржување на работни места во МСТД од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ)
Износ	1. 2.000 \$ микро кредити; 2. 25.000 \$ за примарно земјоделско производство; 3. 75.000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи	1. 2.000 \$ микро кредити; 2. 50.000 \$ за примарно земјоделско производство; 3. 150.000 \$ за преработка 4. 150.000 \$ трговија со земјоделски производи	400.000 ЕУР
Рок на враќање	до 7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 до 10 години
Грејс период	до 3 години, зависно од намената	до 3 год, зависно од видот на кредитот	2 до 4 год. (години вклучени во рок на отплата)
Годишна каматна стапка	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	Не е дефинирана конечна стапка (се очекува да биде околу 7% годишно)
Обезбедување	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	Стандардно обезбедување прифатливо за банките учеснички (хипотека, рачна залога и сл.).
Намена на кредитот	1. Сточарско производство; 2. растително производство; 3. земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	1. Сточарско производство; 2. Растително производство; 3. Земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. Трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	Создавање на нови работни места преку инвестиции во сите сектори освен примарно земјоделско производство од страна на мали и средни трговски друштва.
Целни групи	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	Мали и средни трговски друштва
Степен на искористеност на средствата	ИФАД 1 обезбеди 6.2 милиони \$ (4.710.000 СПВ за кредити). Повлечени се сите средства од кредитот. Степенот на нивна искористеност изнесува 91 %. Проектот ИФАД 1 заврши со имплементација на активностите на 31.12.2005 година, а проектот се затвори на 30.06.2006 година. Од јуни 2005 година се хармонизираа условите за пласман на кредитите од кредитните линии ИФАД 1 и ИФАД 2. Од вратените ануитети е формиран револвинг фонд.	ИФАД 2 обезбеди 7 милиони \$ (5.450.000 СПВ за кредити) средства наменети за кредити. Степенот на искористеност на средствата од оваа кредитна линија изнесува 70%. Од почетокот на реализацијата на ИФАД 2 кредитната линија во октомври 2003 година заклучно со 12.04.2006 година, преку Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд се рефинансирани 1473 кредити во вкупен износ од 8,7 милиони евра (ИФАД 1 и ИФАД 2), од кои 6 милиони евра се средства на ИФАД, а помал дел се од револвинг фондот. Финансиските институции учествуваат со 2,7 милиони евра. Во овој број и износ на рефинансирани кредити се и средствата одобрени од ИФАД 1, по извршената хармонизација во јуни 2005 година, со која се изедначија условите на пласман на кредити од двете кредитни линии.	Во фаза на имплементација
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Во фаза на договарање и селекција
Забелешка	Проектот за развој на јужните и источните региони на Република Македонија има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните и недоволно развиените средини во јужниот и источниот дел на земјата; 2. Намалување на невработеноста на активносното население од неразвиените подрачја; 3. Зголемување на приходите на индивидуалните земјоделски домакинства и малите претпријатија 4. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 5. Користење на современа технологија за квалитетно производство кое ќе овозможи полесно подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа.	Проектот за Финансиски услуги во земјоделството има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните средини преку зголемена економска активност што ќе биде исплатлива и одржлива во услови на пазарно стопанисување; 2. Намалување на невработеноста на активното и работоспособно рурално население; 3. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 4. Користење на современа технологија за квалитетно производство што овозможува подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа; 5. Максимално искористување на сите компаративни и други потенцијални можности на земјишните ресурси за подобрување на производствената структура во примарното производство и развојот на претпријатијата за преработка на земјоделски производи; 6. Создавање на постојани земјоделски кредитни линии кои се економски исплатливи, строго наменски и во согласност со развојните потреби на руралниот сектор.	Средствата од оваа кредитна линија ќе се применат за парцијално финансирање (до 50%) на издржливи инвестициони проекти во корист на МСТД, со што ќе се зајакне нивната оперативна состојба и можност за создавање и задржување на околу 950 работни места по искористување на сите средства кои се на располагање од заемот.

Кредитна линија	Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија од Владата на Холандија Имплементатор - Македонската развојна фондација за претпријатија	Проектот за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој од Тајван Револвинг фонд	Кредитна линија за креирање нови работни места во мали и средни претпријатија од Банката за развој при Советот на Европа ЦЕБ револвинг фонд
Износ	1. Заем тип 1 до 10.000 € 2. Заем тип 2 од 15.000 до 75.000 € 3. Заем тип 3 до 15.000 €	1. до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија 2. до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	1. до 7 години за МСП, 2. до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција.	Охридска банка а.д. Охрид – од 7,23% до 8,23% ; Стопанска банка а.д. Скопје – од 7,2388% до 12%; Комерцијална банка а.д. Скопје – 7,23%; Тутунска банка а.д. Скопје – 8,0075%; Инвест банка а.д. Скопје – 6,34%; Македонска банка а.д. Скопје – 7,75%	Стопанска банка а.д. Скопје – 9,643% до 9,730%; Комерцијална банка а.д. Скопје – од 6,89% до 6,90%; Охридска банка а.д. Охрид – од 6,93%.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. кредити за мали и средни претпријатија – за основни средства – за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства – за набавка на сировини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали.	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени.	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо-интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. €. Искористени се 100%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) – Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови	Средствата од Заемот одобрен од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ) во износ од ЕУР 5,113 милиони се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка а.д. Охрид, Стопанска банка а.д. Скопје, Комерцијална банка а.д. Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје, Инвест банка а.д. Скопје и Македонска банка а.д. Скопје.	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под-заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под-проектот. Банката и крајниот корисник на под-заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Средствата не може да се користат за проекти од земјоделството, освен за пре-работка и доработка на земјоделски производи. Се исклучува од финансирање обртниот капитал и услугите поврзани со операциите на проектот (трошоците за одржување, плати и друго). Со средствата од под-заемот може да се финансира најмногу 50% од вкупната вредност на под-проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник или од средства на банката учесничка.

Кредитна линија/ Извор на средства	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од друга странска помош (Одлука од Сл. в. 28/2005)	
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.		Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.	
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	3 месеци	1 година
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка а.д Скопје – од 7,21% до 7,36% Тутунска банка а.д. Скопје – од 5,945% до 7,86% Охридска банка а.д. Охрид – 7,21% до 7,36%	3%	3%	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот; и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот.	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот, како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго) Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		МСП од областа на стопанството	
Степен на искористеност на средствата	Средствата во висина од ЕУР 20 милиони од Заемот од Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) се целосно искористени. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 63.000.000 милиони денари.		Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 42.000.000 милиони денари.	
Деловни банки кои го нудат кредитот / Министерство за финансии	Комерцијална банка а.д Скопје, Стопанска банка а.д Скопје, Македонска банка за поддршка на развојот Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје и Охридска банка а.д. Охрид.	Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош	
Забелешка	– Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот; – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции; – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.

**Табела 14: КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
ОБЕЗБЕДЕНИ И ГАРАНТИРАНИ ОД ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, СОСТОЈБА ВО МАЈ 2006 ГОДИНА**
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за финансирање на трајни обртни средства доделени од Владата на Република Македонија - Банка агент МБПР	ГАРАНЦИИ	Гарантен Фонд на Македонска Банка за Поддршка на Развој-Проект на Владата на РМ
Износ	До 300.000 ЕВРА	Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите долгорочни кредити за инвестиции од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички на договори за соработка со МБПР
Рок на враќање	3 години	Вид на гаранција	Гаранции за кредит: 1. обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат,
Грејс период	нема	Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 35.000 ЕВРА во денарска противвредност; – максималниот износ на кредит за која може да биде издадена гаранција е 150.000 ЕВРА во денарска противвредност – гаранцијата не може да надмине износ од 33 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и сировините
Годишна каматна стапка	8%	Рок на враќање на кредит за кој е издадена гаранција	Гаранција може да се издава на кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период
Обезбедување	Хипотека, залог, меници и други инструменти прифатливи за деловните банки	Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 0,6% годишно за обезбедени гаранции
Намена на кредитот	Финансирање на трајни обртни средства	Манипулативен трошок	– 1,5% еднакратно за обезбедени гаранции
Целни групи	Извозно-ориентирани трговски друштва	Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Инвестиции во постоечки или нови технологии со кои се зголемува извозот од РМ
Имплементатор	Деловни банки	Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал – вршители на земјоделска дејност
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка, Извозна и Кредитна банка, Инвестбанка, Комерцијална банка, Македонска банка, Охридска банка, Силекс банка, Стопанска банка Битола, Стопанска банка Скопје, Тетекс-Кредитна банка, Тетовска банка, Тутунска банка и УНИ банка	Имплементатор	Македонска Банка за Поддршка на Развојот
		Деловни банки преку кои е можно користење на гаранција	сите банки кои ќе пројават интерес
		Забелешка	Владата на РМ преку трансфер на 265 милиони МКД од буџетот на РМ на посебна сметка на МБПР со цел зголемување на приватните инвестиции во економијата формираше Гарантен фонд на МБПР, кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.

Табела 15: ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба мај 2006 г.
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	Гаранции за кредит: обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат; необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување. Гаранции за добавувачот: 1. за набавка на основни средства 2. за набавка на суровински репроматеријали	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на суровини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за добавувачи за набавка на основни средства која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за набавка на суровини и репроматеријали која може да биде издадена од Гаранти Фондот е 30.000 евра во денарска противвредност; гаранцијата не може да надмине износ од 60 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и суровините	Износ	од 10.000 УСД до 120.000 УСД
Рок на враќање на кредит	Гаранција може да се издавана кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 2% годишно за обезбедени гаранции – 5% годишно за необезбедени гаранции Гаранции за добавувачи: 3% од висината на гаранцијата на годишно ниво; 1% годишно за обезбедени гаранции; 2,5% годишно за необезбедени гаранции.	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	– 1,5% еднократно за обезбедени гаранции; – 1% еднократно за необезбедени гаранции; – 1% еднократно за гаранции за добавувачи.	Провизии	1. 100 УСД за поднесување барање за кредит; 2. 0,5% за обработка на барање; и 3. 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	потенцијални основачи на МСП постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Претпријатија од наведените индустриски гранки можат да поднесат барања за кредит: 1. производство на прехранбени производи и пијалаци; 2. производство на текстил и текстилни производи; 3. производство на кожа, предмети од кожа и кожна галантерија; 4. производство на основни метали и стандардни метални производи; 5. производство на градежни материјали; 6. препработка на дрво о производи од дрва, производство на машини и електрични уреди.

Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска Банка, Комерцијална Банка, Инвест Банка, Охридска Банка, Еуростандард Банка, КИБ Куманово, Штедилница Можности, Стопанска банка Битола	Основач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд.
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.880.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во Р.М. кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси. Гарантен фондот воведува издавање на гаранции за добавувачите кои се издаваат во корист на фирми кои купуваат опрема и/или репроматеријали. Гаранцијата се издава на добавувачот кој ќе испорача опрема на одложено плаќање при што клиентот пред подигнувањето на гаранцијата би палтил најмалку 25% од вредноста на опремата/репроматеријалите на добавувачот. Остатокот е покриен со гаранција на ГФ што значи дека доколку купувачот не го плати преостанатиот дел од долгот во предвидениот рок, тоа ќе го стори ГФ. Заклучно со април 2006 година искористени се 100% од средствата. Нови гаранции сеуште се издаваат од средствата од револвингот.	Забелешка	МСП фондот кредитира приватни правни субјекти: 1. кои вршат дејности во производството, трговија и услуги; 2. кои покажуваат позитивни финансиски резултати во досегашното работење; 3. чиј број на вработени се движи од 10 до 200 лица; 4. кредитобарателите треба да ја вршат истата дејност најмалку 3 години, или пак менаџерите на тие претпријатија да имаат искуство во вршењето на таа дејност како физички лица доколку претпријатието е формирано пред помалку од 3 години; 5. приоритет имаат претпријатијата кои се извозно ориентирани, обезбедуваат поголем број на нови вработувања, остваруваат нето девизни приливи, користат домашни сировини и се грижат за заштита на човековата околина.

БИЛТЕН

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

II. АКТУЕЛНИ ВЕСТИ, СТАТИИ

Актуелни вести

ЕВРОАМБАСАДОРОТ ФУЕРЕ МУ ГО ПРЕДАДЕ ИЗВЕШТАЈОТ НА ЕК НА ПРЕМИЕРОТ ГРУЕВСКИ

Амбасадорот на ЕУ Ерван Фуере му го предаде на премиерот Никола Груевски Извештајот на Европската комисија за напредокот на Република Македонија за периодот октомври 2005–октомври 2006 година.

– Извештајот се темели на ригорозна и објективна проценка за постигнатиот напредок и ја охрабрува земјата да продолжи со реформите и двојно да ги зголеми напорите со цел што побрзо да продолжи на патот кон ЕУ, рече амбасадорот Фуере.

Притоа, тој и посака на Владата успех во овие напори нагласувајќи дека ЕУ ќе продолжи да дава поддршка преку практична помош во имплементацијата на претстојните реформи.

– Овој Извештај за нас ќе значи патоказ во кои области најмногу да обрнеме внимание во иднина, како и обврска за исполнување и отчет во врска со поставените цели, рече по примопредавањето на Извештајот претседателот на Владата на Република Македонија, Никола Груевски. Тој кратко се осврна и на изјавата на Оли Рен, еврокомесарот за проширување, дадена непосредно по презентацијата на Извештајот во Брисел.

– Ја слушнав денешната изјава на Оли Рен дека веднаш по добивањето на кандидатскиот статус во РМ имаше мало забавување на реформите и веројатно во тој дух е направен овој Извештај за прогресот во Македонија, рече Груевски.

Тој најави дека Владата ќе го проанализира Извештајот, по што ќе го соопшти своето мислење.

– Владата, како и мнозинството од политичките партии во Македонија, останува цврсто решена што побрзо да ги заврши реформите на квалитетен начин и што побрзо да ја подготви државата за влез во ЕУ, подвлече Груевски уште еднаш повторувајќи дека Извештајот ќе биде тема на владините седници, со цел подетално да се анализира и во што е можно по-кус рок да се исправат забелешките што се наведени во Извештајот.

ВЛАДАТА ГИ ПРЕТСТАВИ РЕФОРМСКИТЕ ЗАФАТИ ПРЕД СВЕТСКА БАНКА

Претставниците на Владата на Република Македонија, координирани од заменик-претседателот, м-р Зоран Ставрски, остварија средба со мисијата на Светската банка предводена од г-дин Брус Кортни во врска со имплементацијата на мерките содржани во Вториот Програмски заем за развојни политики (ПДПЛ 2).

Мисијата на Светска банка го потенцираше постигнатиот напредок во делот на реформите на бизнис климата, пазарот на труд, јавната администрација и децентрализацијата. Претставниците на Владата информираа за прогресот во спроведување на реформите во судството, здравствениот сектор и деловното окружување, поддржани со овој аранжман.

Во рамките на мерките за подобрување на деловното окружување, Владата ја потенцираше заложбата за спроведување на регулаторната гилотина, како нов механизам за поедноставување на прописите кои го засегаат приватниот сектор и граѓаните. Гилотината на бирократските прописи ќе биде координирана од заменик-претседателот на Владата на Република Македонија, м-р Зоран Ставрски, и ќе се спроведе во следните 9 месеци. Владата ја информираше

Светската банка за воспоставената пракса на редовни средби и постојан дијалог со бизнис заедницата и невладиниот сектор, што е битен предуслов за транспарентно владеење и ефикасна имплементација на регулаторната реформа.

Се презентираа преземените мерки во делот на имплементација на клучните закони од областа на судството: Законот за прекршоци, Законот за извршување, Законот за медијација и новиот Законот за судови, чија примена започнува од 1.01.2007 година. Потенциран беше напредокот во забрзување на времетраењето на граѓанските постапки, како и зајакнување на капацитетите на институциите за целосна имплементација на регулативата. Светската банка оцени дека се направени значајни чекори во однос на реформата во судството.

Посебен акцент беше ставен на реформите во здравството кои предвидуваат усвојување на Национална стратегија за здравство, имплементација на семејна медицина, донесување на новата позитивна листа на лекови, реструктурирање на Фондот за здравствено осигурување, мрежно поврзување на здравствените установи, воведување на референтни цени на здравствените услуги и објавување на медицинската мапа, како инструменти за спроведување на Стратегијата. Светската банка, реформските активности во здравството ги оцени како соодветно дизајнирани. Со оглед дека ова се најсеопфатните и најсуштински реформи во здравството во последните 15 години кои имаат за цел квалитативно подобрување на здравствените услуги и наменско користење на буџетските средства, заеднички беше оценето дека е неопходна интензивна соработка и поддршка од страна на Светската банка за адекватна имплементација на зацртаните реформски мерки. Мисијата на Светска банка ќе престојува во Република Македонија до 3 декември 2006 година.

ЕВРОПСКАТА ИНИЦИЈАТИВА - ЗНАЧАЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРОМОЦИЈА НА ЕВРОИНТЕГРАЦИЈАТА НА РЕГИОНОТ

Централно-европската иницијатива (ЦЕИ) е една од првите регионални иницијативи во Европа и претставува значаен форум за политичка и економска соработка, но и извонреден инструмент за промоција на регионалните и европските интеграциски процеси.

Тоа е пораката што ја упатија 18-те земји членки на ЦЕИ на Самитот во Тирана на кој присуствуваа и пет премиери, меѓу кои и македонскиот, Никола Груевски.

– Ме радува што земјите во регионот имаат напредок во владеењето на правото и на законите и развојот на пазарната економија. Секој економски и поли-

тички дијалог ќе ги спомене стандардите за влез во ЕУ и НАТО, што е особено важно за земјите аспиранти, нагласи претседавачот на Форумот, албанскиот премиер Сали Бериша.

На прес конференцијата по Самитот говореше и премиерот Груевски.

– Регионот е во прогрес и доаѓа период на големи промени, рече Груевски нагласувајќи ги евроатлантските аспирации на земјите, но и разврската околу финалниот статус на Косово, рече Груевски.

Груевски се осврна и на претстојниот Самит на НАТО, нагласувајќи оти земјите од Јадранската повелба: Албанија, Македонија и Хрватска очекуваат во Рига да добијат позитивен сигнал дека на следниот Самит на Алијансата во 2008 година ќе добијат покана за членство.

Премиерот Груевски на маргините од Самитот во Тирана имаше повеќе билатерални средби меѓу кои со албанскиот премиер Сали Бериша, италијанскиот министер за правда Клементе Мастела, со црногорскиот заменик премиер Вуица Лазовиќ и со шефот на бугарската дипломатија Ивајло Калфин.

На средбите станало збор за билатералната соработка, пред сè на економски план. Со италијанскиот министер се разговарало и за соработка во областа на правдата, обвинителството и борбата против организираниот криминал. Груевски ги запознал своите соговорници со реформската агенда на македонската Влада, за планираните економски мерки и воведувањето рамен данок чија цел е привлекување инвестиции во Македонија, како и за текот на процесите за интеграција на земјата во НАТО и во ЕУ.

ОТВОРЕНИ АМБАСАДИ НА ШВЕДСКА И НА НОРВЕШКА ВО СКОПЈЕ

Во центарот на Скопје свечено беа отворени заеднички канцеларии на амбасадите на Шведска и на Норвешка и на канцелариите на Обединетите нации и на Програмата на ОН за развој (УНДП).

Во име на Владата отворањето го поздравил заменик-претседателот на Владата на Република Македонија, м-р Зоран Ставрски, кој истакнал дека моментот ја симболизира вистинската координација на овие две скандинавски земји и партнери-донатори на Македонија.

– Веруваме дека ќе ја продолжиме досегашната добра соработка со овие две пријателски земји и очекуваме таа да биде уште поразвиена, со повеќе заеднички проекти. И Норвешка и Шведска се докажани пријатели на Република Македонија, силни промотори во светот на нашите напори за интеграција во Европската унија и во НАТО, за подобрување на економскиот стандард и за спроведување на амбициозните економски и други програми, рече Ставрски.

Државниот секретар за надворешна трговија на Шведска, Ханс Јепсон, рече дека отворањето на Амбасадата е важно бидејќи шведската Влада верува дека Македонија е дел од Европа и оти ќе и помага во евроинтеграцискиот процес и во економскиот развој. Според него, Амбасадата е симбол на тоа, но и на соработката меѓу Шведска и Норвешка.

Специјалниот претставник на норвешкото Министерство за надворешни работи, Каи Еиде, истакнал дека иако Осло и Стокхолм избраа различни патишта – Норвешка не е членка на ЕУ, а Шведска на НАТО, двете земји, сепак, тесно соработуваат.

– Норвешка и Шведска имаат заеднички пазар на труд, царинска политика, соработка што може да биде пример за другите земји, истакнал г-дин Еиде.

Отворањето на амбасадите и на канцеларијата на ОН и УНДП, го поздравил и постојаниот координатор на Светската организација во Македонија, Марија Луиза Силва Мехијас.

Свеченоста беше збогатена со изложба на слики донирани на Скопје по земјотресот во 1963 година, чии автори се шведски и норвешки уметници.

ЗДРАВА КОНКУРЕНЦИЈА НА ФИНАНСИСКИОТ ПАЗАР

– Единствен пат за побрзо интегрирање на македонскиот финансиски систем во регионалните и глобални финансиски мрежи е креирање и ефикасно имплементирање на реформски ориентирани политики и следење на реформите во сите сфери на економскиот живот, истакнал министерот за финансии, д-р Трајко Славески, отворајќи го Меѓународниот саем на финансии, деловни можности и економски развој – ФИНЕКСПО 2006, што се одржа на „Скопски саем“.

Тој потенцираше дека Саемот е еден од начините на поттикнување на здрава конкуренција на финансискиот пазар во земјава од што полза ќе имаат крајните корисници на услугите на овој сектор.

На ФИНЕКСПО 2006 се претставија финансиски компании, банки и штедилници, брокерски куќи, институции за трансфер на пари, услужни институции во функција на субјектите во делот на реализација на наплатата, кол-центри, осигурителни компании, фондови и слично.

Саемот концепциски беше составен од два дела. Изложбено-комерцијалниот дел наменет за презентирање на продуктите, услугите, можностите и програмите на над 100 институции и фирми од земјава и странство. Во рамки на стручно-едукативниот дел, Министерството за финансии одржа презентации на неколку теми: Реформи во даночниот систем на РМ, Пазар на државни хартии од вредност и Осигурителниот пазар во РМ и перспективи за неговиот развој.

КАМПАЊА ЗА ПРИВЛЕКУВАЊЕ ИНВЕСТИЦИИ ВО МАКЕДОНИЈА ВО 30 ЗЕМЈИ НИЗ СВЕТОТ

Владата на Република Македонија од јануари ќе започне со кампања во 30 земји за привлекување на инвестиции. Преку медиумите во одредени земји ќе ги претстави петте предности што ги нуди Македонија за инвестирање во неа. Ова го најави премиерот Никола Груевски пред Американската стопанска комора во Македонија.

Тој истакнал дека со цел да се привлечат странски директни инвестиции во земјава, двајцата министри без ресор, Веле Самак и Глигор Ташковиќ, во текот

на ноември и декември ќе посетат одредени компании во Франција, Германија, Јапонија, Кореја и Кина.

– Ќе се посетат компании од областа на информатиката, автомобилската индустрија и воена технологија, рече премиерот Груевски.

Како предности кои ќе бидат претставени пред потенцијалните инвеститори, премиерот Груевски рече дека ќе бидат посочени можностите за инвестирање во слободната економска зона Бунарџик, каде е подготвена инфраструктурата, како и во други слободни економски зони што ќе се формираат, потоа намалување на персоналниот данок и данокот на добивка, нула данок на реинвестираната добивка и реформи во судскиот систем. Како предност пред инвеститорите, како што посочи Груевски, ќе биде потенцирано и тоа дека просечната плата во Македонија е 220 евра, а во Кина изнесува 270 евра.

Во однос на влезот на третиот мобилен оператор, премиерот Груевски се надева на доаѓање на бренд во Македонија поради што во објавениот тендер се посочени условите компанијата да има 2.000.000 корисници, а и не се планира истовремено воведување на трет и четврт мобилен оператор. За понатаму тој најави дека ќе биде можно да влезат и помали компании во мобилната телефонија.

Груевски пред членовите на Американската стопанска комора посочи дека Владата ќе му посвети големо внимание и на туризмот во Македонија, за кој вели дека досега бил третиран само со идеи, без стратегија.

Тој најави дека се подготвува меѓународен тендер за избор на консултантска кука која ќе посочи најефикасно искористување на буџетските средства наменети за туризмот.

– Не треба да создаваме очекувања дека Македонија може да стане туристички центар во Европа зошто немаме природни капацитети. Сепак, во рамки на лимитираниот буџет, мора да направиме стратегија најдобро да се усмерат парите, истакна Груевски.

Меѓу приоритетите, македонскиот премиер го спомена и земјоделството, за што рече дека се направени крупни чекори во овој сектор уште од првата владина седница со намалувањето на данокот на додадена вредност, чистењето на каналите, како и со зголемување на средствата за 60 проценти со ребалансот на Буџетот за 2006 година.

– Ова на прв поглед ја рефлектира политиката на Владата кон аграрот, рече Груевски кој додаде дека доколку во изминатите четири години овој сектор бил на маргините, сега со преземените мерки во изминатите два месеца се гледа дека земјоделството е приоритет на Владата.

СТАРТУВА РЕГУЛАТОРНАТА ГИЛОТИНА - ВЛАДАТА ЌЕ РЕВИДИРА ИЛАЈДНИЦИ ПРОПИСИ И ЗАКОНСКИ АКТИ

Владата почна да ја спроведува т.н. регулаторната гилотина или, како што најави вицепремиерот м-р Зоран Ставрски, една од најкрупните економски реформи најавувани во предизборната програма.

– Проектот значи кастрење на бирократијата во сите сегменти од работењето, но и силен инструмент за борба против корупцијата. Со него ќе бидат опфатени илјадници прописи, законски и подзаконски акти, уверенија, овластувања и дозволи, креирани изминативе 15 години, а кои го оптоваруваат работењето на граѓаните и стопанските субјекти, истакна Ставрски на прес-конференција.

Според него, т.н. гилотина на прописи ќе трае девет месеци. Целта е да се воспостави поедноставен систем и да се зголеми ефикасноста на администрацијата. Притоа, нема да се намали бројот на вработените, додаде вицепремиерот.

Спроведувањето предвидува две фази во рамки на кои ќе се изврши ревизија на целата регулатива.

– Во првата фаза што треба да заврши до крајот на февруари идната година, владин Комитет како највисоко политичко тело, ќе работи со министерствата за да дефинира кои прописи постојат, кои од нив се потребни, а кои излишни. За порелевантно добивање на информациите редовно ќе се остваруваат контакти со бизнис заедницата, двете стопански комори, Советот за конкурентност и Советот на странски инвеститори, но и со претставници на граѓаните. Со вкрстување на податоците од двете страни, од почетокот на март до јуни следната година ќе ги прочистиме предлозите. Крајната фаза ќе биде поднесување амандмани и измена на законите, објасни Ставрски.

Дел од проектот е и изготвувањето на веб страницата www.regulatornareforma.com која ќе го содржи единствениот национален регистар на регулативи.

– Регистарот ќе биде компилација од сите прописи што ќе се утврдат како потребни. Сè што ќе биде влезено во документот ќе биде обврзувачко за бизнисите и граѓаните. Истовремено, администрацијата нема да бара ништо што е надвор од регистарот, рече Ставрски.

Регулаторната гилотина, додаде вицепремиерот, ќе ги растовари стопанството и граѓаните од огромната бирократија, една од клучните пречки за развој на економијата.

Министерот за економија, г-ѓа Вера Рафајловска, ги соопшти останатите две реформи. Станува збор за измените и дополнувањата на законите за трговски друштва и за едношалтерски систем.

– Измените на Законот за трговски друштва предвидува укинување на минималната основна главнина при основањето на друштвата со ограничена одговорност. Тоа значи дека при основањето не ќе мора да се уплатат парични средства, но оваа обврска ќе треба да се исполни во рок од една година. Регистрацијата на новоформираните друштва ќе се врши во рок од три дена, еднакво ќе се третираат сите акционери, во надзорните одбори наместо правни, ќе бидат назначувани физички лица за да се зголеми одговорноста на одборите како контролен орган. Надзорните одбори ќе бидат обврзани да заседаваат четири пати во годината, а не само еднаш како досега, пред завршната сметка, рече Рафајловска.

Позначајна новина, истакна Рафајловска, е тоа што за неоплатената дивиденда во рок од девет месеци ќе се пресметува затезна камата. Централниот регистар, пак, ќе ги укине сите друштва кои не се активни, односно компаниите што не ги потврдиле податоците за нивното постоење, што е законска обврска.

Ставрески и Рафајловска потенцираа дека спроведувањето на ветените реформи ќе треба да го подобри деловното опкружување.

– Ваквите одлуки драстично ќе ги подобрат бизнис климата во Македонија и однесувањето на државните органи кон приватниот сектор, порачаа вицепремиерот Зоран Ставрески и министерот за економија Вера Рафајловска.

ВЛАДАТА ЌЕ ФОРМИРА АД ЗА ПРОДАЖБА НА ВИШОКОТ ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ

Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство Ацо Спасеновски ја појасни одлуката што Владата ја донесе за основање Акционерско друштво за промоција и продажба на вишокот земјоделски производи во Република Македонија.

– Поради неорганизираниот и несоодветен пласман на земјоделските производи, државата ќе формира Акционерско друштво, фирма за маркетинг, промоција и продажба на земјоделски продукти за пазарите надвор од Македонија, рече министерот Спасеновски на прес-конференција.

Друштвото, кое се очекува да проработи од почетокот на 2007 година, ќе има задача да спроведе маркетинг-стратегија за македонските земјоделски производи на Запад, да направи соодветна промоција и да изврши конкретна продажба. АД ќе биде основано од државата, ќе биде управувано од двајца директори избрани на меѓународен конкурс со искуство во оваа дејност.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство ќе распише Конкурс за менаџерите кои ќе управуваат со друштвото по принципот врзан пот-

пис. Тие понатаму ќе го одредат и бројот на вработени, а работењето на друштвото во нултата година ќе биде финансирано од буџетот на државата, и тоа за покривање на основните трошоци, за плати на вработените, како и за откуп на производите кои треба да се продаваат. Платите на менаџерите ќе зависат од успешноста на работењето и од профитот. По две-три години, друштвото ќе биде приватизирано. За новото основање користени се повеќе модели и слични искуства во западноевропски земји.

– Со ова ќе се направи добра маркетинг-промоција на нашите земјоделски производи, како што се градинарските култури, млекото и млечните производи и преработените земјоделски производи, со цел да имаме организиран настап. Целокупното земјоделско производство во земјава што ќе биде произведено по одредени стандарди ќе има шанса да се продаде на Запад – рече Спасеновски.

Тој најави и реструктурирање на постојната Агроберза, зашто за работата на новото друштво и за успешноста во продажбата на производите тие мора да бидат добро складирани и спакувани. За таа цел, Агроберзата ќе биде опремена со простор за складиштење, а ќе има и улога на земјоделците да им дава препораки и да ги запознава што се бара на западниот пазар.

ВО ФЕВРУАРИ ЌЕ ПОЧНЕ ДА СЕ ГРАДИ ИНДУСТРИСКАТА ЗОНА ВО БИТОЛА

Во февруари 2007 година ќе започне изградбата на индустриската зона во општината Битола, вели градоначалникот на општината Битола, Владимир Талевски. Зоната се наоѓа на пет километри до грчката граница, а се простира на 85 хектари. Талевски вели дека е можно проширување на зоната доколку има поголем интерес за инвестирање. Во тек е изготвување на целосната финансиска конструкција. Според првичните проценки, изградбата на зоната ќе чини

над пет милиони евра. Дел од парите ќе обезбеди општината, дел централната власт, а дел самите инвеститори.

Во дел од зоната веќе има струја, вода и телефон. Талевски вели дека постои голем интерес за инвестирање. Веќе неколку хрватски, турски, австриски, словенечки и грчки компании се интересирале за условите за инвестирање. Најголем интерес има за инвестирање во прехранбената и текстилната индустрија и во делот на изградба на високо градба. Талевски вели дека во зависност од висината и значењето на инвестициите ќе се понудат пониски трошоци за комуналии, а во игра е и опцијата дел од компаниите целосно да бидат ослободени од комуналии. Во делот на царинските и фискалните давачки, ќе треба да се изјасни Владата, која засега е запознаена со оваа идеја и се разгледуваат сите можности.

Зоната има и одлична инфраструктурна поврзаност. Имено, до зоната поминува пругата Битола–Лерин, која повторно ќе биде ревитализирана. Исто така во близина на зоната се наоѓа и автопатот Битола–Лерин.

СЛОВЕНЕЧКИТЕ КОМПАНИИ ЌЕ ВЛОЖАТ ОКОЛУ МИЛИЈАРДА ЕВРА ДО 2010 ГОДИНА

Словенечките компании до 2010 во Македонија ќе вложат до една милијарда евра, изјави Марјан Шифтар, амбасадорот на Словенија во Македонија, на средбата со претставниците на словенечко-македонскиот бизнис клуб и министерката за економија, Вера Рафајловска.

Според амбасадорот Шифтар, дваесетина словенечки компании во следните пет години планираат да го прошират својот бизнис во поранешните југословенски републики. Шифтар и порача на министерката дека доаѓањето на словенечките инвеститори во Македонија, ќе зависи исклучиво од бизнис опкружувањето во Македонија. Претседателот на словенечко-македонскиот бизнис клуб Дамир Кудер, кој е и директор на Нова Љубљанска банка во Скопје, потенцира дека очекуваат од Владата да им обезбеди пофикасно судство и побрза државна администрација. Меѓу најголемите словенечките компании кои досега имаат инвестирано во Македонија се Словенечкиот Телеком кој влезе во Он.Нет, Дрога Колинска и Фруктал, кои имаат свои фабрики во Скопје, Рико групацијата која пролетта почна да ја гради хидроцентралата Матка 2, Нова Љубљанска банка која ја купи Тутунска банка и Инвестицискиот фонд Потеза.

ОТКУПНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ ВО СТРУМИЦА СЕ ПОДГОТВУВА ЗА ИНВЕСТИТОРИ

Во „струмичкиот Бунарџик“, каде треба да биде лоциран Откупниот центар за земјоделски производи забрзано се вршат последните подготовки за поставување на инфраструктурата, вели струмичкиот градоначалник Зоран Заев. Поставувањето на инфраструктурата ќе ја чини општината 13 милиони денари. Пред извесно време општината доби право на користење на државното земјиште од 153.000 квадратни метри за период од 99 години.

– На заинтересираните инвеститори им го нудиме земјиштето на користење за период од 98 години. Друга поволност е што целосно ги ослободуваме од плаќање на комуналии. Најмногу поени на заинтересираните инвеститори ќе им донесе нивниот бизнис план – вели Заев.

Досега интерес за градење на Откупниот центар пројавиле германската компанија Фруктен партнер, дистрибутер за овошје и зеленчук, Минхенскиот пазар на големо, кој веќе регистрирал мешовита фирма во Македонија, Фени ГМБХ и доставил физибилити студија, грчката компанија Каталак, а интерес пројавила и една француска компанија.

Според проценките изградбата на Откупниот центар би чинела пет милиони евра.

И ПРЕКУ АГРОБИЗНИСОТ ЌЕ СЕ ПРИВЛЕКУВААТ СТРАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ

Македонија преку трансформација на Агенцијата за странски инвестиции има намера да го зголеми годишниот прилив на надворешни вложувања на 250 до 300 милиони евра. Со изработка на посебни студии Владата ќе ја анализира состојбата во секторите каде што земјава може да има најголема шанса да привлече странски инвестиции: агробизнисот и производството на храна, информатичката технологија, автомобилската индустрија и производството на автоделови и текстилната и кожарската индустрија. Инвестициите ќе се привлекуваат по моделите на Ирска, Чешка, Данска и Хонг Конг.

Реформираната Агенција за странски инвестиции ќе се вика Инвест Македонија. По изборот на новиот управен одбор кој ќе го предводи академик Никола Кљусев и доаѓањето на англискиот менаџер Џејмс Блувет кој треба да застане на чело на Инвест Македонија, помош во привлекувањето на странските инвестиции најави и Мултилатералната агенција за странски инвестиции (МИГА) и Советодавниот сервис за странски инвестиции (ФИАС).

– Буџетските средства наменети за Агенцијата ќе бидат повисоки за четири до пет пати, односно, наместо сегашните 100 илјади евра, во разумен период буџетот треба да достигне меѓу 500 и 600 илјади евра – рече вицепремиерот Зоран Ставрски, кој најави вработување на 20 професионалци.

Претставникот на МИГА, Џон Вил изрази надеж дека неодамнешното позитивно искуство со „Џонсон контролс“ ќе послужи како пример и ќе привлече повеќе странски инвестиции во Македонија. Помош и зајакнување на Агенцијата најавија и од Светската банка.

ШВЕЃАНИТЕ ЌЕ ГРАДАТ МЛЕКАРНИЦА

Шведската компанија „Клин фуд груп“ и официјално стана сопственик на земјиштето во скопско Белимбегово, каде што ќе ја гради млекарницата „Сведмилк Македонија“. Министерот за транспорт Миле Јанакиески и генералниот директор на „Сведмилк Македонија“ Роџер Оскарсон го потпишаа купопродажниот договор.

Претходно Швеѓаните ги уплатија парите за градежното земјиште, кое го добија на јавното наддавање пред десетина дена.

– Веднаш ќе почнеме да ја градиме млекарницата за да можеме напролет да ги произведеме првите млечни производи. Стратегијата за долгорочен развој на „Сведмилк Македонија“ се темели врз цврсто партнерство со македонските фармери, од кои очекуваме квалитетна сировина – изјави Оскарсон.

За изградба на македонската млекарница со површина од 7.000 квадратни метри и за инсталирање најсовремена технологија ќе бидат вложени 15 милиони евра.

АВСТРИСКА ДОНАЦИЈА ОД 1,44 МИЛИОНИ ЕВРА ЗА ПРОЕКТ ЗА ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ГЕОТЕРМАЛНИТЕ ВОДИ

Неповратна финансиска помош од 1.440.000 евра ќе добие Македонија од Австрија за проектот „Еколошка санација и енергетска рационализација на геотермалниот систем Геотерма Кочани“, за што во Владата беше потпишана спогодба.

Целта на проектот е да се воспостави модерно и ефикасно решение за рационално користење на геотермалната енергија со обезбедување целосен баланс на подземните услови и стабилна еколошка животна средина.

Спогодбата ја потпишаа австрискиот амбасадор во Македонија, г-дин Филип Хојос, и министрите за економија и за животна средина и просторно планирање, Вера Рафајловска и Имер Алиу, како и крајните корисници, кочанскиот градоначалник Љубомир Јанев и директорот на Јавното комунално претпријатие, Љупчо Беличев.

Австрискиот амбасадор Хојос истакна дека овој систем за искористување на геотермалните води е постојан и овозможува негово долготрајно искористување. Со проектот ќе се овозможи топлината од геотермалните води да биде искористена како нов извор на енергија.

– Мора да се изнајдат нови извори на енергија. Овој систем е постојан и долготраен, не ја загадува животната средина, а со помош на кружен систем на искористување на водата, таа повторно се враќа во земјата, додаде Хојос.

Како што рече министерот Алиу, дел од европската стратегија за одржлив развој е засилена употреба на чисти енергии.

– Врската меѓу животната средина и енергетиката е недвосмислена. Од една страна, енергетскиот сектор е еден од факторите кои вршат најголеми притисоци врз животната средина, а од друга страна е потенцијал кој со користење на обновливите извори на енергија е во директна насока на намалувањето на негативните последици врз животната средина, нагласи Алиу.

Проектот треба да обезбеди стабилно работење во наредните 25 години, преку модел кој може да биде применлив не само во Кочанскиот геотермален систем, туку и кај останатите претпријатија кои се занимаваат со експлоатација и дистрибуција на геотермална вода.

За министерката Рафајловска, со поголемото искористување на обновливата енергија може да се постигнат ефекти на намалување на зависноста од увоз на енергија, за што, како што нагласи, постојат поволни услови во Македонија.

Од предвидената финансиска помош, покрај 1.440.000 евра обезбедени од Австриската агенција за развој, 50.000 евра издвојува Министерството за животна средина и просторно планирање, ЈКП „Водо-вод“ Кочани 40.000 евра и општина Кочани 30.000 евра.

РЕДОВНА АВИОВРСКА ДО ЛОНДОН ПРЕКУ БУДИМПЕШТА

Македонските граѓани ќе имаат авиоврска до Лондон преку Будимпешта. „Бритиш ервејс“ потпиша код-шер договор со унгарски „Малев“. Со овој договор, „Малев“ кој лета до Скопје ќе ги превезува патниците до Будимпешта, од каде што до Лондон ќе ги презема „Бритиш ервејс“. На аеродромот во Будимпешта, патниците кои ќе патуваат до Лондон нема да чекаат, туку веднаш се префрлаат во авионот на британската авиокомпанија. Авиоврска до Лондон ќе има секој ден во неделата, освен вторник. Билетот од Скопје до Лондон преку Будимпешта чини 76 евра во еден правец, без аеродромски такси. Патниците од Македонија можат сами да направат резервација преку веб-страницата на „Бритиш ервејс“ www.ba.com или, пак, директно во туристички агенции.

– Драго ми е што сме во можност преку оваа соработка на нашите патници да им понудиме да патуваат од Скопје до Лондон и до другите дестинации по конкурентни цени – вели Натали Бродник, директорката на британската авиокомпанија за Македонија, Србија и Црна Гора.

ИЗДАДЕНИ ЦЕМТ ДОЗВОЛИТЕ ЗА 2007 ГОДИНА - ПРОМОВИРАН КОМПЈУТЕРИЗИРАНИОТ АВТОМАТСКИ СИСТЕМ НА РАСПРЕДЕЛБА

Министерството за транспорт и врски по електронски пат ги распредели ЦЕМТ дозволите за 2007 година.

Со автоматската селекција се издадени вкупно 662 ЦЕМТ дозволи или 93 помалку од лани.

– Автоматизираното доделување на дозволите е една од суштинските мерки за борба против криминалот и корупцијата – рече ресорниот министер Миле Јанакиески, кој пред присутните превозници и претставниците на меѓународната заедница ја активира компјутеризираната селекција на барањата, по што беше извршена и распределбата на дозволите.

– Од идната година барањата за ЦЕМТ дозволите ќе се доставуваат преку Интернет. Системот ќе биде многу поедноставен од досегашниот кога апликациите се пишуваа на хартија, односно ќе се постигнат заштеди во смисла на администрација и време. Автоматската контрола на барањата ќе овозможи дозво-

лите да се добиваат некорумпирано и транспарентно, истакна Петер Лампесис од американската Агенција за меѓународен развој (УСАИД) со чија поддршка се реализира целиот проект.

Списокот на доделени дозволи ќе биде објавен на интернет-страницата www.mtc.gov.mk.

ЦЕМТ дозволите се потребни за меѓународен транспорт и се задолжителни за сите транспортери. Македонија има дозвола да издаде лимитиран број дозволи секоја година.

ЏОН ПАРК РАЈТ IV ПОКАНЕТ ДА ЈА СОВЕТУВА ВЛАДАТА

Претседателот на Владата на Република Македонија, г-дин Никола Груевски, оствари средба и дискутираше со неколку релевантни претставници на бизнис групации од Соединетите Американски Држави за развој на македонското земјоделство, туризам, мали бизниси и индустрија за високо развиена технологија и беа договорени конкретни активности за реализирање на план за соработка.

На средбата, на која присуствуваа и заменик-претседателот на Владата на Република Македонија, м-р Зоран Ставрски и г-дин Џон Парк Рајт IV беа дискутирани поединостите на планот за соработка. Господинот Рајт доаѓа од државата Флорида и е еден од учесниците во изработката на овој план.

Претседателот на Владата на Република Македонија, г-дин Никола Груевски, исто така, објави дека го поканил г-дин Рајт да биде советник во неговиот Кабинет и на министрите од Владата на Република Македонија.

ПУШТЕНА ВО УПОТРЕБА ТЕКСТИЛНА ФАБРИКА СО ПОЛСКО-МАКЕДОНСКА ИНВЕСТИЦИЈА

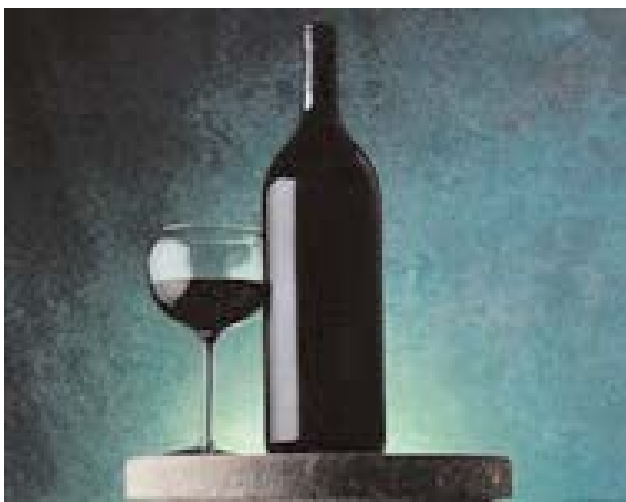
Во Делчево е пуштена во употреба текстилната фабрика „Арлен Македонија“, која е македонско-полска инвестиција. Стартот го означил министерот за економија, Вера Рафајловска, а присуствуваше и премиерот, Никола Груевски.

Инвестицијата е во вредност од 1,2 милиони евра, а во фабриката треба да се вработат 110 работници. Производите од фабриката се наменети за европските пазари.

Означувајќи го почетокот на работата на фабриката, министерката Рафајловска истакна дека таа претставува доказ за можностите за заеднички македонско-полски инвестициски вложувања и најави дека Владата и натаму ќе дава поддршка на вакви инвестиции, главно преку создавање на поволна бизнис клима.

ЧЕКОВОРИ СЕ МЕЃУ ДЕСЕТТЕ НОВИ НАДОАЃАЧКИ ВИНАРИИ ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

Малата македонски винарија Чекорови се најде во групата на десетте нови производители на вино во подем, односно беше наброена во листата на New and upcoming producers, во глобалниот извештај за вино за 2007 година Wine Report 2007.

Покрај неа, во истата група се вброени и четири бугарски винарии, три унгарски, и една винарија од Кипар.

Освен оваа категорија на нови производители во подем, во Глобалниот извештајот за вино за 2007 година, покрај експертските анализи, има вкупно седум различни категории за вина и винарии од Југоисточна Европа, и тоа: Најдобри производители на вино, Вина со најдобар квалитет, Најбрзо растечки производители, Вина со најниски цени, Нови и винарии во подем, Винарии со најдобра вредност, и последната категорија е Највозбудливи и најнеобични вина. Сите овие категории во Извештајот се однесуваат на винарии од Југоисточна Европа.

Чекорови се единствената македонска винарија која е спомената во Глобалниот извештај за вино за 2007 година.

СО ДРЖАВНИ ПАРИ ДО САМОВРАБОТУВАЊЕ

Владата на околу 500 невработени ќе им додели неповратни средства во износ од 2.500 евра ако подготват сериозен бизнис – проект за самовработување во сопствена фирма. Со тие пари невработените ќе регистрираат сопствени фирми и ќе можат да си ги платат придонесите од плата за три месеци. Ова, покрај повеќе други активни мерки за вработување, е предвидено во Националниот акционен план (НАП) за намалување на невработеноста 2007–2009 година и

во Националната стратегијата за вработување промовирани од Министерството за труд и социјална политика.

Во Националната стратегија за вработување, исто така, се укажува на тоа дека до 2010 година, 15 проценти од долгорочно невработените треба да бидат вклучени во активни мерки на преквалификација, доквалификација, пракса, волонтирање или други мерки за вработување, со цел земјава да се приближи на европските 25 проценти вклученост на долгорочно невработените во активните мерки.

Доказ за цврстата определба на Владата за остварување на предвиденото во НАП и Стратегијата е усвоениот Оперативен план за активни политики за 2007 година од страна на Владата на Р. Македонија, во кој истите се детално разработени и се наведени рокови за нивно реализирање.

Планот содржи: начин и динамика за реализација на мерките, начинот на избор на корисниците опфатени со активните мерки за вработување, општините и регионите кои ќе бидат опфатени со мерките, извори на финансирање и одговорни субјекти во имплементацијата.

Во планот се предвидени следните активни политики: ангажирање на невработени лица на јавни работи во единиците на локалната самоуправа; поддршка за самовработување (семеен бизнис) на долгорочно невработените (над 5 години) и корисниците на паричен надоместок по основ на невработеност; поддршка за прво вработување на млади лица до 27-годишна возраст; ангажирање на невработени лица од најнеразвиените региони во извршување на градежни работи, еколошки проекти и сл; субвенционирање на вработување на самохрани родители, хендикепирани лица и деца без родители; обука и совети на невработените за преквалификации, контакт со работодавачите, усовршување на нивните знаења и вештини, обука за компјутери и сл; стипендии за обука во странство за 250 млади лица секоја година; стипендии за 500 најдобри ученици и 1000 најдобри студенти и постдипломци; и тримесечно вработување во летниот период за средношколци и студенти.

Дел од овие политики и мерки ќе бидат спроведени преку три проекти во соработка помеѓу Владата на Р. Македонија и УНДП: Партнерство за создавање нови работни места (семеен бизнис), Партнерство за креирање на работни места – самовработување и Програма за посредување при вработување, за кои се оцени дека во 2006 година дадоа позитивни резултати. Средства ќе се искористуваат во иднина и во рамки на претпристапните ИПА фондови.

СКОПСКИ САЕМ НАПРОЛЕТ ЌЕ ПОЧНЕ ДА ГО ГРАДИ ЕРА СИТИ КОМПЛЕКСОТ

Скопски саем напролет ќе почне да го гради ЕРА СИТИ трговскиот комплекс и луксузната деловна зграда, на простор од 100.000 квадратни метри, за што ќе инвестира вкупно 180 милиони евра и ќе вработи 900 луѓе, изјави Лилјана Кимова, претседател на Управниот одбор на Скопски саем.

За изградба на деловната зграда која ќе биде атрактивен објект на 10 ката, Скопски саем ќе инвестира 30 милиони евра.

Во ЕРА СИТИ ќе има неколку посебни објекти: Мал спортски павилјон за тенис, аеробик, фитнес, сауна и бифеа. Потоа стаклен павилјон со бутици, галерии, ресторани и кафулиња. Голем павилјон со мебел, теписи, завеси, стакло, порцелан. Изложбено трговски центар со хипермаркет и бутици, и забавен центар со седум мали мулти-кина. Во целокупниот комплекс ќе има и една голема фонтана и простор за изложби на отворено.

Во функција на ЕРА СИТИ и деловната зграда, Скопски саем ќе изгради и две катни гаражи каде ќе можат бесплатно да се паркираат 5.000 автомобили.

Лилјана Кимова најави дека во ЕРА СИТИ словенечката групација ЕРА ќе донесе познати светски трговски марки. ЕРА СИТИ ќе биде изграден по примерот на БТЦ центарот во Љубљана, кој годишно го посетуваат 18 милиони посетители. Кимова потенцира дека ЕРА СИТИ ќе биде висока категорија на трговски комплекс меѓу најголемите во регионот.

Таа ја нарече 2007 година развојна година за Скопски саем, бидејќи следната година конечно ќе почнат инвестициите кои долго се најавуваа.

МАЈК ЗАФИРОВСКИ, ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР И ПРЕТСЕДАТЕЛ НА КАНАДСКАТА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИСКА КОМПАНИЈА „НОРТЕЛ“, ГИ ПРЕЗЕНТИРАШЕ СВОИТЕ ДЕЛОВНИ И ПРИВАТНИ ПЛАНОВИ ЗА ПОДДРШКА НА МАКЕДОНИЈА

Мајк Зафировски, бизнисмен со македонско потекло и извршен директор и претседател на канадската телекомуникациска компанија „Нортел“, оствари средби со македонскиот премиер Никола Груевски и претседателот Бранко Црвенковски во Скопје. На средбите Зафировски најави формирање на непрофитна организација „Македонија 2025“ која ќе го промовира економскиот развој на Македонија, како и отварање на претставништво на неговата компанија во Македонија.

Тој, по разговорите со Груевски, прецизираше дека иницијативата за проектот „Македонија 2025“ е на

македонските иселеници од северноамериканскиот континент. Бордот на Организацијата, која ќе се финансира сама од себе, ќе биде избран многу внимателно, а во него ќе има место само за лица со завидо досие на бизнис етика. Крајна цел на оваа организација е Република Македонија до 2025 година да стане конкурентна, како и најголем број земји во Европската унија. Според Зафировски, „Македонија 2025“ ќе работи на остварување на три специфични цели: да помогне во идентификувањето на две до четири гранки во кои што побарувачката или понудата може да има корист од концентрирана алокација на ресурси; да помогне во едукација на претприемачи; организацијата да стане самоодржлива и високопочитувана.

Во својство пак на претседател и извршен директор на „Нортел“, Мајк Зафировски најави отворање на претставништво на оваа компанија во Македонија. Станува збор за продавница за телекомуникациска опрема што ја произведува Нортел. Скопската, заедно со канцелариите што оваа компанија ќе ги отвори во Софија и Белград, ќе покриваат 10 земји од регионот. Со отворањето на продавницата на Нортел во Македонија, канадската компанија за производство на телекомуникациска опрема се позиционира на македонскиот телекомуникациски пазар за во иднина да ги опслужува новите фиксни и мобилни оператори.

На средбите, познатиот бизнисмен рече дека е импресиониран од напредокот што го постигнала Република Македонија за последните десет години, како што е контролирање на инфлацијата и либерализација на пазарот. „Сепак, доколку сакате приклучок во ЕУ, треба уште многу да се работи“, рече Зафировски, посочувајќи ги трите главни полиња – „да се направи многу повеќе во однос на интеграцијата во светската економија, многу поагресивен развој на економската политика и забрзување на прогресот во борбата против корупцијата“. Зафировски искажа многу пофални зборови за активностите на новиот

македонски премиер. „Многу сум срекен што се воведува „регулаторна гилотина“, како и дека многу се работи за подобрување на бизнис климата преку стимулирање на инвеститорите, а се подобрува и бизнис образованието“, рече Зафировски. Премиерот Груевски го информираше гостинот за погодностите кои ги нуди Македонија за инвестирање, како што се слободната економска зона „Бунарџик“, намалените даноци, нула данок за реинвестирање и слично. „Сметаме на Мајкл Зафировски, како еден од најуспешните Македонци во светот на менаџментот да и помогне на земјата со своите бизнис контакти“, изјави Груевски. Тој изрази уверување дека комуникацијата меѓу него и Зафировски ќе биде многу честа.

ТУТУНСКА БАНКА ДОБИТНИК НА ОВОГОДИНЕШНАТА НАГРАДА НА БАНКЕР

НЛБ Тутунска банка е годинешниот добитник на престижната награда The Banker, Банка на годината 2006–Македонија. Традиционалната награда секоја година ја доделува интернационалното списание за банкарство на групата Financial Times, The Banker, на најдобрите банки во 137 земји. Финалната одлука на експертскиот тим на списанието се базира на бројни релевантни критериуми. Беа вреднувани финансиските резултати, порастот на Банката во последните пет години, зголеменото пазарно учество, развојните проекти, како и севкупната стратегија на Банката. НЛБ Тутунска банка е најпрофитабилна банка во Македонија и најдобра банка во НЛБ групациите. Во последните пет години Банката четрикратно ја зголеми активата. Банката креира 36% од вкупниот раст на секторот, 40% од кредитирањето и 24% од вкупниот профит. Пазарно учество на Тутунска изнесува 16%

според билансната сума, 20% според пласирани кредити во приватниот сектор и 24% на девизниот пазар.

ДОГОВОР ЗА ФИНАНСИРАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА

ЕБОР и Прокредит банка потпишаа договор според кој оваа европска банка додели милион евра за поддршка на секторот на мали и средни претпријатија и за подобрување на финансирањето на трговијата. Прокредит банката Македонија ќе биде шеста банка во Програмата за олеснување на трговијата во земјата, со што ја зголемува конкурентноста на локалниот пазар.

НОВ ХОТЕЛ „АКВАБЛУ“ СО 23 АПАРТМАНИ СЕ ГРАДИ НА ВЛЕЗОТ ВО ПЕШТАНИ

Нов хотел со 23 апартмани кој ќе се вика Акваблу се гради на влезот од охридската населба Пештани. Инвеститор е Пецо Јошевски, македонски бизнисмен од Австралија, кој во хотелот Акваблу ќе вложи вкупно милион евра. Големината на 23-те апартмани се движи од 54 од 69 квадратни метри. Градежните работи на Акваблу во Пештани почнале во мај годинава, сега се во тек, а апартманите ќе бидат целосно готови до мај 2007 година. Планот на инвеститорот Јошевски е да ги продаде овие луксузно опремени апартмани на заинтересирани купувачи.

Планирано е до хотелот да се направи паркинг простор, или да се изградат гаражи за автомобили. Јошевски планира да ја уреди и плажата која е веднаш до хотелот и да направи мост преку автопатот што ги дели населбата и плажата, за летувачите безбедно да можат да одат на плажа.

ЕЛЕКТРО-ЕНЕРГЕТСКИТЕ СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Последните неколку години сведоци сме на се поголем увоз на електрична енергија кој станува се поголем и посериозен товар за државата

Д-р Влатко Чингоски

Д-р Влатко Чингоски, е роден во 1962 година во Охрид. Дипломирал и магистрирал на Електро-техничкиот Факултет, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во 1986 и 1990 година, соодветно. Во 1991 година заминува на докторски студии во Хиросима, Јапонија, како стипендист на Јапонската Влада каде и докторирал во 1996 година на Државниот Универзитет во Хиросима.

Од 1986 па се до своето заминување за Јапонија во март 1991 година, Д-р Чингоски работел на Електро-техничкиот факултет во Скопје како асистент при Заводот за електрични машини, трансформатори и апарати. Во Јапонија, паралелно со своите докторски студии работи на повеќе државни и меѓудржавни проекти, а од 1996 до 1999 година е вработен и како вонреден професор на Државниот Универзитет во Хиросима, Јапонија, на одделот за Системско инженерство и компјутерска техника. Од април 1999 година кога се враќа во Македонија, Д-р Чингоски работи како Помошник на Генералниот Директор за развој и инвестиции во АД. Електро-стопанство на Македонија. Во периодот 2002–2006 година Д-р Чингоски работи како Раководител на Проектот за модернизација и унапредување на електроенергетскиот систем на Република Македонија, финансиран со заем од Светската Банка. Во октомври 2006 година Д-р Чингоски е именуван за Претседател на Управниот Одбор на АД Електрани на Македонија – АД ЕЛЕМ.

Д-р Влатко Чингоски е автор и коавтор на преку 60 меѓународни стручни и научни трудови во областа на електроенергетиката и електромагнетиката. Активен член е на повеќе стручни и научни здруженија во земјава и во странство, како на пример IEEE, CIGRE и МАКО-СИГРЕ, Јапонскиот IEE, Јапонското Друштво за Применета Електромагнетика, ЗЕМ-МАК и сл. За својот придонес во стручната и научната мисла, Д-р Чингоски бил член на Њујоршката Академија на науките и е вклучен во повеќе светски познати и признати едичии, меѓу кои и Marquis - Who's Who in the Science and Engineering како и Сребрен Медал за 2000 Outstanding Scientists of the 20th Century. Д-р Чингоски одлично зборува англиски и јапонски јазик, а се служи и со рускиот.

Абстракт

Три основни заклучоци мора да се имаат предвид пред да се започне било која анализа околу енергетските перспективи на Република Македонија (РМ) на почетокот на овој милениум, и тоа: (1) РМ е енергетски сиромашна земја, (2) РМ има силно енергетски интензивна индустрија додека енергетската ефикасност во земјата е неприфатливо ниска, и (3) РМ нема среднорочна ниту долгорочна конзистентна енергетска политика и стратегија.

Во овој труд, ќе се обидам накратко да ги дефинирам причините кои доведоа до ваквите енергетски состојби и да ги опишам моменталните енергетски состојби во РМ, особено во електроенергетскиот сектор (ЕЕС). Исто така ќе се осврнам на неколку идеи на кој начин да се подобрат сегашните состојби, како и да се зајакнат истите и да се припремат за предизвиците кои ги носи глобализацијата и формирањето на регионалните и глобалните енергетски пазари во регионов, проследени со определени заклучоци.

Основни проблеми со кои се судира Енергетскиот сектор во Република Македонија

Република Македонија (РМ) е сиромашна и силно енергетски увозно-зависна држава. Не постојат сопствени извори на сурова нафта и природен гас, поради што истите се увезуваат и при тоа увозот на сурова нафта и на нафтени деривати зазема најголем дел од увозниот колач.

До пред неколку години, главните извори за производство на електрична енергија (ЕЕ) во РМ можеа со своите капацитети да ги задоволат потребите од електрична енергија во земјата, како за потребите на индустријата така и за домаќинствата но, за жал, последните неколку години сведоци сме на се поголем увоз и на електрична енергија кој станува се поголем и посериозен товар за државата.

Од осамостојувањето до денес, во периодот од 1991–2001 година, непостоењето на долгорочна стратегија за развој и работа на електро-енергетскиот сектор доведе до силна стагнација и во развојот и унапредувањето на електроенергетски извори во РМ. Во тој период има повеќе електрична енергија од потребите,

“Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии”

поради што цената на електричната енергија драстично заостанува зад цените на останатите енергенси. Вишоците на електрична енергија се користени како инструмент за бартер аранжмани и размена со соседните држави (најчесто Југославија и Грција), наместо да се прибираат девизи преку извоз на електрична енергија и истите да се вложуваат во нови енергетски извори. Истовремено, внатре во РМ цената на електричната енергија беше крајно депласирана, со изразит социјален карактер и на ниво од 1 УСД cent/kWh.

За сите овие години, речиси 80% од целокупното производство на електрична енергија во РМ се отварува преку искористување на ниско-калорични јаглени (лигнити) со просечна калорична вредност од 1600–1800 kcal од јагленовите басени на рудниците Суводол крај Битола и Осломеј крај Кичево. Останатите 20% во зависност од хидролошката ситуација се добиваат преку производство на електрична енергија во хидроцентралите и/или преку увоз. Имајќи предвид дека за периодот од 1991 до 2001 главен извор на ЕЕ беше РЕК Битола (ТЕЦ Неготино заради високите трошоци за гориво – мазут, односно суровата нафта, речиси и да не е користена), состојбата со рудникот Суводол и неговите резерви драстично се влошува. Ако во почетокот на неговата експлоатација, односот помеѓу јаловина и јаглен бил 1:1 до 1:2,5, денес при залезот на неговиот работен век овој однос е блиску или преку 1:4,5 што значи пораст на цената на ископ за 2–4 пати! Од друга страна, овој рудник проектиран за годишен ископ од 5 милиони тони во овој период просечно е експлоатиран со преку 6 милиони.

Последици од непостоење на долгорочна стратегија во овој сектор се:

- РМ денес остана со истите енергетски капацитети од пред 1990 година
- Се изгуби континуитетот во изградба на нови објекти, а со тоа сопствениот квалификуван кадар беше оставен на милост и немилост, така да оние повозрасните се пензионираа, а помладите немаше на кои објекти да се оспособат.
- Преку долгорочно стимулирање на т.н. социјална цена на електрична енергија, а заради постигнување на социјален и политички мир, и стабилност во земјата, трајно се оштетени механизмите за ревитализација на постојните, како и замена на постојните со нови енергетски извори. Овој пропуштен период од 10 години денес, се заканува силно да го погоди како енергетскиот така и монетарниот суверенитет на државата.

Вториот значаен момент од енергетски аспект е структурата на економијата и индустријата. Речиси 1/3 од целокупната потрошувачка на електрична

енергија во земјава се реализира во енергетски интензивните индустрии. Најголемите потрошувачи на електрична енергија во земјава СИЛМАК (феросилициум), ФЕ–НИ Индустрii (никел) и МАКСТИЛ – Дуферко (железо и челик) годишно трошат повеќе отколку што изнесува производството на електрична енергија од сите ХЕЦ во РМ. Ваков вид на индустрија е типичен за ниско и средно развиени земји кои се енергетски богати, и тоа од две причини: (1) заради еколошки лошите параметри кои ги носат со себе овие индустрии, и (2) заради ниските цени на елек-

Вишоците на електрична енергија се користени како инструмент за бартер аранжмани и размена со соседните држави, наместо да се прибираат девизи преку извоз на електрична енергија и истите да се вложуваат во нови енергетски извори

тричната енергија. За да биде ситуацијата уште полоша, во РМ не само што не постојат ефтини извори на електрична енергија, туку не постојат и соодветни сировини за производство на овие метали, руда се увезува од Албанија или од други земји, кокс исто така, како и старо железо! На тој начин, станува силно дискутабилно работењето на овие капацитети и за нивниот придонес во девизниот прилив во земјава. Ако овие три капацитети на пример за 2006 година побарале речиси 1,7 TWh кои на пазарот на електрична енергија денес вредат помеѓу 75 и 80 милиони евра, се поставува прашањето: Дали ако РМ увезе толкаво количество на електрична енергија за нивните потреби, девизниот прилив од нивното производство е во позитивен сооднос со висината на потрошените средства за увоз само на електрична енергија? Поедноставно, дали е поисплатливо да не се увезе тоа количество електрична енергија и да се заштедат тие пари, или ако ја имаме таа количина на електрична енергија истата да се извезе и се постигне позитивен девизен прилив? Основниот заклучок, од ова ad-hoc анализа би бил дека треба добро да се размисли околу потребните количини електрична енергија за овие големи потрошувачи, околу цените по кои таа електрична енергија се купува на енергетскиот пазар и се продава на овие потрошувачи, и околу оправданоста овие активности да ги отворува државата (преку АД МЕПСО) за задоволување на приватните бизнис интереси на овие приватни компании. На овие факти треба да се додаде и општо познатиот и долготраен тренд во РМ– незаинтересираност и немотивираност, како кај индустријата, така и кај домаќинствата да се грижат за ефикасното користење на електрична енергија, за енергетски заштеди и супституција на електрична енергија со друг

тип на енергија. Причини за ваквата ситуација се:

1) Депласираната цена на електрична енергија, со која било кои калкулации во правец на заштеди на електрична енергија не можат економски да се оправдаат

2) Непостоење на соодветна законска регулатива која постојано ќе врши притисок за примена на современи технологии во градба на објекти, топлење и електрифицирање на истите, како и непостоење на соодветни инспекциски служби кои овие законски прописи би ги применувале и би ги санкционирале оние кои не се придржуваат кон истите.

Енергетиката не дозволува големи паузи и секое задоцнување во анализата, задоцнување со пуштање во функција на нови енергетски капацитети тешко или никогаш не може да се надокнади

3) Непостоење на општо прифатена, национална енергетска стратегија како на краток, така и на среден и долг рок. Се до поделбата на Југославија, енергетската стратегија беше подготвувана од страна на тим енергетичари во Белград и како таква пристигнуваше во Македонија на имплементација. По осамостојувањето на РМ, а особено од причини што Македонија во тој период беше енергетски прилично самостојна и можеше со сопствените капацитети да ги задоволи своите електро-енергетски потреби, изработката на енергетски развојни стратегии останаа на страна од севкупните политички и економски случувања. Енергетиката не дозволува големи паузи и секое задоцнување во анализата, задоцнување со пуштање во функција на нови енергетски капацитети тешко или никогаш не може да се надокнади. Во изминатите 15-тина години направени се неколку студии или анализи во замена за национална енергетска стратегија и платформа за развој. За жал не е направен напор од страна на сите Влади или соодветните Министерства да се прифати барем една од овие студии за релеванта и како таква да добие третман на национална енергетска стратегија за развој. Искуствата покажуваат дека имањето на погрешна енергетска стратегија може да се покаже помалку лошо отколку немањето никаква стратегија. Заради тоа една од приоритетните активности на Владата треба да биде точно избор и промоција на националната енергетска стратегија на државата за следните 10-20 години.

Постојна состојба во ЕЕС во РМ

Денес ЕЕС во РМ е базиран на производство на електрична енергија од 80% во ТЕЦ во Битола и Осломеј и 20% во ХЕЦ. Производството не успева да ги задоволи вкупните потреби од електрична енергија во земјава кои од година во година растат со стапки на пораст кои во зависност од видот на потрошувачите се движат помеѓу 4 и 12% на годишно ниво, што претставува застрашувачко висок процент. Секоја година речиси двојно се зголемува увозот на електрична енергија, кој оваа година најверојатно ќе достигне нешто преку 25% од вкупните потреби на земјата.

Слабостите на домашниот ЕЕС се повеќе и повеќе доаѓаат до израз и покрај недостатокот со електрична енергија придонесуваат за уште позначајна ерозија на ЕЕС. Продолженото и долгорочно неплаќање на сметките за електрична енергија, како од страна на домаќинствата (во некои региони наплатата е под 10%), така и на индустријата, енормните загуби во електрична енергија од преку 20% кои се несвојствени за нашиот ЕЕС во кој се наоѓаме, како резултат како на технолошката застареност на системот, така и на огромните кражби на електрична енергија, примена на застарени методи за регистрација, мерење и наплата на електрична енергија, депресираната цена на електрична енергија и постоењето на несоодветни тарифни методологии, огромното количество на електрична енергија кое непродуктивно се користи за загревање на приватните домаќинства итн., придонесоа за деградација на целокупниот ЕЕС во земјава. Кога на сето тоа ќе додаде хоризонтално расцепканиот систем од 3 компании во замена за вертикално интегрираниот ЕСМ и тоа: АД ЕЛЕМ (производство), АД МЕПСО (пренос и управување) и АД ЕСМ (дистрибуција и снабдување), заедно со крајно проблематичниот модел на пазарот на електрична енергија во земјава, сето тоа резултира со сериозни проблеми во нормалното функционирање на целиот систем. Имено, снабдувањето со електрична енергија е предадено во рацете на три субјекти, секој за себе неспособен да ги согледа од поширока перспектива можностите и потребите на останатите два. Не постои единствен субјект кој е одговорен за развој на националната енергетска стратегија, за координација на развојните планови на овие три компании во синџирот што се вика ЕСМ. Ваквата ситуација драстично се менува со внесување на странски инвеститор, односно со продажба на 90% од АД ЕСМ, со што интересите на сите три компании се променија еднаш за секогаш. Од една страна остана АД ЕЛЕМ кој за крајно депресирани и регулирана цена треба да произведува електрична енергија, АД МЕПСО кој освен пренос на електрична

енергија и управување со системот, доби уште една поголема и економски застрашувачка активност, да биде задолжен за увоз на електрична енергија за потребите на сите потрошувачи во државата, и на крајот АД ЕСМ има за задача да ги снабдува сите потрошувачи и да ги собере сите финансиски средства и ги распредели на останатите две компании кои се директно врзани во системот, што се вика ЕЕС. Овој процес кој треба да се одвива според утврден автоматизам и преку дефинирани коефициенти треба да го изведува делегирана банка за порамнување, која за жал, и после две години не е ставена во функција. Наплатата во АД ЕСМ е на недозволено ниско ниво, долговите кои АД ЕСМ ги има према АД МЕПСО постојано се натрупуваат, додека ситуацијата во АД ЕЛЕМ е крајно незавидна заради тоа што не е во можност да си ги наплати своите фактури за произведената и испорачаната електрична енергија дури и според сегашните крајно несоодветни цени за произведен kWh!

Можно сценарио за излез од кризата во која се наоѓа ЕЕС на Република Македонија (Одржливо сценарио)

Имајќи го предвид горе кажаното, логично се наметнува потребата од утврдување на едно или повеќе можни сценарија за надминување на сегашните прилично сложени состојби во кои се наоѓа нашиот ЕЕС, избор на одржливо сценарио и негова реализација.

Една од основните претпоставки за постоење на одржлив ЕЕС е промена на свеста на граѓаните дека електрична енергија е стока како и секоја друга, дека таа се создава од сировини кои имаат своја пазарна вредност, дека ја создаваат луѓето, опремата и објектите кои треба да се одржуваат и обновуваат, дека не е нешто слично на водата и воздухот, дека секој треба да ја има според своите потреби и да биде ефтина и достапна, дека порадо треба да се плаќаат сметките за мобилна телефонија отколку за електрична енергија итн. Бидејќи промената на свеста е долготраен процес, субјектите во овој бизнис треба да го помогнат овој процес преку сопствени и надворешни влијанија. Едно од тие влијанија е утврдување реална цена на електрична енергија, друго е воведување казни мерки за оние кои електрична енергија не ја плаќаат на време, а трето правилна распределба на вредноста и цената на електрична енергија според типовите на потрошувачи (продуктивни-непродуктивни, големи-мали, бизнис-домашинство итн.).

Следна претпоставка е процесот на консолидација на овој сектор во форма и дејност и тоа од техничко-

технолошки и економско-социјален аспект. Тоа значи, утврдување на реалните состојби, прилагодување кон истите и поставување на реални желби и цели според сопствените можности, како на компаниите, така и на државата и нејзините граѓани.

Трета претпоставка е зајакнување на корпоративната поставеност на ЕЕС (Енергетска пирамида) која ќе се грижи за глобалните, стратешки интереси на целиот сектор, ќе води грижа околу зачувувањето и унапредувањето на енергетскиот суверенитет, ќе води грижа за потребите од електрична енергија на државата и дефинирањето на развојните стратегии за развој во овој сектор. За таа цел потребно е да се искористат позитивните искуства од вакви или слични корпоративни претпријатија организирани во форма на холдинг во Словенија, Хрватска, Грција и сл. Во врска со тоа, потребно е да се измени Законот за трансформација на старото ЕСМ и наместо сегашните четири компании, да се формира холдинг компанија која во себе во првиот момент ќе има три (а може и

Една од приоритетните активности на Владата треба да биде избор и промоција на национална енергетска стратегија на државата за следните 10-20 години

сите четири) компании, како свои ќерки-компани на исто хоризонтално ниво, АД ЕЛЕМ (производство), АД МЕПСО (пренос и управување), АД ТЕЦ Неготино (производство), и доколку сака и АД ЕВН-ЕСМ како компанија со доминантен приватен капитал (ЕВН со 90%). Највисок надзорен орган на овој холдинг, треба да биде Собранието (МЕС – Македонски енергетски системи) во кое ќе бидат делегирани претставници од сите ќерки-компани, како и од сите заинтересирани акционери и Владата. Во рамките на холдингот секоја компанија е независен правен и финансиски субјект, освен за одделен број прашања кои се од значење и за останатите субјекти во холдингот. Следен чекор во правец на окрупнување и зајакнување на холдингот би било формирање на нови ќерки-компани од типот на гасна комбинирана електрана-топлана во Скопје (Железара), изградба на хидросистемот Црна Река со објектите ХЕ Чебрен и ХЕ Галиште, телекомуникациска компанија, вклучувањето на АД ГА-МА во холдингот, со што значително би се зајакнала неговата позиција, како технички така и финансиски, со што се создаваат услови за забрзан развој на гасниот сектор во земјава, компанија за обновливи извори (сончева, ветерна, геотермална, енергија од смет и сл.), како и компанија која би ги промовирала, координирала и советувала сите заинтересирани

странки во инвестиции за зголемување на енергетската ефикасност и намалувањето на загубите на енергија. Секоја од овие компании кои ги споменав треба да води своја техно-економска политика, во соработка со останатите членки на холдингот. Овој начин на корпорирање овозможува влез на приватен капитал, било домашен или странски преку дозирани пакети на акции. На пример, во сегашната конфигурација на односи, нема потреба да се продаде АД ТЕЦ, но, наместо тоа потребно е да се стимулираат нови решенија од типот на ЈПП (Јавни-Приватни Партнерства) во кои на пример државата би учествувала во овој објект со дел од акциите +1 (златна акција), додека остатокот до 100% би бил отстапен на заинтересираните инвеститор. Во новата компанија државата (АД ТЕЦ Неготино) би задржала свој удел и би била во можност да ги користи бенефициите од изградба на нов и модерен објект, додека приватниот инвеститор добива можност да управува и користи бенефициите од ваквиот објект со многу поголеми гаранции за стабилност и успех на инвестицијата, затоа што низ целиот инвестиционен процес е следен од

Следна претпоставка треба да биде промена на законот за пазарот на електричната енергија во смисол на негова поголема либерализација. Потребно е итно ослободување на АД МЕПСО од задолжението да увезува електрична енергија за потребите на приватните енергетски силно-зависни компании. Овие компании имаат право да распишат сопствени тендери (или да побараат услуга од АД МЕПСО) за набавка на потребните количини електрична енергија за одреден период, да склучат ако треба и долгорочни договори за снабдување со електрична енергија од одредени енергетски производители (домашни или странски) со цел оптимизација на трошоците и намалување на цените на електрична енергија. На тој начин АД МЕПСО ќе биде концентриран само на пренесување на таа електрична енергија до нив и за што би бил исплатен според тарифите за пренос на електрична енергија утврдени од страна на Регулаторната комисија за енергетика. Ако ова се направи денес, цените на електрична енергија во РМ можат да останат стабилни во подолг временски период, од проста причина затоа што (1) АД ЕЛЕМ има регулирана цена за произведената електрична енергија од своите производни капацитети која во овој момент изнесува околу 21 Евро/kWh, (2) АД ЕЛЕМ може да произведе доволни количини на електрична енергија за сите потрошувачи во РМ (пред се домаќинствата) ако се исклучат оние големите, кои би биле дел од првата група на т.н. квалификувани потрошувачи.

Како последна претпоставка за постоење на одржлив ЕЕС е воведувањето на модерни тарифни системи, и останатите активности во делот на подобрување на квалитетот и услугите во ЕЕС како на пример: искористување на обновливата енергија во државата (мали ХЕ, ветер, сончева енергија како замена за електрична енергија, енергија добиена преку високотемпературно согорување на сметот); производство на био-дизел и био-етанол, како природни горива и за замена на нафтениот дизел и природниот гас; геотермални енергии; поголем продор на гасот; изградба на поголем број на централни системи за греење во градовите како замена за греењето со електрична енергија, итн. Сите овие активности мора да се одвиваат во континуитет и во подолг временски период како би можеле пред се да ги намалиме сегашните високи стапки на побарувачка на електрична енергија (од 4% до 12%) на некои реални, кои овозможуваат стабилен енергетски и економски развој (од 2% до 4%).

Секоја година речиси двојно се зголемува увозот на електрична енергија, кој оваа година најверојатно ќе достигне нешто преку 25% од вкупните потреби на земјата

страна на државата. Златната акција би требало да се користи само во исклучителни и точно дефинирани случаи кога би биле загрозени одредени државни интереси од еколошки, стратешки или сличен тип. АД ТЕЦ Неготино е можеби најголемиот енергетски потенцијал кој во моментот во најкраток рок може да ја премости неизвесната енергетска иднина во РМ. За рем вреди тој објект кој во моментот е целосно функционален и има 35% изградена инфраструктура за уште еден енергетски блок да се продаде на странски инвеститор за неколку милиони евра? Доколку се користи природен гас може многу лесно да ја зголеми својата инсталирана моќност до 600–700 MW, а со тоа при просечно производство од 4 TWh државата би добила 1/4 или 1 TWh, односно половина од она што сега се увезува! Истите инвестициони принципи можат и треба да се користат и за изградба на комбинираниот гасна електрана-топлана во Железара во Скопје, за изградбата на ХЕ Чебрин и ХЕ Галиште и сл. На тој начин за период од околу 5–7 години, РМ може да стане значителен енергетски столб на Балканот и да привлече многу повеќе странски капитал како во изградбата на овие и идните енергетски објекти така и во други бизниси бидејќи секој бизнис бара сигурна енергетска околина.

Заклучок

Во овој труд се обидов да дадам краток осврт на електроенергетските состојби во РМ од осамостојувањето до денес. Сценариото за постоење на одржлив ЕЕС генерално се базира на трансформација на секторот, промена на законот за пазар на електрична енергија, отворање на секторот и негова приватизација преку контролиран влез на странски капитал во заеднички државно-приватни инвестиции, наместо продажба на постојните капацитети во целост на заинтересирани инвеститори, примена на современи технологии и методи за зголемување на учеството на

обновливите извори на електрична енергија, зголемување на енергетската ефикасност и намалувањето на загубите на енергија. При тоа, основна цел на сите овие зафати е обезбедување долгорочен, стабилен и одржлив развој на ЕЕС во РМ преку минимални и дозирани капитални инвестиции од страна на државата и здружување на инвестициите со заинтересираните инвеститори по принципот на ЈПП (јавно-приватни партнерства). Крајна цел е постигнување на сигурно снабдување со потребните количества на електрична енергија на сите потрошувачи според најниски цени утврдени врз пазарни економски критериуми.

Литература

[1] Развој со најмали трошоци, HARZA Engineering Company International L.P. заедно со Advanced Engineering Associates International, Argonne National Laboratory, Timeproject Engineering – Скопје, 2000

[2] Стратегија за развој на енергетскиот сектор за Македонија, Македонска Академија на науките и уметностите, Меѓународен центар за енергетика и

информатика, Electrotek Concepts, Inc. САД, Министерство за економија, 2000

[3] Развоен план за изградба, реконструкција и модернизација на производни, преносни и дистрибутивни постројки за периодот 2001–2005–2010–2015, Сектор за развој и инвестиции, АД Електростопанство на Македонија, 2001.

ПРОЦЕСОТ НА ФИНАНСИСКА ИНТЕГРАЦИЈА ВО ЕУ

остварувања и идни предизвици

Финансиската интеграција е значајна компонента за одржување на финансиска стабилност, а воедно е и основа за функционирање на платните системи и одржување на системите на порамнување, како основни функции на ЕЦБ

М-р Фаил Бајрами

Фаил Бајрами е роден на 15 јуни 1960 година. Дипломирал на Економскиот факултет во Приштина во 1984 година, а Магистрирал во 2004 година на тема „Финансискиот Систем во Република Македонија“. Од септември 2006 година е Вицегувернер на Народната банка на Република Македонија. Пред тоа работел како директор на фирма за издавачка дејност, бил градоначалник на општина Осломеј, а од 1998 до 2002 година бил Пратеник во Собранието на Република Македонија. Од 1999 до 2005 година бил член на Советот на Народната Банка на Република Македонија. Во Собранието на Република Македонија бил Претседател на Комисијата за Економска Политика и Развој и член на повеќе комисији: Комисија за банкарство, стопанство и др.

Финансиската интеграција во ЕУ е комплементарен процес кој паралелно се одвива со процесот на интеграција меѓу земјите членки на Унијата. Договорот во Рим од 1957 година се залага за обезбедување на заеднички пазар и слободно движење на стоки, услуги, труд и капитал. И покрај залагањето за единствен пазар на услугите, процесот на финансиска интеграција започна многу подоцна, во осумдесетите години, поттикнат од либерализацијата на капиталните сметки и воведувањето на единствено лиценцирање на банките. Сепак, се до воведувањето на еврото како заедничка валута во 1999 година, финансиската интеграција се соочува со одредени ограничувања. Воведувањето на Еврото ги минимизира трошоците од различните девизни курсеви и ризиците од меѓуграничните финансиски операции, што го придвижи, но од друга страна значајно не го забрза, степенот на финансиска интеграција во ЕУ. Оттука се наметнува прашањето –кои се причините за овие остварувања и кои се предизвиците за ЕУ во наредниот период?

Зошто е значајна финансиската интеграција за ЕУ?

Значењето на финансиската интеграција за евра системот, а особено за ЕЦБ произлегува од Договорот на ЕУ, а како поширок економски концепт е потенци-

рана во рамките на новата Лисабонска агенда¹. Имено, финансиската интеграција е основна алка при водењето на единствената монетарна политика, бидејќи овозможува функционирање на каналот на трансмисија на сигналите на монетарна политика во еврозоната. Понатаму, таа е значајна компонента за одржување на финансиска стабилност, а воедно е и основа за функционирање на платните системи и одржување на системите на порамнување, како основни функции на ЕЦБ.

Од аспект на генералните економски придобивки, примарното значење на финансиската интеграција е дека таа е клучен фактор во развојот на финансискиот систем што го зголемува потенцијалот за повисок и долгорочно одржлив не-инфлаторен економски раст. Финансискиот систем служи за канализирање на средства од суфицитарните економски агенти кон оние кои имаат недостиг на средства, но и за тргување, за заштита од ризик (hedging) и за диверзификација на ризикот. Овие функции се потпомогнати од финансиската интеграција, бидејќи таа придонесува за подобра диверзификација и распределба на ризикот. Повисоката финансиска интеграција доведува до подлабоки и поликвидни пазари кои генерираат „економија на обем“, односно повисока понуда на финансиски средства и повеќе инвестициони можности. Овој процес ја

¹ Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставуваат ставовите на Министерството за финансии

¹ Целта на т.н. нова Лисабонска агенда е зајакнување на економскиот раст и зголемување на вработеноста во Европа, при што финансиската интеграција е еден од сегметите кој придонесува за реализација на овие две цели.

зголемува конкуренцијата, а со тоа и пазарите и интермедијацијата што предизвикува повисок финансиски развој. Тоа пак доведува до пониски трошоци за интермедијација и поефикасна алокација на капиталот, што во крајна линија значи и зголемување на потенцијалниот економски раст и на вработеноста (основни премиси на Лисабонскиот договор).

Значењето на финансиската интеграција за ЕУ е најдобро илустрирано преку квантификација на придобивките. Така, согласно истражувањата на лондонските економисти, интеграцијата на пазарите на обврзници, акции и на пазарите на банките ќе го зголеми реалното ниво на БДП на ЕУ за 1,1% и ќе продуцира раст на вработеноста за 0,5%, или над еден милион нови работни места. Дополнителното интегрирање и на пазарот на mortgage securities ќе допринесе за зголемување на ова ниво за 0,9% во текот на првите десет години. Тоа би значело реализација на двете основни цели на Лисабонската програма: зајакнување на растот и намалување на невработеноста, како и намалување на јазот кој е детектиран на пазарот на услуги, каде се уште постои значајна хетерогеност.

Финансиска интеграција и монетарна политика

За ефикасно спроведување на монетарната политика и ефикасно функционирање на трансмисиониот механизам неопходен е високо интегриран финансиски систем. Трансмисиониот механизам е процес преку кој сигналите на монетарната политика се пренесуваат во економијата и се рефлектираат на нивото на цените и на производството. Бидејќи мерките на монетарна политика се имплементираат и пренесуваат преку финансискиот систем, степенот на финансиска интеграција во голема мерка влијае на овој процес, а со тоа и на ефикасноста на монетарната политика. Искуството од 1999 година покажува успешно спроведување на единствената монетарна политика од аспект на одржување на ценовната стабилност, но не и од аспект на финансиската интеграција. Различниот степен на интеграција може да доведе до разлики во трансмисијата на монетарните сигнали кои на хетероген начин ќе се одразат врз земјите во евро зоната.

Од оперативен аспект, финансиската интеграција е значајна за функционирањето на двата главни канали на трансмисија на монетарната политика и тоа: каналот на каматни стапки и кредитниот канал. Централните банки преку каналот на каматни стапки влијаат на интертемпоралната алокација на ресурси и тоа преку сензитивноста на агрегатната понуда на промената на каматните стапки. Промената на каматните стапки на депозитите и кредитите се значајни за

одлуките на населението и претпријатијата за штедење и инвестирање. Постојат значајни разлики во каматните стапки на банките во евро зоната, кои се резултат на комбинација од неколку фактори и тоа:

- специфични услови во националните економии – кредитен и каматен ризик, големина на фирмите, структура на индустријата и пазарот на капитал;
- институционални фактори – оданочување, регулатива и ефикасност на супервизијата и
- финансиска структура – степенот на финансисирање преку банки во однос на финансирање преку пазари на капитал, како и отвореноста и конкуренција на пазарните учесници во евро зоната.

Ваквата диверзификација води кон различни реакции на банките при формулирањето на нивната каматна политика и потенцијално може да доведе до не-ефикасна трансмисија на единствената монетарна политика. Затоа, зајакнатата интеграција на банкарските пазари се очекува да ја намали хетерогената реакција на каматната политика на банките во евро зоната при промена на референтните каматни стапки на ЕЦБ.

Повисоката финансиска интеграција доведува до подлабоки и поликвидни пазари кои генерираат "економија на обем", односно повисока понуда на финансиски средства и повеќе инвестициони можности

Кредитниот канал на трансмисија ја дефинира улогата на банките при понуда на кредити и зависи од степенот до кој финансирањето на економијата базира на банкарскиот систем. Овој канал е особено значаен за фирмите во кои банкарските кредити се доминантен извор на финансирање, кои доколку не обезбедат финансиски средства ќе бидат принудени да не ги реализираат проектите со кои располагаат. Како финансиската интеграција ќе ја зголеми оперативноста на овој канал? Повисоката меѓугранична финансиска интеграција се очекува да ги зголеми расположливите средства за инвестиции и да ја зајакне хетерогеноста на портфолијата на банките со што ќе им овозможи полесно прилагодување при зголемување на рестриktivноста на монетарна политика (зголемување на каматните стапки на ЕЦБ). Во овој контекст значаен е и развојот на интегриран пазар на корпоративни обврзници, што ќе овозможи премин од класичното задолжување преку банкарскиот систем кон пазарно финансирање, што во одреден временски хоризонт ќе резултира со намалување на улогата на кредитниот канал на трансмисија.

Финансиска интеграција и финансиска стабилност

Под стабилност на финансискиот систем се подразбира способноста на финансиските пазари, релевантната инфраструктура и финансиските институции заедно да ги апсорбираат негативните шокови. Финансиската стабилност може да се дефинира и како можност финансискиот систем да оствари непречена реалокација на финансиски ресурси од штедачите кон инвеститорите, со правилно оценет и ефикасно менаџиран финансиски ризик.

Поврзанооста меѓу финансиската интеграција и финансиската стабилност може да се анализира од два аспекта. Според првиот, повисоко интегрирани финансиски пазари даваат подобри можности за финансирање и диверзификација на ризикот на тој начин подобрувајќи го капацитетот на економиите за апсорпција на шокови. Второ, финансиската интеграција претпоставува структурна трансформација на финансискиот систем, вклучително и на креирање на поинтензивни меѓугранични финансиски врски (кои носат позитивни, но и негативни последици, особено поради брзиот процес на ширење на финансиските кризи, типични за високо интегрирани пазари). Сепак, на долг рок, се очекува позитивен придонес на зајакната финансиска интеграција врз финансиската стабилност.

Различниот степен на интеграција може да доведе до разлики во трансмисијата на монетарните сигнали кои на хетероген начин ќе се одразат врз земјите во евро зоната

Финансиска интеграција и пазарна инфраструктура

Имплементацијата на единствената монетарна политика зависи од степенот на интеграција на финансиските инфраструктури, односно развојот на платниот систем и системите за порамнување. Платните системи за порамнување се главните канали преку кои се канализира ликвидноста, а хартиите од вредност се трансферираат како колатерал во спроведувањето на монетарните операции во евро системот. Финансиската инфраструктура е од големо значење и за стабилноста на финансискиот систем и игра главна улога во услови на финансиска криза. Финансискиот систем добро ќе функционира, само доколку финансиските инфраструктури се соодветно интегрирани. Во евро системот улогата на „мазно“ функционирање на платниот промет е доделена на TARGET системот кој ги опфаќа големите плаќања и порамнувања на хартии од вредност.

Финансиската интеграција во евро зоната - тековна состојба

Анализите покажуваат дека воведувањето на еврото како единствена валута е главниот фактор за интензивирање на процесот на финансиска интеграција. Сепак, и покрај тоа степенот на интеграција се разликува од еден до друг пазарен сегмент. Заедничка карактеристика за сите е дека пазарите кои се повеќе поврзани со спроведувањето на единствената монетарна политика се повеќе интегрирани, особено пазарот на пари. Најголем контрибутор за неговиот развој секако припаѓа на развојот на соодветната пазарна инфраструктура, во овој случај системот TARGET. Висока интеграција е забележана и на меѓубанкарскиот пазар на депозити и кај пазарот на пари и репо пазарите, особено кај инструментите со подолга рочност. Позитивното влијание на еврото се рефлектира и врз интеграцијата на пазарите на деривативи со каматни стапки, особено на своп пазарот. Во овој домен најмалку интегриран сегмент на пазарот на пари е пазарот на краткорочни хартии од вредност, бидејќи станува збор за сегментиран пазар на комерцијални хартии од вредност и сертификати за депозит на неколку пазари.

Висок степен на интеграција е постигнат и на пазарот на обврзници, главно заради елиминирањето на ризикот од девизен курс и конвергенцијата на инфлационите очекувања од воведување на еврото. Разликите во приносите на државните обврзници ги рефлектираат разликите во кредитниот ризик, ликвидноста и различните можности за пазарите на деривативи кои базираат на пазарите на обврзници. Потврда за тоа е високата интеграција на пазарот на евро обврзници, каде износот на издадени евро обврзници е речиси подеднаков со доларски деноминирани обврзници.

Пазар, кој тековно е најмалку интегриран и во кој лежи потенцијалот за идна повисока финансиска интеграција е пазарот на сопственички хартии од вредност (equity market). Охрабрува фактот што и покрај фрагментираноста приносите од овие хартии од вредност се повеќе корелирани, што е индикатор за зголемен меѓуграничен проток на финансиски средства од инвестициските портфолија и утврдување на меѓугранични инвестициони стратегии. На крајот, сегмент кој се карактеризира со висока диверзифицираност е банкарскиот пазар на мало, што е еден од најзначајните имајќи предвид дека обезбедува финансиски услуги за 460 милиони потрошувачи во рамки на Унијата. Пенетрацијата на големите европски банки на пазарите на Централна и источна Европа, како и неколку поголеми меѓугранични аквизиции и приспособувања се позитивен сигнал, но сепак се недоволни за

силните национално базирани банки и национално базирани банкарски продукти. Ограничувањата кои произлегуваат од различната национална заштита на потрошувачите и останатите законски и даночни специфики и понатаму се идентификувани како доминантен фактор и основен предизвик за повисок степен на финансиска интеграција во евро зоната.

Имајќи ги предвид претходно изнесените констатации се заклучува дека повисоката финансиска интеграција може да се постигне преку продлабочување на пазарот на капитал и спроведување на прудентна рамка соодветно прилагодена на интегрираниот пазар со комплексни финансиски трансакции. Од тука, развојот на пазарот на капитал и прудентните предизвици претставуваат два главни предизвици за евро зоната.

Во однос на првиот предизвик, се очекува натамошниот развој на пазарот на капитал во ЕУ да резултира со повеќекратни позитивни ефекти за финансиска интеграција и на останатите пазари. Во табелата е дадена споредбена анализа на два слични, но и сепак значајно различни финансиски пазари, европскиот и пазарот во САД.

Структурни индикатори за банкарскиот систем во евро зоната и во САД, 2004 година

	евро зона	САД
Број на банки, во милиони жители	21	31
Број на филијали, во милиони жители	540	279
Број на вработени во банките, во милиони жители	6997	7138
Поврат на актива, %	0.42	1.28

Пазарни индикатори за банкарскиот систем во евро зоната и во САД, 2004 година како % од БДП

	евро зона	САД
Капитализација на пазарот на обврзници	123	149
Капитализација на пазарот на акции	53	147
Актива на банките	208	92
Кредити на приватен сектор	92	118

Извор: ECB, FED, IMF World Economic Outlook и други извори

На прв поглед се идентификуваат две главни карактеристики. Европскиот пазар на капитал е помал (има помал број на банки) и се карактеризира со висока доминација на активата на банките во однос на САД – упатувајќи на констатација дека финансискиот систем на ЕУ е банкарски, додека пазарот на капитал во САД е пазарен. Сепак и покрај разликите во однос на претходните индикатори, значењето на банкарскиот систем во двата случаи е релативно исто гледано од аспект на кредитирањето на приватниот сектор.

Значајни разлики постојат во однос на профитабилноста, со изразена висока профитабилност на банките во САД во однос на евро зоната. Анализите на ММФ утврдуваат дека тоа не е резултат на недоволна конкуренција во системот, туку дека произле-

гува од пониската специјализација на банките во евро зоната во банкарски активности со висока додадена вредност. Банките во САД во поголем дел вршат пренос на стандардните ризици преку секјуритизација (издавање на должнички и сопственички хартии од вредност) и ги менаџираат попродфитабилните нестандартни ризици, наспроти европските банки кои најголем дел од средствата го држат на своите сметки. Потенцијалните причини поради која европските банки се однесуваат на овој начин можат да се најдат во помалку развиените пазари на капитал, повисока фрагментираност и сл. Заклучокот од оваа едноставна споредба на двата финансиски системи е дека на европскиот пазар постои голем простор за оптимизирање на придобивките од поголема поврзаност на банките со пазарите на капитал. Тоа упатува на потреба од унификацијата на законскиот и правниот третман на колатералот и потреба за подобра и интегрирана инфраструктура, односно системи за плаќање и порамнување.

Повисоката меѓугранична финансиска интеграција се очекува да ги зголеми расположливите средства за инвестиции и да ја зајакне хетерогеноста на портфолијата на банките со што ќе им овозможи полесно прилагодување при зголемување на рестриктивноста на монетарна политика

Прудентниот предизвик се однесува на управувањето со меѓуграничните ризици за зачувување на финансиската стабилност на интегрираниот финансиски пазар. Имено, зголемената финансиската интеграција доведува до поврзување на финансиските компании, нивно окрупнување и поголема сензитивност на симетрични шокови. Постоенето на еден, или на двостолбен (како примерот на ЕЦБ и ЕСЦБ) супервизорски орган е едно од потенцијалните решенија за овој проблем. Сепак, функцијата кредитор во крајна инстанца, осигурувањето на депозитите и обврските на даночните обврзници се главните пречки заради кои националните економии не можат да постигнат консензус околу предложеното решение. Во отсуство на решение за централизација на супервизијата и креирање на наднационално тело, супервизијата на меѓуграничните финансиски институции се одвива преку соработка и размена на информации меѓу супервизорските органи. Соработката базира на следниот принцип: домашната земја (home country) врши супервизија на странските филијали на нивните домашни банки и извршува консолидирана супервизија на меѓуграничните банкарски групи, додека земјите домаќини (host country) вршат супервизија на

подружниците на странските банки, или т.н. home-host супервизија. Активностите за хармонизирање на регулаторната и супервизирската пракса (процесот Lamfalussy), како и прифаќањето на новата рамка за адекватност на капиталот Базел 2 ќе влијае кон натамошна конвергенција на регулаторната рамка.

Заклучок

Финансиска интеграција е значаен комплементарен процес во евро зоната. Нејзиното пошироко економско значење произлегува од Лисабонската стратегија според која интегрирани, конкурентни и ефикасни финансиски пазари се императив за обезбедување повисок раст и вработеност. Истовремено, интеграцијата придонесува за ефективна имплементација на единствената монетарна политика од страна на ЕЦБ и ЕСЦБ, за одржување на финансиската стабилност и за

непречено функционирање на платниот систем и системот за порамнување. Воведувањето на Евро валутата во голема мера ја интензивира финансиската интеграција, но и покрај евидентниот прогрес во одредени пазарни сегменти, сепак просторот за подобрување е евидентен. Тоа особено се однесува на т.н. финансиски услуги на мало и тоа кај банкарските услуги за потрошувачи (физички лица и мали претпријатија) и услугите поврзани со инфраструктурата на платните системи. Отстранувањето на даночните и правни ограничувања е дополнителен услов кој ќе доведе до интеграција на пазарот на финансиски услуги на мало и до повисока поврзаност на пазарот на капитал и на банкарскиот систем. Конечно, прудентните предизвици ќе бараат заложби за координирана соработка на сите регулаторни тела и изнаоѓање на идни решенија (централизиран или повеќеслоен систем) за делување во високо интегриран финансиски систем.

Користена литература:

1. Wim Fonteyne, "EU: From Monetary to Financial Union", IMF Finance and Development, June 2006.
2. "The Contribution of the ECB and the Eurosystem to European Financial Integration", ECB Monthly Bulletin, May 2006.
3. London Economics, "Quantification of the macro-economic Impact of Integration of EU Financial Markets", November 2002
4. G. Tumpel-Gugerell, Opening remarks at the Conference on Financial System Modernisation and Economic Growth in Europe, September 2006.
5. J.C. Trichet, Speech: "The process of European Financial Integration", May 2006

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ВРАБОТЕНОСТА, МАКЕДОНСКО - ЕВРОПСКА ЦЕЛ НА ПОЛИТИКАТА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Европа се соочува со два главни предизвици: силната светска конкуренција која е резултат на глобализацијата и промените во меѓународната поделба на трудот, и забрзаните демографски промени и рапидното стареење на работната сила

Милош Ѓурски

Милош Ѓурски е роден во Скопје во 1981 година. Дипломирал на Економски факултет-Скопје во 2004 година. Од 2005 година работи во Министерството за труд и социјална политика во одделението за анализа, планирање, координација и евалуација на политиките. Учествовал во изработка на повеќе стратешки документи и извештаи од областа на пазарот на труд и политиката за вработување.

Поставената цел, Европската Унија да прерасне во најконкурентна и динамична економија на светско ниво базирана на знаење до 2010 година, способна за одржлив економски раст со повеќе и подобри работни места и поголема социјална кохезија доживеа своја ревизија во март 2005 година поради незадоволителните резултати постигнати на половина пат до целната 2010 година. Новата (ревидирана) стратегија за забрзување на економскиот раст и креирањето работни места на ЕУ, од една страна е поврзана со зачувувањето на европскиот општествен модел на благосостојба на граѓаните, а од друга страна е одговор во борбата за подобра позиција на светскиот пазар.

Европа се соочува со два главни предизвици: силната светска конкуренција која е резултат на глобализацијата и промените во меѓународната поделба на трудот, и забрзаните демографски промени и рапидното стареење на работната сила. Целите на ревидираната Лисабонска стратегија се одговор токму на

овие предизвици. Политиката на вработување која ја води ЕУ може да биде корисен споредбен модел и алатка по кој би можеле и ние да започнеме политика на управување со цели, кои веќе ги поставивме во нашата Национална стратегија за вработување.

ЕУ политиката на вработување

Покрај САД и Јапонија, силни конкуренти на светскиот пазар за ЕУ постепено и сигурно стануваат Кина и Индија. Ова значи дека ЕУ може само да биде една од водечките економии во светот, но за жал за епитетот најдобра и треба уште многу напор. По бројот на жители и двете држави (Кина и Индија) се многу поголеми од ЕУ, но сега покрај нивната големина, значаен фактор претставува нивниот брз и динамичен напредок.

Граѓаните на ЕУ настојуваат да го зачуваат сопствениот општествен модел. Модел создаван многу децении, кој сега го достигна нивото кога барањето (точно желбата) за зачувување на рела-

тивно високиот степен на демократија, човекови права и социјална сигурност, чини многу финансиски средства. За да се покријат ваквите издатоци, потребно е да се заработи на светскиот пазар каде сега навлегуваат нови сили кои ги уриваат сите претходни бариери. Оттука многу е јасно дека, за да се зачува постојниот скап општествен модел потребно е да се зголеми конкурентноста на европските фирми, односно способноста на ЕУ да се справува со конкуренцијата на светските пазари, притоа остварувајќи високо ниво на профит.

Новата Лисабонска стратегија е резултат на анализи за достигнувањата и напредокот по однос на постигнатите Лисабонски цели, споредени со состојбите и постигнувањата на другите светски економии. Просечната стапка на раст на БДП во Европа (ЕУ15) беше незначителни 1,5%, односно 1,7% за ЕУ25, додека економијата на САД забележала раст од 3,2 %, во Јапонија 2,6%¹, Индија 7,6% и Кина околу 9,5% во 2005 година. Врз основа на ваквите податоци, констатирано е дека во ЕУ економскиот раст е помал во однос на нејзините светски конкуренти.

За да се зачува постојниот скап општествен модел потребно е да се зголеми конкурентноста на европските фирми, односно способноста на ЕУ да се справува со конкуренцијата на светските пазари, притоа остварувајќи високи нивоа на профит

Продуктивноста е битен инпут за конкурентноста, но и за раст и поголеми вработувања. Поголемата продуктивност значи: поголеми плати, поголем приход и поголем профит за компаниите, вработените и за целото општество. Растот на продуктивноста на трудот е еднаков со растот на БДП по глава на жител². На долг рок економскиот раст, растот на продуктивноста и порастот на вработеноста влијаат позитивно еден на друг, иако обично растот на продуктивноста и вработеноста на краток рок се движат во спротивен правец.

Продуктивноста на трудот во САД сега расте побрзо отколку во Европа и е повисока од онаа во ЕУ во последните 10 години. За значењето кое му се дава на овој проблем во ЕУ сведочи и фактот што зголемувањето на продуктивноста и вработеноста се едни од главните приоритети за Финското претседателствување со ЕУ за 2006 година. Во таа насока Финското

претседателство со ЕУ во октомври 2006 година организирало конференција на која главна тема беше продуктивноста и подобрите работни места. Заклучоците од оваа конференција се однесуваат на: продуктивноста и проблемот на вработување на нискоквалификувана работна сила, нивото на инвестиции во технологија и развој, технолошките и социјалните иновации како битни фактори во зголемувањето на продуктивноста, влијанието на информатичко-комуникациските технологии (ИКТ) и „outsourcing“ –от на вработеноста во ЕУ и образованието и добрите работни услови како активна мерка за зголемување на продуктивноста и флексибилноста на пазарот на труд.

Високата продуктивност на работната сила и растот на вработувањата одат рака под рака ако луѓето имаат соодветни вештини и квалификации да применат нови технологии, ако се воспостави соодветен баланс помеѓу професионалниот и приватниот живот, добри здравствени и безбедносни услови на работното место, слободен пристап и трансфер на пазарот на трудот и еднакви можности за сите.

Проблемот на вработувањата на неквалификуваната работна сила во Европа, секако е и македонски проблем. Тој може да влијае на забавувањето на растот на продуктивноста, затоа што примерите покажуваат дека најчесто нискоквалификуваната работа е помалку продуктивна. Сепак, главен европски и македонски приоритет е пораст на вработеноста, каква и да е. Вработувањето на лицата кои се на маргините на пазарот на трудот, ги решава социјалните проблеми во секоја држава, и го намалува ризикот од сиромаштија и социјална исклученост. Вработувањето позитивно влијае и на економската перспектива, бидејќи повеќе работни места, генерално гледано значат поголема продуктивност и помали јавни расходи, што е подобро од состојбата на невработеност. Затоа на проблемот на вработувањето на нискоквалификуваната работна сила и продуктивноста не треба да се гледа како на двајца „душмани“ туку на партнери кои ќе придонесат за економскиот раст и вработувањето.

Информатичко-комуникациската технологија (ИКТ) и глобалната распределба на трудот создадоа некои нови моменти на глобалниот светски пазар. Дигиталната технологија овозможи да се стандардизира и автоматизира голем дел од канцелариската работа (исто онака како што се стандардизираше и механизираше манифактурното производство во фабрики-те). Интернетот, развојот на софтверот и хардверот

1) Извор: Eurostat

2) БДП / Број на население = БДП / часови работа X часови работа / број на население

Продуктивност на трудот = БДП / часови работа

Инпут на труд по глава на жител = часови работа / број на население

БДП per capita = БДП / Број на население

БДП per capita = Продуктивност на трудот X Инпут на труд по глава на жител

Следува, на долг рок:

Раст на БДП per capita = Раст на продуктивност на трудот (PhD. Matti Pohjola, Increasing Welfare through the Interaction of Productivity and Employment Performance, conference "Towards higher productivity and better employment", October 2006, Esspo, Finland)

овозможува канцелариското работење да се одвива преку outsourcing, дури и целиот бизнис процес да биде дело на outsourcing-от. Тврдењата на маркетингот за седмото „П“ – услугите се трошат веднаш и на месното каде се создаваат – веќе не постои. ИКТ го измени тоа научно тврдење, бидејќи денес на пример постојат услуги кои можат да се креираат во Индија, а да се користат во Англија по еден месец. Ваквата прераспределба на работата на светско ниво доведе земјите каде цената на трудот е помала да покриваат активности како: базично производство, вообичаени и рутински програмирања, потрошувачки услуги и универзални услуги. Земјите каде цената на работната сила е повисока покриваат активности како: развој и дизајн на производи, деловни стратегии, инженерство, маркетинг стратегии и лични услуги. Типичен пример за ваквата распределба на трудот може да го видиме низ начинот на организација на активностите на Ericsson. Имено дирекцијата и одделите за истражување и развој на Ericsson се наоѓаат во Шведска, додека производствените погони се наоѓаат во Кина, Индија и Бразил. Заклучок е дека рутинските и нискоквалификуваните работи ги „напуштија“ развиените земји, наспроти креативните и вискоквалификуваните работи кои сеуште остануваат претежно во развиените земји, но тоа не значи дека таму ќе се задржат вечно, затоа што outsourcing-от (т.е. offshoring-от) преку ИКТ создаде можности за достапност на голем број профили на работна сила на која било географска одалеченост од компанијата.

Инвестициите во физички капитал, истражување, развој и технолошка иновација генерално се основни предуслови за раст и вработување. Во САД, 2,67% од БДП припаѓаат на истражување и развој, во ЕУ15 стапката изнесува 1,95%, а Јапонија 3,2% во 2003 година. Инвестициите за иновации на ЕУ се помали од оние во САД. ЕУ има само 25% од бројот на патенти по глава на жител кои се пронајдени во САД. Додека во САД 32% од населението има универзитетско или слично образование, овој процент останува само 19% во Европа. САД инвестира околу два пати повеќе по студент од средствата кои ги инвестираат повеќето Европски земји. Во контекст на иновациите се поставува прашањето, кои иновации се важни за една национална економија?

Иновациите можеме да ги поделиме на две основни групи, кои особено ќе ни покажат дека не секогаш е пресудно зад секоја поголема иновација да стојат поголеми финансиски вложувања. Постојат технолошки иновации и социјални иновации³. Технолошките иновации се однесуваат на технолошкото знаење, на инвестициите во развојот и истражувањата и информациско-комуникациските технологии и нивната над-

градба. Социјалните иновации, пак, ги опфаќаат познавањата на менаџментот, образованието и искуството, организацијата на работата, како и интеграција и воведување на нови знаења. Примерот на Холандија покажува дека 75% од иновациите во оваа земја припаѓаат на „социјалните иновации“ (општо е познато дека традиционално Холандија има силна менаџмент школа) додека само 25% од иновациите припаѓаат на технолошките иновации. Значи образованието и искуството, организацијата на работата, менаџерскиот процес и преземањето и воведувањето на новите знаења од областа на социјалните иновации можат да бидат битни за растот и вработувањето на една национална економија. Ова може да биде случај и со Република Македонија како мала економија со ограничени финансиски ресурси. Иако историски гледано и некои од технолошките иновации чинеле само идеја и време, а не и големи материјални средства (голем дел од светските пронајдоци и патенти се направени во приватни гаражи на индивидуалци или мали претпријатија – на пример фотокопирот, Кока Кола и други), социјалните иновации обично бараат многу помал капитал од технолошките.

На проблемот на вработувањето на нискоквалификуваната работна сила и продуктивноста не треба да се гледа како на двајца "душмани" туку на партнери кои ќе придонесат за економскиот раст и вработувањето

Продуктивноста тесно се поврзува со човечкиот капитал. Достапноста на квалификувани работници на пазарот на трудот зависи од капацитетот на образовниот систем. Тука, посебно значење, покрај образовниот систем за формално едуцирање на луѓето има и сегментот на континуирано образование односно доживотно учење (life-long learning). Континуираното образование особено придонесува за вработливоста на лицата, зголемување на флексибилноста на пазарот на труд (особено значаен за економиите во транзиција) и за превентивна заштита од сегментација на пазарот на трудот.

Неквалификуваните работници и лицата кои имаат ниско ниво на формално образование или воопшто немаат образование имаат потешкотии со нивна понатамошна квалификација, обука, преквалификација и слично. Способноста за доживотно учење е обратно-пропорционална со возраста, но право-пропорционална со нивото на образование. Така, на ниво на ЕУ25 стапката на возрасни лица помеѓу 25–64 години кои биле дел од образовниот процес или обука изнесува 10,2%⁴

3) Maatren Camuc, Chair of the Employment Committee - Employment conference - Towards Higher Productivity and Better Employment, October 2006, Esspo, Finland

4) Извор: Eurostat

во 2005 година, околу 18% лицата помеѓу 25–34 годишна возраст учествувале во образование и обука, додека процентот на лица од повозрасните групи (35–44, 45–54, 55–64) опаѓа во просек за околу 5% помалку во секоја старосна група соодветно. Република Македонија има особено ниска стапка на вработеност кај постарите лица (55–64 години стапка на вработеност од 26,2% според Државниот завод за статистика). Можеби причината за ваквата состојба делумно треба да ја бараме токму во слабата застапеност на доживотното учење, особено кај повозрасните. Според Државниот завод за статистика, стапката на опфатеност на лицата во системот на доживотно учење е 2,5%.

Рутинските и нискоквалификуваните работи ги "напуштија" развиените земји, наспроти креативните и висококвалификуваните работи кои сеуште остануваат претежно во развиените земји

Мерките за зголемување на побарувачката на неквалификувана работна сила треба да се анализираат. Иако неквалификуваната работна сила е неатрактивна за пазарот на труд, таа и во иднина ќе постои, ќе постојат и работни места за нив, па дури и ќе се развијат нови работни места за нискоквалификувани работници. Созревањето на пазарот на лични услуги може да ја подобри поделбата на трудот, пополнувајќи ги висококвалификуваните работни места на пазарот на трудот (особено кај жените), додека од друга страна може да се зголеми побарувачката на нискоквалификувани или неквалификувани работници. На пример поголемиот ангажман на високообразованите жени, ќе ја зголеми побарувачката на услуги од областа на домаќинството или грижа за деца.

Растот на продуктивноста и зголемувањето на конкурентноста се основна за раст на вработувањата. Кај отворените економии, конкурентните претпријатија (т.е. претпријатијата со поголема продуктивност, иновации и инвестиции) секогаш обезбедуваат поодржливи работни места и постојано создаваат нови работни места.

Одржливоста на европскиот начин на живот (општествениот модел на ЕУ) соочен со стареењето на Европа зависи од продуктивноста на работната сила и таа во голема мера ќе придонесе за економскиот раст.

Предизвиците на политиката на вработување на Република Македонија

Ако за ЕУ главен предизвик на стратегијата за раст и вработување е светската конкурентност и одржливост на општествениот модел, за Република Македонија растот и вработувањето значат решавање на проблемот со невработеноста. Во нашата земја во првите два квартали до 2006 е забележан раст на стапката на вработеност според податоците објавени од страна на Државниот завод за статистика⁵. Подобрувањата на состојбата на пазарот на труд е нагласена и со паѓањето на невработеноста. Стапката на невработеност падна за првпат во последните 5 години во првата половина на 2006, а претходно таа бележеше влошување. Сепак, состојбата со вработеноста сеуште е еден од најгорливите проблеми на Македонската национална економија. Со стапка на вработеност од 37,9% и стапка на невработеност од 37,6%⁶. Македонија има убедливо лоша слика на пазарот на трудот во споредба со Европа. Затоа економскиот раст и вработувањето се наш, но и европски врвен приоритет, цел и насока во кој треба да биде упатена целокупната енергија на македонското економско-политичко работење.

Ревидирана Лисабонската стратегија се однесува на забрзувањето на економскиот раст и креирањето работни места. Целта е заедничка и за нас и Европската Унија. Во споредбата на постојната ситуација меѓу државите-членки на ЕУ и Македонија, ако некој има потреба од нов пристап за забрзување на економскиот пораст и креирањето работни места, тоа секако е Македонија. Колкави поместувања на економските текови требаат во Македонија, кога тоа истото и една ЕУ го става како свој приоритет? Сепак проблемот на невработеноста со кој ние се соочуваме и проблемот на пораст на работните места во ЕУ се малку поразлични. Затоа и националните стратегии за вработување требаат да се креираат во духот на Лисабонската стратегија и интегрираните насоки за вработување, но да бидат соодветно прилагодени на специфичните околности и потреби на македонското окружување.

Главните предизвици кои стојат во пресрет на справувањето со состојбата на невработеноста во Република Македонија претставуваат: ниското ниво на креирање на нови работни места, широката распространетост на сивата економија, бавниот економски раст, недостигот на инвестиции, регионалните разлики, социјалните проблеми, особено високата стапка на невработеност кај младите, долгорочно невработените и невработе-

5) Бројот на вработените спореден со I квартал од 2006 година е зголемен за 1,2. Најголем дел од вработените се во секторот Земјоделство, лов и шумарство, што е резултат на интензивирање на земјоделските активности во овој период од годината. Во споредба со вториот квартал од 2005 година, во 2006 година бројот на вработените бележи зголемување од 2,4% (извор: ДЗС). Ваквиот раст на стапката на вработеност според некои експерти се дожи меѓу другото особено на здобиениот статус за кандидат за членство во ЕУ на Република Македонија во 2005 година.

6) Податоците се однесува за 2005 година, извор: ДЗС според ЕУРОСТАТ

носта кај ранливите групи, и неусогласеноста на образовниот систем со потребите на пазарот на трудот. Следејќи ги постапките на земјите членки на Европската унија, напорот на Република Македонија подразбира интегрирани политики кои заеднички ќе делуваат во насока на зголемување на вработеноста.

Административниот и анкетниот начин на создавање на статистиката на пазарот на труд во Република Македонија не ја даваат реалната слика за бројот на невработени односно вработени. Имено лицата кои се регистрираат како невработени во Агенцијата за вработување на Република Македонија (АВРМ) по автоматизам се бесплатно здравствено осигурани, без разлика дали тие реално бараат работа, се вработени во сивата економија или се легално ангажирани за привремена активност. Законските поволности не само што ги искривуваат податоците на АВРМ (евидентирање како невработени), но и резултатите од Анкетата на работна сила (АРС – инаку спроведена методолошки според европски стандарди), бидејќи лицата кои се регистрирале како невработени за да го остварат правото на здравствено осигурување, нема да одговорат точно (коректно) на прашалникот, плашејќи се да не го загубат правото на здравствено осигурување кое го стекнуваат како невработени преку АВРМ – иако АРС и АВРМ немаат никаква поврзаност, а и личните податоци за испитаниците во АРС никаде не се објавуваат. Значи, потребни се промени во менталниот склоп на граѓаните, исто како во случајот кога до крајот на деведесетите за единствено „вистинско“ работно место се сметаше само вработувањето во државната администрација или во јавни претпријатија. Од друга страна потребно е што поскоро да се создадат законски и институционални услови кои ќе ја прекинат поврзаноста на правата на невработените за здравствено осигурување и АВРМ.

Сепак подобрувањето на статистиката во Република Македонија нема да создаде нови работни места ниту ќе создаде услови за одржливост на постојаните работни места. Потребно е макроекономските, микроекономските, социјалните политики и политиката на пазарот на трудот интегрирано да придонесат за создавање на повеќе работни места. Политиките за вработување на ЕУ кои се утврдени во Европската стратегија за вработување треба да придонесат за остварување на просечната општа стапка на вработеност во ЕУ од 70 %, најмалку 60% стапка на вработеност за жените и 50% за повозрасните вработени (55–64 години) до 2010 година. Република Македонија соодветно на ЕУ постави

свои сопствени цели⁷. Министерството за труд и социјална политика заедно со останатите засегнати министерства и институции⁸ подготвија Национална стратегија за вработување – 2010 година и Национален акционен план за вработување 2006–2008 година⁹ преку кои ја поставија основата на политиките, целите, активностите и мерките на политиката на пазарот на труд согласно Лисабонската стратегија, интегрираните насоки на Унијата и специфичните потреби на македонското стопанство. Главни приоритети на политиката на пазарот на трудот во насока на остварување на националните цели на политиката на вработување во Република Македонија треба да бидат насочени кон зголемување на вработеноста и одржливоста на постојните работни места (преточени низ квантитивно изразените цели), континуирано образование, пораст на нивото на вложувања во човечки капитал, образовен систем кој ќе одговори соодветно на потребите на пазарот на труд, обезбедување на користењето на сите видови државни поттици условени со регулиран работен или претприемачки статус и создавање на флексибилно и сигурно работно место.

Созревањето на пазарот на лични услуги ќе ја подобри поделбата на трудот, пополнувајќи ги висококвалификуваните работни места на пазарот на трудот (особено кај жените), додека од друга страна ќе ја зголеми побарувачката на нискоквалификувани или неквалификувани работници

Гореспоменатите состојби во ЕУ, особено позитивно треба да ги гледа Македонија и земјите како неа. Outsourcing-от е вистинска можност Македонија да стане давател на услуги за странските компании од македонски физички и правни лица, со што може во голема мера да се придонесе за намалување на „одливот на мозоци“. Од друга страна, географската поврзаност и припадност во Европа можеме да ја искористиме како предност за привлекување на странски инвестиции од Европската Унија, но и светските конкуренти на ЕУ (САД, Кина, Индија и Јапонија), бидејќи нашата работна сила е значително поевтина од работната сила во ЕУ-15, а сепак географски сме дел од Европа. Типичен тренд за такви инвестиции веќе одредено време постои во Чешка, Полска и во Словачка. Hitachi, Matsushita Electrics и Toshiba имаа свои директни инвестиции во Чешка каде отворија свои

7) Повеќе за македонските национални цели за вработување на веб-страниците: www.mtsp.gov.mk & www.sep2.org.mk

8) Министерството за финансии (МФ), Министерството за економија (МЕ), Министерството за образование и наука (МОН), Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (МЗШВ), Министерството за локална самоуправа (МЛС), Државниот завод за статистика (ДЗС), Агенцијата за вработување на Република Македонија (АВРМ), Организацијата на работодавачи на Македонија, Сојузот на синдикатите на Македонија (ССМ), Стопанската комора на Македонија и единиците на локалната самоуправа, поддржани од CARDS проектот Политика за вработување II

9) Документите во целост можете да ги преземете од веб-страницата www.mtsp.gov.mk

фабрики за ЛЦД телевизори и друга техника. Се на-јавува дека слични фабрики дека ќе изградат и Sharp и Sony во Полска односно во Словачка¹⁰. Истото се случи и со Калифорнискиот Hewlett-Packard во Ирска пред десетина години. Слично на овој пример потребно е и ние да се насочиме и да ја искористиме нашата компаративна предност (ефтина работна сила и близина до пазарот на ЕУ) и да го предизвикаме интересот не само на Јапонија и САД, туку и на Кина и Индија за инвестиции во Македонија.

Административниот и анкетниот начин на создавање на статистиката на пазарот на труд во Република Македонија не ја даваат реалната слика за бројот на невработени односно вработени

Порастот на вработеноста во Македонија силно ќе биде поттикнат само преку порастот на економијата, пораст на инвестициите, односно привлекување на

странски и домашни директни инвестиции и различни поттици за развој на претприемништвото и малите и средни претпријатија, создавање на соодветна бизнис клима, трансфер на средствата на јавните расходи од јавна потрошувачка кон јавни инвестиции, создавање на услови за истражување и развој на иновации, воспоставување на услугите на Агенцијата за вработување на Република Македонија на ефикасно и ефективно спојување на понудата и побарувачката на работна сила, создавање на правни и системски услови за флексибилност и сигурност на пазарот на трудот, развој на социјалниот дијалог и спроведување на повеќе активни мерки на пазарот на трудот. Намалувањето на сивата економија преку трансфер во легална економија, дополнување и измени на легислативата во оваа област и засилена интегрирана ефикасна и ефективна активност на инспекцискиот надзор особено ќе придонесе во борбата со сивата економија, а со тоа ќе создадат и услови за подинамичен раст на Македонската економија и повеќе работни места.

10) Japanese firms find a home in Europe", International Herald Tribune, September 2-3 2006, p.17

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Д-р Трајко Славески

ЗАМЕНИК

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Доц. Д-р Никица Мојсоска Блажевски
nikica.mojzoska@finance.gov.mk

ЧЛЕНОВИ НА УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Снежана Делевска, М-р Мишо Николов
Анета Димовска

ПЕЧАТИ

Трио Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
9/10–2006